

SVATÁ ALŽBĚTA

PATRONKA III. ŘÁDU SV. FRANTIŠKA.

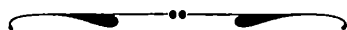
KVÍTKA Z JEJÍHO BOHUMILÉHO ŽIVOTA

SEBRAL A V KYTICI UVIL

P. BONAVENTURA J. WILHELM,
KNĚZ ŘÁDU SV. OTCE FRANTIŠKA.

Schváleno nejdůstojnějšími biskupskými Ordinariáty v Brně dne 27. října 1904
č. 4965 a v Králové Hradci dne 23. března 1905 č. 3229, jakož i řeholními
představenými.

— S ČETNÝMI OBRÁZKY. —

Nákladem františkánské Provincie Česko-Moravské.

Knihtiskárna L. A. Riedla v Nové Pace.

— 1905. —

Fr. Böham. Mnichov.

M. Fürst pinxit.

Sv. Alžběta — matka chudých.

PŘEDMLUVA.

Svatá Alžběta, patronka III. řádu sv. Františka, jako libovonná květinka přední místo zaujímá v rozsáhlé zahradě trojího serafínského řádu sv. Otce Františka. Jest sice kvítkem z cizích luhů, než nám všem zajisté neméně vzácným a milým. Mezi tolika světicemi III. řádu sv. Františka zaujímá zajisté místo jako královna květin růže mezi ostatními květinami. Od staletí osvěžuje vůní svých ctností křesťanský svět. Lid náš ji ctí, poněvadž je mu svými křesťanskými ctnostmi tak zajímavá, poněvadž svou křesťanskou dokonalostí vábí každého bohatého i chudého, vzdělaného i nevzdělaného.

Život sv. kněžny Duriňské je v pravdě nemálo poučný. Sv. Alžběta jest zvláště vzorem všem křesťanským pannám a paním. Narodila se z královského rodu, štěstí se na ni v její mládí často usmívalo, často však zase mraky se nad její hlavou stahovaly. V nejkrásnějším její věku zatemnilo se nebe, černé hrozné mraky nakupily se nad její hlavou, propukla bouře — světici stihlo do nebevolající bezpráví a protivenství. Než jako růže po bouři opět se vzpřímila Alžběta osvěžená Božskou milostí. Vydávala stále větší vůni, oblažujíc svět svými dobrými skutky, až se konečně nebeskému zahradníkovi zalíbilo přesaditi ji do nebeských niv věčných.

Svatá Alžběta, jež za pozemského žití byla matkou chudých a nemocných, stkví se nyní v nebi oslavená. Jako dříve pomáhala, pomáhá stále svým ctitelům. Chceme-li se však státi hodnými její mocné přímluvy u Boha, musíme dle možnosti jejich vznešených ctností následovati. Tomu účelu sepsána i tato kniha. Podotýkám, že jsem nemínil podati kritický nějaký životopis

sv. Alžběty. Ze spolehlivých pramenů*) sebral jsem jen nejkrásnější kvítka ze života sv. Alžběty a uvil z nich kytici, kterou věnuji všem ctitelům veliké patronky III. řádu.

Spisek tento sepsán na prvním místě pro členy III. řádu sv. Otce Františka, než jest věru žádoucno, aby i jiní z něho hojně duchovních užitků čerpali. Knihu jsem obdařil vhodnými obrázky, jimiž se zajisté zavděčím každému, komu se dostane do rukou.

Končím upřímným přáním, aby kniha všem čtenářům hojně prospěla.

V Hostinném n. L. dne 16. dubna 1905.

Spisovatel.

*) Pramenů při sepsání této knihy použito následujících: 1) **Život svaté Alžběty** napsal Hugo Karlík, Praha 1858. — 2) **Život sv. Alžběty** od Jakuba Procházky, Brno 1855. — 3) **St. Elisabeth** von Josef Seeber, Steyl 1900. — **St. Elisabeth** von J. Kieffer, Düllmen 1900. — **St. Elisabeth** von A. F. C. Vilmar, Gütersloh 1895. — 6) **Das Leben der heiligen Elisabeth** von Alban Stolz, Freiburg 1866. — 7) **Das Leben der heil. Elisabeth** von W. Cramer, Paderborn 1894. — 8) **Das Leben der heil. Elisabeth** von Montalembert, Einsiedeln 1898. — 9) **Staufenlied** 3 Bände von Josef Schäle, Paderborn 1894. — 10. **Die Kirche der heil. Elisabeth in Marburg** von Dr. W. Bückling, Marburg 1890. — 11) **Analecta franciscana III.** Tomus Quaracchi. — 12) **Mitteilungen des historischen Vereines Fulda** 1901.

I.

O tom, jak Alžběta uzřela světlo světa.

»Vidím v Uhrách vycházeti krásnou hvězdu, jejíž zář se nese až k Marburku a odtud po celém světě.« Prorocká tato slova pronesl slovutný básník Klingsohr ze Sedmihradska v den, kdy uzřela světlo světa dívka, jež v pozdějších letech stala se ozdobou a chloubou církve svaté. Jméno její je Alžběta. Slávu její na zemi šíří její bohumilý život a skutky tělesného a duchovního milosrdenství, jimiž se stkvěla. Na nebi pak ji obdařil Bůh oslavou, která jest odměnou všech těch, kdož jej milují.

Královský rod Uherský, z něhož tato něžná a libovonná květinka vypučela, právem může býti na ni hrdým.

Počátkem třináctého století panoval v království Uherském muž, jehož vláda byla Bohu i lidem milá, Ondřej II. Poněvadž se mu od rodičů dostalo zbožného vychování a od Boha byl obdařen vynikajícími vlastnostmi na duši i na těle, důstojně kráčel ve šlepějích svých vznešených předchůdců, zvláště sv. Štěpána,

prvního pomazaného krále Uherského. Jemu po boku stála rodem i duchem spřízněná Gertruda, potomek to Karla Velikého.

Oba zbožní manželé přebývajíce v sídelním městě Břetislavi byli od Boha obdařeni slíchnou dceruškou, dítkem, jež teď ctíme jako světici, Alžbětou. Bylo to roku 1207 kdy se nebe usmálo na zemi a poslalo toto spanilé kvítko. Královští rodiče hned po narození spanilé dcerušky byli toho pamětlivi, aby se novorozeňátku dostalo křtu svatého. Věděli, že dítku třeba života nadpřirozeného, milosti Boží, proto neotáleli se křtem svatým.

Téhož dne ještě bylo Bohem jim svěřené dítko spasitelnou vodou křtu svatého obmyto a přijato v lůno církve svaté. Dle přání bohobojných rodičů dáno mu jméno Alžběta (Eliška). Jméno to, jež znamená tolik jako Boha nebo milosti plná, zvěstovalo světu, že i ta, která jím byla obdařena, bude jednou miláčkem Božím a vyvolenou nádobou milosti.

Křesťanská matka, královna Gertruda, obětovala své první dítko Bohu, prosíc Nejvyššího, aby je dobrotivě vedl po svých cestách a nedal mu zahynouti. Slibovala, že dle sil svých se přičiní, aby dceruška byla jednou řádnou křesťankou. Bůh přijal také její oběť a slib, podporoval ji svou milostí, že mohla dostáti svému předsevzetí.

Bohem osvícená matka pochopila zcela povinnosti jež s sebou přináší důstojnost mateřství. Všechny tyto povinnosti dají se shrnouti v jedno: Matka má vychováti svěřené dítky v řádné katolické křesťany pro tento svět a nebešťany pro onen svět. První povinností matky jest, aby bylo dítko pokřtěno. Poněvadž křest jest velikou milostí pro dítě, nemá se jím odkládati, aby snad dítě bez něho nezemřelo.

Alžběta ač byla dítkem královským, byla účastna milosti křtu svatého v kostele. Chrám Páně, a v něm křtitelnice jest místo, kde má býti dítko pokřtěno, ne dům soukromý. Proto také církev svatá hledí na tak

zvané domácí křty jako na zlovyk, jemuž se vždy vyjma případy nejnemnější, na odpor staví. Vždyť dítko navštěvujíc v pozdějším věku chrám Páně, často má pohlížeti na křtitelnici, kde se mu dostalo tak nesmírné milosti a rozpomenouti se na slib, jež tu vykonalo.

Nedobře jednají také rodiče, kteří dávají svým dětem jména křestní neznámá nebo dokonce jména pohanská. Tím dítě bývá připraveno o zářící vzor k následování. Venkované bývají nejednou předmětem posměchu, že dávají dětem obyčejná jména svatých a světic Božích, ale jednají zcela správně, neboť v srdcích jejich dosud pevně kotví víra.

Dítě má míti vzor křestního patrona stále před očima, jeho příkladu následovati, jej za přímluvu a ochranu vzývati, v jeho šlepějích kráčet k vlasti nebeské.

II.

Malá Alžběta zbožně matkou vychována.

Královská dceruška Alžběta rozvíjela se za pečlivého dozoru matčina v líbeznou růžičku, jež vůní svou oblažovala celé okolí.

Často se podivujeme, pročítajíce životy svatých a světic Božích, jak záhy se v nich probouzela mocná láska k Bohu, jak již v nejútlejším věku dovedli Bohu sloužiti a žíti dle jeho svaté vůle. Ba nejednou sama příroda byla donucena u nich s vývinem tělesným si přispíšiti. Jak často zahanbuje malé dítě, jež sotva dovede mluvit, nás dospělé svou zbožností a nevinností. Patříce do jeho oka, vidíme v něm jako v jasné hladině jezírka křestní svatost.

Srdce dítěte tluče pro Boha. Povinností matky jest cit ten dřímající v srdci dítěte probuditi, dítko k Bohu vésti. Zdaž není krásný pohled na křesťanskou matku, jak drží dítě na loktech a mluví k němu o Pánu Bohu, Panně Marii? Dítko visí takřka růžovými rtíky na ústech matčiných. Mnohému sice dosud nerozumí, ale každé slovo mateřské vrývá se jako do vosku do jeho dětské duše. Dítě má již s mlékem mateřským ssáti z prsou zbožné matky lásku k Bohu. Tomu bylo též u královské princezny Alžběty.

Již od kolébky podávalo toto Bohem vyvolené dítě patrné důkazy budoucího povolání a svatosti. První slovo, jež z úst mateřských slyšelo, bylo Bůh. Jím byl její jazyk posvěcen pro celý život, vždy jen sloužil k dobrému, chvále Boha a pracuje na spáse bližních.

Útlé dítě s patrnou rozkoší poslouchalo slova matčina, když mu vypravovala o Pánu Bohu, který všechno učinil, který nás svořil, nás miluje a budeme-li hodni vezme k sobě jednou do nebe.

Alžběta také brzo přemohla první obtíže v řeči a záhy přiučila se modlitbám, jež jí dobrá máti předříkávala. Brzo znala nejobyčejnější modlitby, jež má znáti každé křesťanské dítě dříve než přijde do školy.

Královna Gertruda nejednala tedy jako jiné vznešené matky, které pečující příliš o zachování krásy a mladistvé svěžesti, svěřují robátka cizím matkám. Pak se diví, že jsou dítky jim tak nepodobny. Bohabojná matka obávala se a právem, že by se těžce prohřešila proti povinnostem mateřským, kdyby přenechala Bohem jí svěřené dítě rukám cizím, sama mohouc Alžbětu vychovávat. Ona byla první učitelka svého dítěte, vkládajíc do jeho útlé duše seménka křesťanských ctností.

Jak nás souvěcí spisovatelé ujišťují pěstovala královna Gertruda v nevinném srdci Alžbětině především lásku k chudým bližním. Snadno tomu uvěříme, znajíce

život svaté Alžběty, jehož význačnou známkou jest účinná láska k bližnímu. Símě zaseté v její duši bohabojnou mateří, vzmohutnělo časem v silný strom, jenž přinášel vzácné plody.

Láska k chudým a nuzným byla již v nejútlejším věku probuzena v srdci světice Alžběty. Bez nadsázky možno říci, že jako první slovo její byla modlitba, tak první její skutek byl almužna.

Samo nebe se zalíbením patřilo na tuto něžnou květinku. Země Uherská, jež dříve bývala rozmanitě soužena, těšila se nyní nebývalému míru a blahobytu. Lid to připisoval narozené princezně Elišce, zasypává ji chválou a Bohu vzdává díky za tuto milost.

Než i za hranicemi království Uherského šířila se o ní pověst. O to měl přední zásluhu básník a lidový pěvec Klingsohr. Při každé příležitosti s nadšením mluvil o zázračném dítěti, jež se narodilo na královském dvoře Uherském. Když byl povolán ze Sedmihradska na knížecí dvůr Duriňský a Hessenský, aby tu byl rozhodčím v důležité při, vypravoval podivuhodné věci o princezně svého panovníka tak, že vzbudil zájem všech.

Heřman lankrabě Duriňsko-hessenský zvláště se zajímal o královskou dceru a vyptával se na ni a na poměry v království Uherském. Slavný pěvec milerád vyhověl projevenému přání a podal o svém panovníku obraz, nešetře při tom chválou jak o jeho ctnostech tak i jeho jasné choti.

Když byl otázan na mladou princeznu, pravil: »Vznešený pane! nemám slov, abych vylíčil, jaká radost a jásot panuje nad jejím narozením v celé říši Uherské. Pravím jen tolik, že každý jest přesvědčen, že princezna Eliška jest samým nebem k velikým věcem vyvolena.«

Lankrabě vyslechl pozorně zvěst tufo, než byl velice opatrný, aby všemu věřil, co se mu doneše.

Jakmile se Klingsohr vzdálil, vyslal spolehlivé posly do Uher, aby se přesvědčili, zda učený mistr nepřeháněl. Dychtivě očekával jejich příchodu, neboť v srdci jeho uzrál plán získati mladé Uherské princezny svému rodu.

Hrabě Heřman byl právě se svým synem Ludvíkem pohromadě, když hlásný ze své věže oznamoval příchod vyslaných poslů do Uher. Nařídil, aby hned byli předvedeni. Toužil slyšeti pravdu. Velice byl potěšen, když hodnověrní poslové netoliko potvrdili slova pěvcova, nýbrž sami se rozplývali chválou o Alžbětě, kterou jim bylo dopřáno viděti.

»Vypravuje se, mluvil jeden z příchozích poslů, že mnich jakýsi slepý byl pouhým dotykem královské princezny uzdraven. Teď chodí po městech a vesnicích a všude hlásá její chválu. Také jsme slyšeli o Klingsohrovi. Rozhlašuje, že prý četl ve hvězdách osud princezny. Jest prý Bohem usouzena pro tvého syna Ludvíka.«

Lankrabě se hluboce zamyslí nad těmi podivuhodnými zvěstmi. Zadíval se zamyšleně na svého jedenáctiletého syna Ludvíka (* 1200). Byl to slíčný hošík, mravů bezúhonných, radost rodičů. Pokynul mu, aby se vzdálil. Zavolal svou manželku, aby se poradil, neboť byl pevně odhodlán zjednati Ludvíkovi princeznu Alžbětu za manželku.

Brzy se oba manželé shodli, vyslati do Uher poselstvo, aby jejich jménem poprosilo krále a královnu za bohabojnou princeznu Elišku jako budoucí choť pro jejich syna Ludvíka. Ač Alžběta byla ještě dítě a také Ludvík sotva odrůstal věku chlapeckému, snažili se oba vznešení manželé zajistiti si svatou princeznu jako vhodnou budoucí manželku pro milovaného syna a hodnou dceru.

III.

Poselstvo odvádí Alžbětu do Duriňska.

Hrabě Heřman neotálel s provedením svého zá-
měru. Byl pokročilý v letech a nepevného zdraví, proto
by byl před svou smrtí rád poznal dívku, která měla
býti družkou jeho nejstaršímu synu a kněžnou Duriň-
skou. Vyslal tedy vybrané poselstvo, sestávající z nej-
čelnějších pánů a šlechtičen země, do Uher ke králov-
skému dvoru. V čele poselstva stál jeden z nejvěrněj-
ších jeho poddaných rytíř Walter z Warily.

Pečliv o blaho dítěte, čekal dychtivě, s jakou po-
slové přijdou. Ač byl přesvědčen, že slavnou minulostí
svého rodu stojí na výši s panovníky uherskými, přec
zmítala jím pochybnost, zda-li královští manželé svěří
svou dcerušku cizím rukám na vychování. Netrpělivě
počítal dny, kdy asi poslové mohou býti zpět.

Tito šťastně dorazili na dvůr Uherský do Břetislavi,
kdež byli se vši poctou a královskou okázalostí přijati.
Žádost však, kterou rytíř Walter jménem svého pána
přednesl, překvapila všechny, nejvíce královské rodiče.
Gertruda s mateřskou bázni přivinula k sobě milou
dcerušku. Jak! měla by se od ní odloučiti, měla by jí
dát od sebe a svěřiti cizímu dvoru na vychování?
Ne, srdce její mateřské chvělo se již pouhým pomy-
šlením na tuto možnost.

Král Ondřej také nejevil valné chuti dáti útlou
dcerušku tak záhy od sebe. »Drazí pánové, ozval se,
velice se cítím poctěna přízní vašeho pána, mocného
lankraběte Duriňsko-Hessenského, jehož jsem sice
dosud osobně nepoznal, ale o jehož výtečnosti a vě-
hlasu válečném jsem mnoho slyšel. Jest mi se však
přiznati, že mne vaše milá žádost nadmíru překvapila.

Považte, Eliška jest první moje ratolest, jest mojí radostí a útěchou mé královské choti, dosud dítě, potřebující nutně péče mateřské. Sudte, pánové, sami, jak by vám bylo v mém případě. Nezamítám sice přímo vaši žádost, ale prosím za lhůtu k rozmyšlení. Zatím zůstanete všichni mými hostmi. Doufám, že přece nějak záležitost tuto urovnáme k vzájemné spokojenosti.«

Žádost duriňského poselstva výdatně podporoval pěvec Klingsohr, který požíval u dvora královského velikého vlivu. V delší rozmluvě s králem Ondřejem líčil výmluvně krásu země duriňské a bodrost obyvatelstva. »Jasný králi, mluvil ohnivě, znám výborně zemi, odkud přišli tito vznešení pánové. Lid tam žije v blahobytu a spokojenosti a těší se z výborné vlády svého pána, který vidí v poddaných své bratry a sestry a pečuje o ně jako otec o děti. Syn jeho Ludvík podobá se mu výbornými vlastnostmi. Rač tedy býti bez starosti, nejjasnější princezna dostane se do spolehlivých rukou. Jsem přesvědčen, že sňatek mezi princeznou a lankrabětem Ludvíkem nového lesku dodá tvé královské koruně.«

Podobně zase vznešená paní, šlechtična Berta, vynikající moudrostí a skromností, snažila se přesvědčiti královnu Gertrudu o výhodnosti zasnoubení Elišky s Ludvíkem.

»Což nenamítala bych nic, odpovídala královská matka, nestavěla bych se proti tomu spojení, ale jak nemám míti strachu svěřiti útlé dítě cizím rukám na vychování. Vždyť právě teď nejvíc mateřské péče potřebuje. Mohly by se věci uspořádati tak, aby Eliška zůstala doma na vychování až do panenského věku a pak teprv dána za choť tomu, jenž jí jest Bohem ustanoven.«

»Nejjasnější paní, podotkla šlechtična, nepochybuji, že dítě v rukou mateřských jest nejjistější. Víím také jaká to obět, rozloučiti se s milým dítětem. Než upozorňuji tě na jednu věc. Lankrabě Heřman, jak se

vyjádřil rytíř Walter, jest již stár a stále churav, proto přeje si míti budoucí choť svého syna kolem sebe. Prosil, aby dle možnosti mu byla přivedena hned, tak touží po ní. Bojíš se, aby dítko nepostrádalo řádného vychování? Bud', přejasná paní, přesvědčena, že princezně Elišce dostane se vychování nejlepšího. Lankrabě Heřman dá ji jistě odchovati jako vlastní dítě. Jeho úmysl, proč tak činí, jest patrný. Chce, aby se dostalo oběma mladým lidem stejného vychování, aby se jejich povahy náležitě poznaly a sblížily. Přivyknou sobě a jednou jako manželé budou spolu žítí v nejlepší shodě a lásce. Princezna Eliška vpraví se také záhy do poměrů země, kde jednou bude po boku milovaného chotě vládnouti. Neboť nelze upříti, že poměry na zdejší dvůře a v této zemi jsou poněkud jiné než v Duriňsku. Později kdyby se dostala princezna Eliška na dvůr Duriňský, tíže by si zvykala na cizí mravy a obyčeje.«

Moudrými důvody byl konečně odpor královny-matky zlomen. Ač s těžkým srdcem přece svolila, aby Eliška byla do Duriňska odvedena. Dříve však než poselstvo odešlo, konány velkolepé slavnosti a hody jednak na počest vzácných hostí, dílem také na rozchodnou mladé, všeobecně milované princezny.

Po třech dnech vydalo se poselstvo s hojnými dary a velkolepou výbavou princezny Elišky na dalekou cestu. Třináct mladých šlechtičen doprovázelo spanilou Alžbětu z Uher do dalekého Duriňska. Cestou ji opatrovaly jako zřítelnici oka, pečující o to, aby se jí příliš po domově nezastesklo. Posel na rychlém koni vyslán napřed, aby zvěstoval šťastný výsledek cesty.

Veliký jásot nastal na starobylém Wartburku, když sem posel dorazil a oznámil, že uherská princezna Alžběta v několika dnech dorazí. Na rychlo uspořádány slavnosti a přípravy k okázalému přijetí budoucí kněžny země. Město Eisenach pod hradem odělo se rychle v slavnostní háv, neboť jím se měla princezna ubíratí do nového domova na hradě.

Sám lankrabě Heřman s chotí Žofií vyjel přijíždějící princezně Alžbětě vstříc až dolů do města. Něžně vzal útlé spanilé dítě na své lokty a vtiskl mu na jasné čílko otcovské políbení, přijímaje tím Elišku za svou dceru. Kněžna Žofie sama na svých loktech odnášela si ji domů do hradu.

Hned druhého dne po příjezdu Elišky, bylo slavně konáno její zasnoubení s Ludvíkem. Čtyřletá Alžběta byla veřejně prohlášena za budoucí choť Ludvíka, nástupce lankraběte Heřmana na trůnu Duriňském.

IV.

Jak Alžběta v dětství Bohu sloužila.

Lankrabě Heřman povolal za společnice malé princezny Elišky šest dívek z nejvznešenějších rodů země, aby byly jejími družkami a společně s ní byly vychovávány. Jim přidal i vlastní dceru Anežku, jež byla starší než Alžběta. Nejmladší z mladistvých družek byla Guda, jež byla jen o rok starší než její malá velitelka. S touto uzavřela také Eliška brzo zvláště důvěrné přátelství. Guda zůstala jí věrná jak v dobách štěstí a slávy, tak i do vyhnanství a bídy ji následovala. Od ní máme také spolehlivé zprávy o životě svaté Alžběty, především o její vnitřním životě, jichž bychom jinak postrádali.

Seménka křesťanských ctností zasetá dobrou matěří do srdce Alžbětina nevzala po její odchodu z domova za své, nýbrž záhy přinášela hojný užitek. Její dětské srdce bylo dokořán Bohu otevřeno, všechny její myšlenky, hnutí a tužby srdce směřovaly k Bohu. Cíl, pečlivou matkou jí vytčený, totiž přijíti jednou do nebe, měla stále před očima. Seč její dětské síly byly sloužila Bohu a namáhala se, aby byla jednou vzata k Pánu Bohu do nebe.

Guda vydala o její nejuťtlejším věku toto svědectví: »Když byla Eliška asi pět let stará a dosud neuměla čísti, vrhala se často před oltářem na kolena, někdy také rozevírala modlitební knihu, sepjala zbožně ruce a odříkávala četné modlitbičky, jež z paměti znala. Nejednou líbala podlahu v kostele, z úcty k tomu, jenž ve svatostánku přebývá. Hrálali si s námi a poskakovala na jedné noze, hnala nás obyčejně k zámecké kapli. Hledala i při hře příležitost mysliti na Boha. Jak jen mohla navštěvovala kapli; byla-li zavřená, líbala aspoň stěny nebo schody k ní vedoucí. Při rozličných hrách ukládala těm, kdož prohrály, několikrát pokleknouti před křížem neb nějakým svatým obrazem, nebo několik Zdrávas Maria.«

Nejraději se zdržovala princezna Alžběta se svými kamarádkami blíže kostela, aby mohla buď sama nebo s některou společnicí snadno Pána Ježíše ve svátosti Oltářní navštívit. Modliteb uměla celou řadu, mnoho již se jich naučila ve svém novém domově na Wartburku.

Velice se zavděčíme hodnému dítěti, naučíme-li je nějaké nové, pěkné modlitbičky. Jak snadno se jí naučí a často rádo opakuje. Bohužel jsou však křesťanské matky, jež tuto krásnou povinnost — vzdělávati u dítek ducha modlitby — zanedbávají. Ve škole přiučí se dítě mnohým krásným modlitbám, než základ má si přinést z domova od matky.

Eliška měla svůj denní počet modliteb. Nešla nikdy dříve na odpočinek, dokud je všechny zbožně nevykonala. Její vychovatelka nejednou byla až k slzám dojata pozorujíc, jak něžné dítě svou horlivostí a zbožností zahanbuje dospělé. Někdy byla nucena mírniti horlivost tuto, upozorňujíc svou malou velitelku, že je dosud malá a útlá a nemůže tedy konati to, co dospělí konávají.

»I kdybych Pánu Bohu sebe více sloužila, odpovídala skromně dívenka, nejsem s to mu sloužiti, jak bych měla. Myslím tedy, že jedním zcela správně,

sloužím-li mu, jak mohu. On sám již laskavě doplní, co shledá nedokonalého na mně a na mém jednání.«

Krásně píše o ní jeden její životopisec: »Svaté dítě, Alžběta, prospívala na duchu i na těle. Mohutněla denně ctnostmi a milostí. Boha nosila po všecken čas ve svém srdci.«

Svým družkám záhy byla učitelkou, opakujíc s nimi pravdy svatého náboženství a příběhy z písma svatého, jež slyšely od bohabojné vychovatelky. Každý se podívoval jejím vědomostem a bystrosti, kterou chápala i nejtěžší pravdy naší svaté víry. Nejednou předčítala svým společnícím různé příběhy z dějin Starého a Nového Zákona, žádajíc na nich, aby jí je opakovaly. Sama se nikdy nespokojovala povrchním věděním, nýbrž snažila se všemu náležitě porozumět. Vychovatelky měly s ní nejednu potíž, neboť tázala se jich stále na to a ono, že někdy žasly nad jejím vyvinutým rozumem.

Nejvíce jí zajímalo utrpení Pána našeho Ježíše Krista. Casto dojmavě vypravovala družkám, co všechno Pán Ježíš musil vytrpět, aby nás vykoupil. Nejednou všechny rozplakala, tak dovedla líčiti přehořké utrpení Páně. Klečíc se společníci před křížem, modlívala se: »Pane Ježíši Kriste, můj Bože a Pane, tys přetrpěl nesmírná muka pro mne ubohou hříšnici. Dej, abych Tobě vždy horlivěji sloužila. Milý Pane, učň mne spasenu pro tvé drahé umučení a svaté rány.«

»Milé družky, říkávala v takových chvílích, uvažujeme-li, co zakusil náš Pán Ježíš pro naše hříchy, zdaž se nevynasnažíme ze všech sil uvarovati se hříchu? «

Hlavní její pohnutkou k ctnosti byl kříž, kterým ji Bůh hned v dětském věku navštívil. Jím odvrátil její mysl od světa a světské slávy a její nevinné srdce tím úžeji přivinul k sobě.

Dvě léta po odchodu Elišky z Uher byla její matka královna Gertruda násilně se světa sprovzena.

Stala se, jak se zdá, nevinnou obětí piklů nastrojených králi Ondřejovi II. Spiklenci měli namířeno na panovníka, než věrná choť postavila se jim v cestu a svým vlastním tělem umožnila svému královskému choti útěk.

Lankrabě Heřman byl touto truchlivou zvěstí velice pobouřen. Radil se s manželkou Žofií, jak zdělit Elišce ztrátu, která ji potkala. Zapomněli však oba, že je poslouchá syn Ludvík. Ten jak slyšel, co se stalo, spěchal k své snoubence, aby ji potěšil. S pláčem jí zdělal neštěstí, jež ji potkalo, snaže se vlídnými slovy umírniti její bolest.

Alžběta byla touto zvěstí zdrcena. Však to také byla veliká ztráta pro ní šestiletou dívku. Jak se stále těšila, že brzo navštíví milovanou matku, než teď byla mrtva a ještě tak násilným způsobem skončila. Od té chvíle byla její touha, jež mířila dosud do Uher k otci a matce, zcela obrácena k lepší vlasti, k nebi. Tu si vynášela Alžběta lepšího otce a výbornější matku, Pannu Marii, matku celého křesťanstva.

Tato trudná událost vtiskla životu a jednání malé světice neobyčejnou vážnost a byla podnětem k přísnosti mravů, opovrhování světem a hluboké zbožnosti. Často teď vodila své přítelkyně na hřbitov, říkajíc jim: »Vizte kosti zemřelých. Lidé, jimž kdysi přináležely, žili jako my. Teď však jsou mrtví, jako i my jednou budeme. Pamatujte si, že jako má matka, tak i vy i já jednou v popel se obrátíme. Proto třeba milovati Boha. Padněte tedy na kolena a rcete se mnou:

»O Pane pro ukrutnou smrt svou a svou milou matku Marii vysvobod' duše zemřelých z muk jejich v očištění.«

Družky brzy vystihly její duchovní převahu a proto se řídily jejími pokyny a ctily v ní netoliko svojí velitelku, nýbrž i učitelku. Vypravovaly si mezi sebou, že Elišce často se zjevuje Ježíšek, ač malá světice se o takových milostech nikomu nesvěřovala.

V.

Alžběta činí stále větší pokroky ve svatosti.

Eliška, ač byla dívkou teprv zvolna se vyvíjející, činila stále větší pokroky ve svatosti a dokonalosti křesťanské. Poslušna ve všem svého pěstouna lankraběte Heřmana, učila se se svými družkami ve škole všemu, čeho jí bylo jako budoucí kněžně třeba. Ráda by byla sice celý čas obětovala Bohu a jeho svaté službě, než pokorně se podrobila, řídíc se heslem: Modli se a pracuj. Několik hodin denně věnovala učení, určitý čas trávila se svými společnicemi, hrajíc si s nimi. Jak se jí ale naskytla volná chvílka, spěchala do zámecké kaple, aby se tu potěšila s milým Spasitelem.

Kéž by dle jejího příkladu jednalo každé dítě, jistě by pak bylo radostí rodičů a učitelů. Nechť však každé se snaží prospívati nejen ve vědomostech, ale co hlavního v bázni a kázni Boží. Co by mu prospěly všechny vědomosti, kdyby zůstávalo pozadu v tom, po čem duše touží jako jelen po pramenu vody? Jedině v Bohu nalézá duše lidská, po čem tolik touží.

Z lásky k trpícímu Spasiteli ukládala si Alžběta s dovolením svých vychovatelek různá menší umrtvování a sebezapírání. Na př. dostala-li nějakou hračku nebo pamlsku, ráda ji přenechávala chudší dívce, jež takových věcí míti nemohla. Nejednou uprostřed hry, kdy se nejlépe bavila, ustala, říkávajíc: »Dost jsem již pobavila sebe, dobře jest také něco obětovati Pánu Bohu. Z lásky k Bohu zříkám se další hry.«

Jednou se vyjádřila: »Jak já bych se mohla bavit, když Pán a Spasitel můj kráčel pod těžkým křížem na horu Kalvarij a třikrát unavením klesl pod ním.«

Od nejuťlejšího dětství uctívala vroucně bl. Pannu Marii. Ve svém pokoji měla krásný obraz této přemocné matky nebeské a před ním denně na kolenou konávala své modlitby. Často se odporoučela nebeské Panně, ji si také po hrozné smrti matčině vyvolila za svou Matku a ochranitelku.

Dle příkladu svaté Panny milovala svatou čistotu a stydlivost, varujíc se bedlivě všeho, co by něžnou tuto květinu mohlo zničit nebo aspoň poškodit. Jako libovonná fialka rozvíjela se v zátiší, jsouc jaksi strážným andělem druhých dívek. Tyto dle jejího příkladu zamilovaly si také svatou čistotu a pečlivě se varovaly všeho, čím by milou svou velitelku mohly urazit nebo zarmoutit. Kdykoliv vycházely do kostela nebo na procházku zahalovaly všechny svou tvář hustým závojem.

Na šperky a oděv nekladla nikdy skromná Eliška žádné váhy. Ani stínu marnivosti u ní nebylo, jak tomu skorem obyčejně bývá u mladých dívek. Nejraději se oblékala v jednoduchý pokud možno prostý oděv. Rozmanité ty skvosty, na nichž si tolik zakládají dívky zámožných rodičů, zřídka kdy brávala s sebou. Volila ctíti Pána Boha raději pokorou ducha než-li zevnějšími ozdobami. Dbala vždy o jediný jen skvost, o nevinnost srdce a panenskou čistotu, jež tak krásně zdobí každou dívku nebo jinocha. Schází-li mladému srdci tento klenot, zpozdlé jest pak všechno vnější zdobení hříšného těla.

Ve své veliké pokoře chodívala obyčejně prostě oděná, že by byl nikdo netušil v ní princeznu královskou a budoucí kněžnu Duriňskou. V kostele stávala mezi jinými dívkami stejného věku, neohlížejíc se na to, že jí nejsou stavem a bohatstvím rovny. Jen tehdy, když přišla s ní do kostela její pěstounka lankraběnka Žofie, klečívala se svým snoubencem Ludvíkem ve zvláštní stolici.

V kostele se chovala vždy s takovou zbožností a vroucností, že ji matky stavěly za vzor svým dcerám.

Při kázání, ač pro svůj útlý věk mnohému dosud nerozuměla, nebylo v kostele bedlivější posluchačky nad ní. Cestou z kostela zasypávala pak svou pěstounku nebo vychovatelky různými otázkami, prosíc za vysvětlení toho, co jejímu slabému rozumu zůstávalo záhadno.

Láska k chudým doplňovala její dětskou ctnost a svatost. Láska, která nezná žádných obtíží a mezí a která později byla význačnou vlastností jejího bohumilého života, naplňovala již v dětském věku její srdce.

Všechny peníze, jež buď pravidelně pro svou zábavu anebo na vlastní žádost dostávala od pěstounů, určeny byly pro chudé. Jim také donášela obnošené šatstvo a zbytky od jídla. Nejednou byla polapena, jak slídí po kuchyni a špižírnách, pátrajíc po různých věcech, jež by mohli její svěřenci potřebovati. Jednalo-li se však o věc důležitější prosila za dovolení, aby ji směla darovati. Dovedla tak žadoniti, že jí nikdo nedovedl něco odříci.

Lankrabě Heřman i její snoubenec Ludvík měli radost z její dobročinnosti a lásky k chudým. Nebránili jí v konání dobrých skutků, ale dali služebnictvu pokyn, aby zúmyslně nechávali různé zbytky pokrmů ležeti, aby se jich Eliška snadno mohla zmocniti. Kuchařky ovšem a sluhové nebyli touto dobročinností malé princezny valně potěšeni. Co dříve bývalo jejich a čím si lehce pomáhali k penězům, to teď rozdávala Alžběta. Než co měli dělati, neodvážili se ani jediným slovem dáti jí na jevo svou nelibost, vždyť měla býti jednou jejich paní a velitelkou.

Čím byla Eliška větší, tím více prospívala zbožností a svatostí před Bohem i před lidmi. Duch svatý vyvolil si ji pro její čistotu za svou nevěstu a vyzdoboval ji stále novými dary a milostmi.

Dle tehdejšího zvyku volily si dívky ze vznešených rodin jednoho ze svatých apoštolů za patrona a ochránce. Alžběta majíc již bl. Pannu Marii za matku ráda by byla měla za patrona svatého Jana, miláčka Páně. Než

nevěděla, jak toho docílí, poněvadž volba se děla losem. Vroucně prosila Boha, aby vyslyšel její prosbu a dal jí za ochránce svatého Jana. Na oltář zámecké kaple bylo položeno dvanáct úplně stejných voskovic, každá nesla jméno některého svatého apoštola. Jedna dívka za druhou přistupovala a vzala si jednu svíci. První po voskovici sáhla Alžběta, a hle, její prosba byla vyplněna. Voskovice byla opatřena jménem miláčka Páně. Domnívajíc se však, že družky, znajíce její touhu, vše již tak nastrojily, aby dosáhla toho po čem touží, položila svíci znovu na oltář. Znovu byly všechny svíce změněny ve své poloze, než zase sáhla její ruka po svíci se jménem sv. Jana. Tak se stalo i do třetice.

Ač již dříve ctíla sv. apoštola Jana, byla od té chvíle jeho nadšenou ctitelkou. Prosil-li ji někdo jménem jeho za nějakou věc, nebyla s to prosbě nevyhověti, ať již to byla prosba za almužnu nebo za odpuštění spáchané křivdy.

Pod ochranou Matky Páně a panického svatého apoštola plynul její dětský věk jako vlnky potůčku vinoucího se ve stínu olší a lesních velikánů. Rychlými kroky se brala po dráze Bohem jí vyznačené ku předu — k nebi. Život její na tomto světě neměl býti příliš dlouhý, proto také žila duchovně rychleji než jiné dívky v jejím věku.

VI.

Bohabojná dívka záhy trpí pro Ježíše Krista.

V devátém roce věku zasáhla mladistvou kněžnu Elišku nová bolestná rána. Lankrabě Heřman rozžehnal se s tímto světem. Před svou smrtí prosil Ludvíka a svou choť Žofii, aby nedali Elišce ubližovati. Jako by

byl tušil, co se stane po jeho smrti! Alžběta cítila dobře, že v něm ztrácí mocného ochránce, a že jí teď bude daleko hůře než dříve. Z vděčnosti za všechna prokázaná dobrodiní, vzpomínala na něj denně modlitbou.

Po jeho smrti měl se otěží vlády uchopiti Ludvík, snoubenec Eliščin, než poněvadž byl teprv jinoch šestnáctiletý, ujala se vlády matka Žofie. Druzí dva synové Jindřich Raspe a Konrád obdrželi jako otcovský podíl části země k spravování.

Alžběta se zbytečně nestrachovala, že jí teď nastanou krušnější doby. Lankraběnka Žofie již za živobytí svého manžela hleděla s nelibostí na stále se vzrůstající zbožnost Alžběty. Nejednou žádala lankraběte, aby jí již jednou takové pobožnůstkářství zakázal. Než Heřman přesvědčiv se, že ctnost dívky jest ryzí a pravá, nebránil jí ale spíše ji podporoval v konání dobrých skutků. Miloval Elišku velice pro její nelíčenou zbožnost a nakládal s ní jako s vlastní dcerou. Pokud byl tedy živ nebylo se jí čeho báti, nikdo se neopovážil jí ublížiti. Po smrti výtečného hraběte bylo tomu ovšem jinak.

Žofie zavolala si Elišku a dosti příkře jí počala vytýkati, že její dosavadní chování málo cti jí i jejich rodu zjednává. »Máš za nedlouho zasednouti jako kněžna na stolec Duriňský, jest tedy již svrchovaný čas, abys se k svému budoucímu povolání připravovala. Přeji si, abys nechala přemrštěného pobožnůstkářství a hleděla si více světa, v němž se ti bude jednou pohybovati. Nejednáš správně, že se tak vzdaluješ všechněch radovánek. Nejsi a nebudeš přece žádnou řeholnicí, proto uživej světa. Jest to mým výslovným přáním. Neplač, slzami mne neobměkčíš. Teď již není hraběte, aby tě stále hýčkal a k chybám mlčel. Doufám, že pouhé mé přání již dostačí, jinak bych musila s tebou naložiti zcela jinak.«

Slzíc, vyslechla ubohá dívka tuto tvrdou řeč. Ani slovem se k nespravedlivým výčitkám neozvala, ač ve

svém nevinném srdci byla přesvědčena, že se jí děje křivda. Odběhla do zámecké kaple a tu vylila srdce své před Spasitelem, prosíc za radu a pomoc. Tonula v rozpacích, jak se má zachovati. Má uposlechnouti své pěstounky, či má dále tak bohumile žít, jako až dosud žila? Jakýsi vnitřní hlas se v ní ozýval, že třeba ve věcech vlastního spasení více poslouchati Boha než lidí. Odhodlána pozdvihla se tedy a vyšla z kaple. Umínila si, že se sice přičiní vyvarovati se všeho, čím by popudlivou pěstounku Žofii mohla podrážditi než při tom byla pevně rozhodnuta pracovati na svém spasení jako doposud. Spoléhala na svého ženicha Ludvíka, že jí nedá ublížiti.

Brzo však se přesvědčila, že takřka vše se proti ní spiklo. Lankraběnka vidouc Elišku žít jako dříve, zanevřela na ní. Byla odhodlána zmařiti sňatek mezi ní a synem Ludvíkem. Jak se jí jen příležitost naskytla, týrala ji, činíc ji směšnou před komornými a služebnictvem. Služebnictvo teď také se chovalo k ní zcela jinak než dříve. Řídilo se jednoduše svým panstvem. Obsluhovali ji netečně, donášeli na ní a štváli vrchnost proti ní.

Ubohá dívka nikde nenalézala zastání. Ludvík nebyl dosud samostatný, byl závislým na matce a musil jednati, jak ona chtěla. Ač jej velice bolelo, že jeho snoubenka tolik nevinně trpí, nemohl jí pomoci. Jediné co mohl učiniti bylo, že Alžbětu těšil a prosil, aby vytrvala, že za několik let až dosáhne samostatnosti všechno se změní. Zahrnoval ji rozmanitými dárky, obrázky, medailkami, křížky a podobnými věcmi, věda, že jí to působí radost.

Každé slovo z jeho úst působilo jako balsám na trpce zkoušenou duši. Ač byla zcela bez ochrany ze své vlasti takřka vyhostěna, zcela zpupnosti a svévoli nepřátel vystavena, nezoufala. Z lásky k Ukřižovanému trpělivě snášela všechny útisky. Více než jindy utíkala se k Bohu svému a v tichosti svěřovala mu svou žalost a otevírala mu zarmoucené srdce dokořán.

Jeden bohumilý spisovatel píše o ní: »Po smrti lankraběte Heřmana všichni povstali proti nevinnému

andílku. Alžběta žila jako ovečka mezi berany, byla ode všech odstrkována a tupena, posmívána a pronásledována. Čím více se vzmáhala její zbožnost a pokora, tím větší bylo proti ní pronásledování a opovrhování. Neměla kromě Boha nikoho, jemuž mohla své utrpení požalovati. Vzpomeňme si často, jak veliký kříž svatá Alžběta nesla a jak jí Bůh v nejútlejším věku tolika utrpeními navštěvoval. O svatá Alžběto ctíme tvé bohumilé mládí a ctnosti a rmoutíme se s tebou nad tvým opovržením a pronásledováním. Ó kéž bych byl tak svatě ztrávil svá dětská léta jako ty, kéž bych byl svá protivenství také tak trpělivě snášel jako ty. Pro své ctnostné dětství, zmař mou dětskou zlobu a svou silnou trpělivostí zjednej mi odpuštění mé viny a netrpělivosti.«

VII.

Lilie mezi trním.

Příkladem matky Žofie povzbuzena, vyjížděla si proti Elišce zvláště Anežka, sestra Ludvíkova. Byla to dívka marnivá, panovačná a svárlivá, těžko jí bylo vyhověti. Působila svými rozmarnými mnohou mrzutostí a svým rodičům nemalou bolest. Nejvíce pyšnou dívku mrzelo, že Alžběta jest tak hodná a zbožná. Dokavád byl otec Heřman živ, kladl jí Elišku často za vzor k následování. Zanevřela tedy na malou světici hned za živobyť otcova, teď však pozorujíc, že se strany matčiny není se jí čeho báti, týrala Elišku, jak jen mohla. Vytýkala jí bezohledně nízké a sprosté mravy a vůbec pochybené vychování.

Jednoho dne pustila se do Alžběty před komornou: »Ty chceš býti jednou kněžnou Duriňskou? Ty, která

se spíše hodíš za jeptišku do některého kláštera, ba spíše ještě někam za děvečku? Nepřetvářej se přede mnou, dobře vím, co v tobě vězí, ty svatoušku.«

»Bezpochyby si myslí, podotkla drze komorná, že je kníže s ní tak spokojen, jakou je. Bodejť, musil by býti alespoň slepotou raněn, aby neviděl, co je pravá ctnost a co přetvářka. Na pyšný trůn Duriňský se vůbec nehodí. Bůh nás všechny uchovej před takovým neštěstím.«

Eliška, ač byla překvapena takovou neomaleností, nehájila se ani slovem. Slzy však jí vytryskly z očí. Mohla sice drzou komornou potrestati, ale odpustila jí vše. Byla by musila žalovati na všechny, celý dvůr až na malé vyjímky byl proti ní zaujat. I její družky odvracely se od ní, řídíce se daným jim rozkazem od lankraběnky. Tato se již netajila úmyslem, že k sňatku zamyšlenému mezi Ludvíkem a Eliškou nedojde, a také dojíti nesmí.

»Taková modlilka se nehodí za panovnici země, vyjádřila se jednou lankraběnka ve společnosti četných paní. Celý den by jen klečela v kostele, o domácí práce se nestará, mluví s lidmi prostými, obsluhuje žebráky a zahazuje se. Otec její král v Uhrách se o ní také nestará, bezpochyby je rád že ji má s krku. Nejlépe bude myslím, pošleme-li mu ji pěkně zpět, ať si ji dá třeba někam za abatyši do kláštera.«

Bylo to o svátku nanebevzetí Panny Marie. Lankraběnka dala rozkaz: »Půjdeme dolů do Eisenachu na služby Boží. Oblect se v nejlepší šaty a ozdobte se zlatými korunkami.« Rozkaz platil Elišce a Anežce. Obě se tedy ustrojily jak jim bylo nařízeno. V mariánském kostele klekly na klekátko postavené před velkým křížem. Sotva spatřila Alžběta před sebou obraz umírajícího Spasitele s trnovou korunou kolem skrání, sejmula ozdobnou svou korunku s hlavy a položila ji vedle sebe. Mezi mší pak ve své veliké úctě a pokoře klekla si na holou zemi.

Toto její chování popudilo pěstounku, která dávala bedlivý pozor na každé její hnutí. Přistoupila ke klečící dívce a přemáhajíc zlost, domlouvala jí:

»Co to má býti? Co to provádíš Alžběto? Hleď, všichni se nad tvým nápadným chováním pozastavují. Chceš, aby se ti lidé vysmáli. Kde jsi se naučila takovým způsobům. Hned vstaň a klekni si jako Anežka. Nesluší se, abys klečela na holé zemi jako sedlák.«

Ve svém rozčilení byla by lankraběnka užila zajisté prudších slov a méně vybraných výrazů, než přece se přemohla z ohledu na posvátné místo. Předsevzala si však, že po službách Božích tvrdošijné Alžbětě domluví. O zaslepenosti lidská, jak se klameš! Považuješ pravou ctnost za pokrytecké pozlátko a plnění poznané vůle Boží za neposlušnost a umíněnost!

Alžběta okamžitě poslechla. Nikdy ať byla sebe více v právu, neopovážila se jediným slovem odmítnouti. Klekla si znovu podle Anežky a ponořila se s vroucí zbožností v rozjímání nejsvětějších tajemství, jež před ní konány na oltáři. Po službách Božích před chrámem veřejně prosila svou pěstounku za odpuštění, poněvadž jí svým zvláštním jednáním vytrhla z pobožnosti.

»Eliško, vylila si teď zlost lankraběnka, co teď tropíš, jest již k neuvěření. Proč jsi sejmula korunku s hlavy? Nechalas ji ležeti podle sebe na lavici. Což, aby ti ji byl někdo ukradl, ty se o nic nestaráš, jen když se modlíš. Snad ti korunka není příliš těžká, nebo dokonce málo cenná?«

Teď teprv uznala světice za dobré a nutné objasniti příčinu svého jednání. »Milá máti, znovu vás prosím srdečně za odpuštění. Považte však, proč jsem tak jednala. Jak jsem klekla před křížem, a ponořila se v rozjímání o bolestech Spasitelových, hned se ozvala v srdci výčitka, jak se mohu opovážiti, klečeti před jeho velebností se zlatou, drahokamy okrášlenou ko-

runou, kdežto on sám byl mučen korunou trnovou? Co jsem měla činiti, abych nezarmoutila drahého Spasitele?»

Slzíc, hleděla do přísné tváře své pěstounky, třesouc se na celém těle. Čekala nové domluvy, než lankraběnka zamračeně dala znamení k návratu. Více ani slovem se nezmiňovala o události. Snad se přece zastyděla, že ji to dítě svým smýšlením a jednáním zahanbuje.

VIII.

Útěcha s nebe.

Dobrotivý Bůh vyslyšel modlitby a vzdechy milované dcery své Alžběty a přispěl jí svou útěchou ku pomoci.

Mladý lankrabě Ludvík poznal svým bystrozrakem, proč jeho milovaná snoubenka jest terčem tolikerého pronásledování a pohrdání a za jakým účelem se snaží jeho vlastní matka, bratří a sestra očerniti Alžbětu v jeho očích. Poznal, že si vytknuli všichni za cíl, odvrátiti jej od Elišky a zcela vykořeniti z jeho srdce všechnu lásku a úctu k ní.

Než ti, kdož se o něm domnívali, že by byl s to zrušiti jednou dané slovo, málo dosud znali Ludvíka. Nic jej nedovedlo odvrátiti od snoubenky. K zlosti matky a sestry a proti očekávání všech dvořanů lnul k Alžbětě stále větší láskou. Byla mu stále milou sestrou a miláčkem, jak ji obyčejně oslovoval. Nedbal uštěpačných řečí a domluv zaslepené matky, ani rad ošemetných přátel.

Nebyl sice dosud plnoletý, než přes to jak jen mohl ujímal se utlačované snoubenky. Srdečnými slovy zaceloval rány její něžné duši způsobené. Sliboval jí, že později až nebude závislým na matce vše jí vynahradí, jen aby neztrácela trpělivosti. Kdykoli nějakou cestu konal vždy jí přinášel nějaký dárek, neboť tušil, že za jeho nepřítomnosti nakládají se svatou dívkou daleko hůře. Se zalíbením patřil na její skromnost a tichost, líbila se mu zvláště její prostota v oděvu, podívoval se její ryzí nábožnosti. Nejednou vzniklo v něm přání, jak by byl šťasten, kdyby se jí v těchto ctnostech úplně podobal. Čím více jí svět pro její zbožnost a ctnosti pronásledoval, tím více ji miloval a dle možnosti se jí zastával.

Než přes to všechno byla Alžběta plná strachu, aby jí Ludvíka neodloudili. Děsila se, aby přece ustavičným domlouvám a nástrahám nepodlehla. Bylo jí známo, že se lankraběnka Žofie slavným slibem zavázala, že k manželství mezi ní a Ludvíkem dojíti nesmí. Za tím účelem častěji posílala svého syna k různým šlechtickým rodinám, aby se tu poohlédl po jiné jemu přiměřenější nevěstě. Kde se konal nějaký kvas nebo domácí slavnost, nutila jej matka, aby se zúčastnil. Sama nemohouc všude býti, měla již vhodné lidi, kteří za peníze nabídli se lankraběti dopomoci k pořádné nevěstě. Když se jí jednou doneslo, jak se Ludvík výborně bavil s dcerou nejmocnějšího pána země, hned z toho činila důsledky, že o Elišku více nedbá. Byla tomu nesmírně ráda, neboť každou jinou by byla za nevěstu přijala, jen ne Alžbětu.

Postarala se také za tepla o to, aby se nová známost Ludvíkova donesla k uším Alžběty. Chtěla jí tím potrápiti a přiměti k ústupu. Prodajná komorná vzala na se tuto záležitost a provedla úkol svůj tak, že ubohá dívka nad domnělou zradou svého snoubence rozplývala se v slzách. Hned chtěla spěchat k Ludvíkovi a tázati se ho zda pravdou jest, co jí bylo řečeno, než na neštěstí byl vzdálen. Jak se dověděla, vytáhl s vojskem do pole proti nepřátelům a bylo nejisto, kdy se vrátí.

Tak bylo nevinné duši usouzeno, aby se dále a dlouho trápila. Byla znovu odhodlána vytrvati, ale jen tak dlouho, dokavád by se nedověděla pravdy. Umínila si čekati trpělivě, až se Ludvík z pole vrátí, pak se musí dověděti pravdy a dle toho zařídí své jednání. Neboť všechno má své meze. Raději se vrátí do Uher k otci nebo příbuzným, než by měla býti všem kamenem úrazu.

S touhou čekala tentokrát na příchod milého snoubence. Jak se ozval roh hlásného již spěchala k oknu, zda toužebně očekávaný nepřichází. Konečně byla touha její splněna. Za zvuku trub a radostného jáсотu poddaných vjížděl Ludvík v čele vojska do hradu jako vítěz. Radostně avšak zároveň úzkostí zabušilo Elišce srdce. Spěchala dolů do nádvoří, kde již lankraběnka Žofie, Anežka a jiní obklopovali vítěze a vítali jej. Ve skromnosti zůstala státi pozadu, doufajíc, že se bude po ní Ludvík tázati. Již se těšila, jak zajásá, až ji spatří.

Nikdo se o ní nestaral, ba zdálo se, že i Ludvík na ni zapomněl. Aspoň se po ní nepídil, jak jindy činíval. Po prvním uvítání odebral se s předními vůdci a pány do slavnostní síně hradu, kde na rychlo upraven kvas na oslavu skvělého vítězství. Brzo se rozléhal jáсот a cinkot pohárů po celém hradě. Vojsko bylo častováno dílem v nádvoří, dílem v podhradí a měště Eisenachu. Ludvík byl hrdinou dne, stále měl kolem sebe četnou společnost, že na svou snoubenku, kterou nikde neviděl, úplně zapomněl.

Tímto chováním byla Eliška utvrzena v domněnce, že Ludvík o ní více nestojí, jí stal se nevěrným. Násilně zdržujíc slzy spěchala do zahrady na zamilované své místo, aby se tu dosyta vyplakala. Viděla před sebou starobylý hrad osvícený a k uším zarážel ryk a jáсот hodujících. Ti tam ve hradu se bavili, o ní opuštěnou se však nikdo nestaral.

Když se dosti vyplakala, zašla si do kaple a padla tu před obrazem bl. Panny Marie na kolena. »Svatá

Matko, modlila se vroucně, Matko Pána mého, pramene moudrosti, jež tak ráda slyšíš prosby utlačovaných, vyslyš i mne v této hodině. Objasni temnosti srdce a rozumu mého. Budiž mi hvězdou na temných cestách a sviť mi svou milostí. Ty znáš dobře mou touhu, jak ráda bych tebe následovala v panenské čistotě a s mateřskou láskou vždy pečovala o chudé, jež svět od svých prahů zapuzuje. Ó porad' mi v mých pochybnostech. Věru nevím si již rady. Uznávám, že jsem zcela nehodna vyznamenání, jehož se mi má dostati. Nepovažuji se za hodnou nositi korunu knížecí.«

Dlouho se modlila, hledajíc rady a útěchy u té, která jest matkou dobré rady a pomocnicí křesťanů. Hlavu měla skloněnu do dlaní. Pojednou zazářila celá kaple neobyčejným světlem. Postrašena se zdvihla, nevědouc, co by to mělo znamenati. Zarazila se ještě více, když viděla před sebou vážnou postavu v kněžském rouše. Muž chvíli hleděl mlčky na ní, potom se ozval:

»Neboj se Alžběto, nebe rádo vyslyší zbožnou modlitbu. Nebeská Královna mne posílá. Já stál s Marií pod křížem. Ty jsi si mne vyvolila za ochránce a vzor k následování, nuže, přišel jsem, abych ti pomohl. Jdi k rytíři Walterovi a pověz mu svou opuštěnost a trázeň duše. Nechť dojde k Ludvíkovi a poví mu, že nejedná dobře a opatrně, poněvadž zanedbává tebe, která jsi mu byla Bohem dána za snoubenku.«

Než se Eliška vzpamatovala ze svého překvapení, zjevení jako v mlze zmizelo. Znovu se vrhla na kolena a děkovala svaté Matce Páně za radu a pomoc.

Hned druhého dne z rána vyhledala Waltera. Byl to sestárly bojovník, muž dobrého srdce a mladé kněžně upřímně nakloněn. Vlídně a uctivě ji přijal a vyslechl její žádost.

»Odpusť, milý pane, že k tobě přicházím a ruším tě v pokoji, jehož si zasluguješ na svá stará léta. Ale srdce mé jest sevřeno hroznou úzkostí a nejistotou,

prosím tě za radu a pomoc. Vždy jsem měla v tobě oddaného přítele a dostalo se mi vždy rady od tebe, kdykoli jsem jí potřebovala. Nebude ti neznámo, jaký duch na dvoře proti mně panuje a co jest mi snáseti. Lankraběnka, Anežka, mé družky, všichni mne pronásledují. Ba i služebné mne nazývají bez ostychu žebráckým dítětem královským. Ze všeho jsem si dosud mnoho nedělala, neboť snoubenec Ludvík byl vždy mou útěchou. Ale teď, jak se mi zdá, ani ten víc o mně nedbá, a smýšlí o mně jako jiní nepřátelsky. Jindy se přece zcela jinak choval ke mně než včera. Ach, pane můj, buď ochráncem ubohého sirotka, nedej pošlapati posvátnou smlouvu, která byla uzavřena mezi mnou a Ludvíkem. Kde kdo snaží se jej přemluvit, aby slib zrušil a ode mne upustil. Není mi také tajno, jakých prostředků užívají, aby jej k tomu přivedli. Nechci mu štěstí kaziti, ale ať se vyjádří, sprostím jej daného slibu, aby nenařikal. Tak však jako dosud nelze mi dále žíti.«

Stříbrovlasý rytíř dojatě naslouchal nářkům ubohé dívky. Bylo mu většinou vše známo, jak se s ubohou sirotou zachází, než že by již i služebnictvo tolik si proti ní dovolovalo, rozhořčilo jej velice.

»Upokojte se, milá kněžno, konejšil pohouřenou dívku, mohu vás ujistiti, že až dosud tlučé srdce Ludvíkovo jediné pro vás. Toť také příčina, proč vás tolik nenávidějí. Včera se ptal Ludvík po vás, bylo mu však řečeno, že jste si vyšla na návštěvu k jedné sousední rodině a nevrátíte se až za několik dní. Pozoroval jsem dobře, jak jej vaše nepřítomnost znepokojila. Nebýti tolika hostí, jistě by byl po vás bedlivě pátral. Než přece dojdou ke knížeti a promluví s ním vážné slovo. Musí tomu učiniti přítrž, neboť co se proti vám děje, toť již do nebe volající bezpráví.«

Jeho přípovědí byla Eliška zcela upokojena, věděla, že rytíř neslibuje nadarmo.

IX.

Ludvík běře sobě Alžbětu za manželku.

Rytíř Walter při nejbližší dané příležitosti vykonal, co slíbil. Mladý lankrabě právě si vyjel s četnými pány na honbu a vyzval jej, aby mu byl průvodčím. Za polední přestávky naskytla se starému rytíři příležitost beze svědků s Ludvíkem mluvit. Poněvadž na dvoře Duriňském byl od své mladosti, mohl si již oproti mladému knížeti něco dovoliti. Ludvík také si vážil velice starého zkušeného válečníka. Proto, když jej tento žádal, aby mu bylo dopřáno s ním o důležité záležitosti promluvit, milerád svolil. Usadili se v lese stranou, aby si mohli bez závady pohovořiti.

»Pane můj, začal starý rytíř, devět let tomu, co jsem z nařízení tvého otce a mého dobrotivého pána odjel do Uher a odtud přivedl dítě svaté, obdařené nevšedními dary tělesnými a duševními. Dítě to na zdejším dvoře bylo zároveň s tebou vychováváno a dospívá právě v přesličnou pannu. Než běda, pro svou svatost a lidumilnost jest tato svatá dívka — Alžběta — nevinně pronásledována, činí se jí nesnesitelné příkoří a nelze se jí tudíž diviti, že se zanáší plánem vrátiti se do Uher do náručí otcovského. Tomu však já dopustiti nemohu, nesmím. Věz, pane můj, zaručil jsem se královským manželům uherským svým rytířským slovem, že budu nad jejich milovaným dítětem bdíti, že mu nedám ubližovati. Jak bych tedy měl teď klidně přihlížeti k tomu, aby tato svatá dívka byla jako nějaká nehodná domů otci zpět poslána? Odpusť, pane můj, smělost svému poddanému, ale překvapuje mne nesmírně, že dopouštíš, aby snoubence tvé, nastávající kněžně Duriňské, se smělo díti tolikeré příkoří, že bez trestu necháš, aby i komorné a prosté služebnictvo zacházelo s ní jako se služkou. Omlouvám tě, poněvadž

tě znám od kolébky, znám tvé dobré srdce, jež nedá nevinnému ublížiti. Než neznáš ani stý díl utrpení, jež musí snášeti Eliška. Zúmýslně tě posílají pryč, aby tím více mohli nevinnou oběť týrati. A Alžběta, ta svatá duše, raději mlčí, než by žalovala na pěstounku, Anežku nebo jiné. Trpí jako ovečka. Dnes ráno však přišla ke mně zdrcena a prosila mě, abych jí přispěl ku pomoci. Projevila svou pochybnost, že snad srdce tvé, o pane, se od ní také již odvrátilo a to ji naplňuje nesmírným hořem

»Bůh je můj svědek, že od ní neupustím,« vykřikl mladý lankrabě, neobyčejně rozčilen.

»Jsem o tom zcela přesvědčen, konejšil jej rytíř, málo bych tě znal, kdybych chtěl o tom pochybovati.«

»Vidíš, milý Walterě, horu před námi? mluvil lankrabě rozčileně dále. Kdyby byla celá z ryzího zlata a slibovali mi ji, upustím-li od Elišky, nikdy bych se nedopustil zrady na té svaté duši. Ať mluví o ní, kdo co chce, já od ní neupustím. Postarám se, abych Alžbětu vysvobodil z jejího trápení. Jak mi bude možno, pojmu ji za manželku. Rád bych hned jel k té dobré duši, abych ji potěšil, ale není mi možno se vzdáliti. Ty však, věrný brachu, rychle vsedni na kůň a potěš ji. Tu máš, dones jí tento dárek ode mne na důkaz, že láska má k ní neochladla.«

Sáhl za ěadra a vyňal malé stříbrné zrcadélko v pěkném pouzdře. Na zadní ploše jeho bylo viděti krásně provedený obraz Ukřižovaného. Podal dárek rytíři a prosil jej, aby hleděl milovanou dívku utišiti, že v několika dnech sám se vrátí a za všechna protivenství jí bude hleděti odškodniti.

S jakou radostí cválal dobrosrdečný rytíř potěšiti zarmoucenou Elišku, dovedem' si pomysli. Trpce zkoušená dívka dala se do pláče, ale tentokrát byly to slzy radosti nad tím, že Ludvík stejnou láskou ji miluje. S úctou vzala dárek a políbila obraz Ukřižovaného.

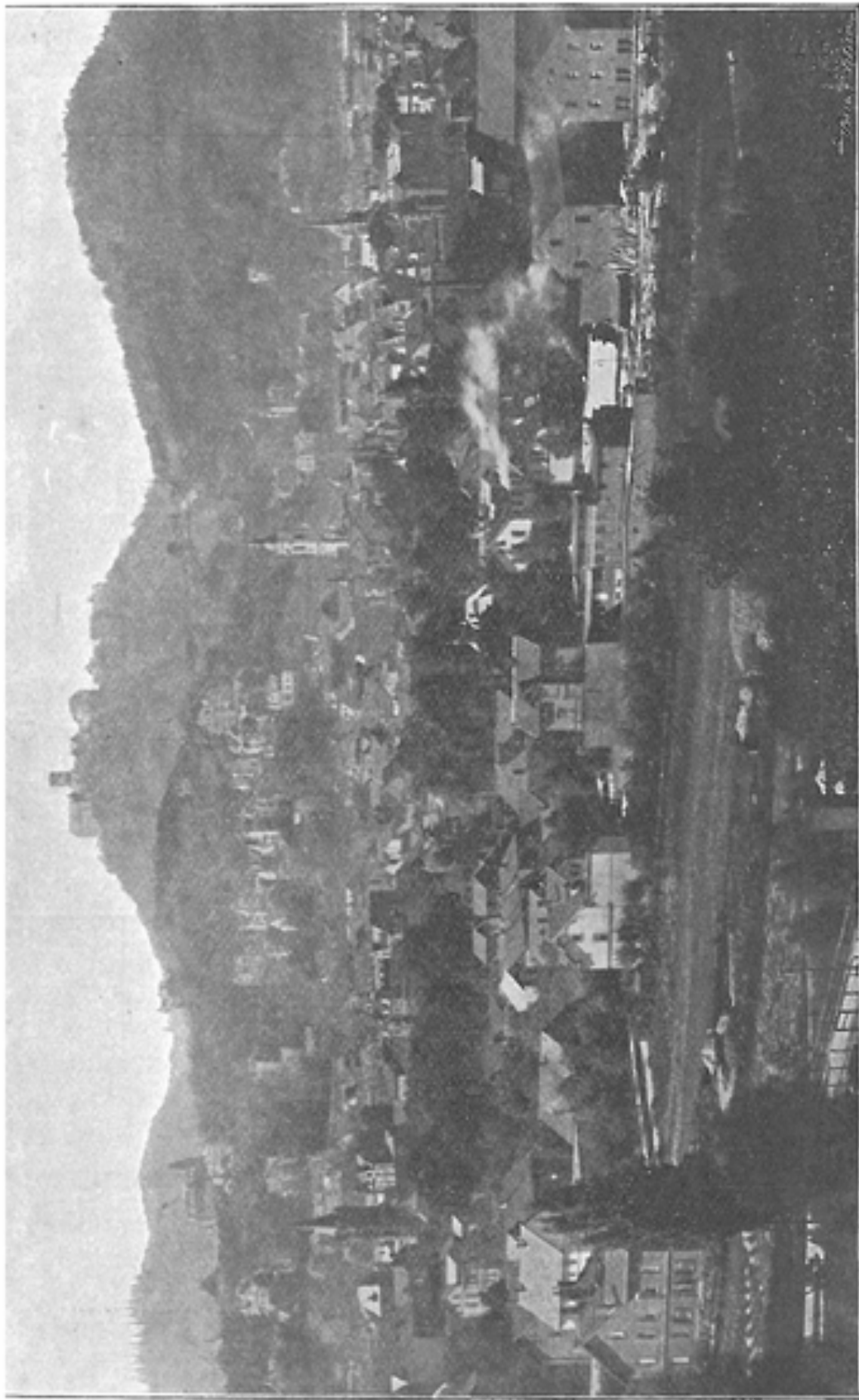
Na to usedla u nohou starého přítele a poslouchala jeho vypravování, jak mluvil s lankrabětem a co jí tento vzkázal.

Od té chvíle pokojně hleděla nejbližší budoucnosti vstříc. Ludvík vzhledem k tomu, že již v brzké době se měl uchopiti otěží panování, zakročil již teď rázně na obranu pronásledované snoubenky. Veřejně prohlásil, že Alžbětu stále považuje za Bohem mu určenou nevěstu a jak bude plnoletý, že ji pojme za choť. Rázně si vyprosil, aby s ní dle toho bylo zacházeno jako s budoucí paní a kněžnou země. Komornou, která Elišce nejvíce ubližovala, chtěl okamžitě propustiti, než svatá trpitelka se za ní přimlouvala. Na její přimluvu byla dívka ponechána v čestném svém úřadě, dán jí však přísný pokyn, jakmile se jen v nejmenší věci proviní, že bude s hanbou vyhnána a přísně potrestána.

S matkou a pokrevenci také promluvil vážné slovo. S trpkostí jim vytkl jejich nelaskavé jednání a žádal pro budoucnost, aby se s Eliškou zacházelo ne-li již s láskou, aspoň po lidsku. Zapověděl si s jejich strany všechno příkré jednání nebo dokonce pomluvy. Poukázal na to, jak smutné by mohlo míti následky, kdyby Eliška otce svého zpravila, jak surově se s ní nakládá.

Rázné zakročení mladého hraběte vyvolalo veliké zděšení u všech nepřátel bohulibé Alžběty. Neminulo se však s výsledkem; neboť osiřelá dívka měla pojednou pokoj. Žofie i Anežka chovaly se k ní od té chvíle zcela jinak, nenáviděly ji sice jako dříve, ale na oko chovaly se k ní vlídně a úlisně, omlouvajíce své dřívější jednání. Nahlédly dobře, že není radno učiniti si z Elišky nepřítelkyni, že by jim později, až se stane kněžnou země, vše s bohatými úroky mohla vrátiti. I přes to s bázní čekaly na okamžik ten, obávajíce se, že jim nastanou trudné dni, že se jim Alžběta bude mstíti.

Tak ovšem soudily ony, než mladá kněžna byla daleka podobného nekřesťanského smýšlení. Hleděla na všeliká protivenství jako na prostředky, jimiž si lze

Fotograf. G. Jagemann. Eisenach.

Eisenach.

zasloužití nebe. Okamžitě zapomínala na každou urážku a protivenství. Stačilo jí jen, pohlédnouti na obraz Ukřižovaného, který stále při sobě nosila. V lankra-běnce Žofii ctíla stále svou pěstounku, druhou matku a Anežku se snažila milovati jako rodnou sestru. Dobře sice prohlédla obě, že se k ní laskavěji chovají z bázně před budoucností, než nedávala na sobě pranic znáti.

Když bylo Ludvíkovi osmnáct let, byl slavně spolu s jinými urozenými jinochy na rytíře pasován. Sám biskup Naumburský posvětil za této příležitosti jejich meče, vybízeje je ve vzletné řeči, aby jich vždy užívali k hájení svaté víry, práv církve svaté a obhájení utiskovaných bližních.

Při kvasu, jenž byl za této příležitosti konán slavně a okázale, posadil Ludvík Alžbětu po svém boku; tím ji také veřejně prohlásil za svou nevěstu. Poněvadž mu neušlo překvapení ba i nelibost některých pánů, povstal a chopil se slova:

»Stateční pánové! S toužebností jsem čekal na tuto dnešní chvíli a děkuji Bohu za milost, že smím pro budoucnost hájiti jeho svatá práva na zemi proti všem vetřelcům a nepřátelům. Než těším se ze své nové hodnosti také proto, poněvadž teď budu moci brániti a chrániti slabou dívku, která byla dosud tolik pronásledována. Dívka ta sedí po mém boku, jest to Eliška, snoubenka Bohem mi určená. Není mne ani vás, stateční pánové, tajno, že Alžběta pro svou ryzí ctnost mnoho musila trpěti, pro její ctnost hleděli mnozí na ní jako na nehodnou stolce knížecího. Než prohlašuji veřejně, že neznám hodnější dívky, jež by si zasloužila po mém boku vládnouti v zemi naší nad Alžbětu.«

»Poněvadž si přeji, aby byla ode všech milována a ctěna, táži se vás všech: Je snad někdo z vás, stateční pánové, proti tomu, abych Elišku pojal za svou zákonitou manželku?«

Alžběta seděla u stolu jako socha. Oči měla sklopené, neodvažujíc se na někoho z přítomných pohlédnouti. Ráda by byla odešla, ale bála se, aby nezpůsobila mrzutost.

Všichni přítomní byli nenadálým oslovením mladého lankraběte zaraženi. Rozpačitě hleděl jeden na druhého. Biskup udělal konečně všem rozpakům konec.

»Pánové! zvolal povstávaje, pravá ctnost je vždy milována a ctěna od Boha a lidí. Proto myslím, že vám všem mluvím ze srdce, když pronesu nastávajícím novomanželům, milovanému našemu lankraběti a pánu a jeho ctnostné snoubence Elišce, svůj přípitek. Bůh jim oběma žehnej a uděl jim svého hojného požehnání, aby řádně řídili naši zemi.«

Rozhodná slova duchovního hodnostáře proklestila si cestu k srdci všech. Rázem byly poháry ve výši a všichni s jásotem se hrnuli k mladistvým snoubencům, blahopřejíce jim. V tu chvíli nebylo snad mezi nimi nikoho, kdo by byl smýšlel nepřátelsky proti Alžbětě. Ba i oba bratří Ludvíkovi, Jindřich Raspe a Konrád neváhali zúčastniti se velkolepého přípitku.

Pokorné Alžbětě nad všelikou tou poctou až se točila hlava. Třesoucím se hlasem děkovala panstvu za jejich lásku a přízeň, ujišťujíc je, že chce býti dobrou matkou země. Když se rozjaření poněkud utišilo, vstala a šla poděkovati biskupovi za pronešený přípitek. Slzy majíc v očích líbala jeho ruku. »Bůh povyšuje pokorné a dává jim v hojnosti milost svou« pronesl vážně duchovní hodnostář, odmítaje od sebe všeliké díky jako nezasloužené.

Slavná svatba na dvoře Duriňském byla konána roku 1221; zúčastnili se jí urození pánové a šlechta celé země, ba i vyslancové zemí sousedních. Z Uher dostavilo se zvláštní poselstvo krále Ondřeje s bohatými dary. Mladistvou nevěstu vedl do kostela jako družba její šedivý ochránce rytíř Walter z Wargily. Ludvík zase zvolil si za družičku jednu ze společnic nastávající choti. Pěšky brali se oba snoubenci s hradu dolů do Eisenachu, aby se tu spojili nerozlučitelným svazkem manželským.

Alžběta, která tak dlouho byla terčem vtipů a posměchu, stála teď před oltářem v nádherném zlatohlavu po boku sličného a mocného knížete jako choť. Při mši svaté prosila Spasitele za sílu a pomoc, aby jsouc dosud tak mladá mohla řádně plnit všechny nové povinnosti.

»Pane Ježíši Kriste, modlila se, tys Pán všech věcí a srdcí lidských, ty nejlépe víš, že bych ti byla nejraději sloužila v panenství až do smrti. Než plnit vůli rodičů, jichž dlužno poslouchati, prosím tě, Pane, pro tvé utrpení, posiluj mne, abych žila v novém stavu dle tvé nejsvětější vůle. Sil mne, abych věrně zastávala své povinnosti a chraň mne ode všeho zlého.«

S důvěrou v pomoc Boží učinila Eliška rozhodný krok, rozhodujíc se pro stav manželský. Ač byla dosud tak mladistvá, přece pochopila důležitost svátosti, kterou přijala. Za jiných poměrů byl by sice Ludvík ještě nějaký čas čekal, až by snoubenka dosáhla aspoň osmnácti roků, než teď neváhal. Vysvobodil tím Alžbětu z jejího soužení. Ostátně byla pannou úplně vyvinutou a dobře chápala povinnosti, jež bere na sebe. Za tehdejší doby nebylo také věcí nikterak neobyčejnou, že dívky tak mladé jako Eliška vstupovaly již do stavu manželského.

X.

O manželu bohumilé kněžny Elišky.

Život Alžbětin plynul sice teď v jiném řečišti, ale srdce její zůstalo beze změny. Poněvadž chovala pravou lásku k Bohu a bližnímu snadno se vpravila do nového života. K Ludvíkovi chovala již od nejútlejšího věku pravou lásku, jež teď přijetím svátosti svatého manželsví

byla zušlechtěna a posvěcena. Nikdy jej neurazila, střežla se všeho, čím by jej mohla pohněvati nebo zarmoutiti, byla ho ve všem na slovo poslušná.

A věru Ludvík si její lásky a náklonnosti zasloužil v plné míře. Oba mladí manželé více srdcem než věkem spojeni a více duchem než tělem milovali se v Bohu láskou nevýslovnou, tak že se zdálo, jakoby svatí andělé ustavičně s nimi obcovali.

Ludvík byl muž slíčný, než na tváři bylo znáti mužnou odhodlanost, jež tak krásně zdobí mladé muže. Chůze jeho byla přímá, skorem velebná. Vystupování jeho bylo sice vždy mužné, ale při tom vlídné, že se každému zamlouvalo. Byl neobyčejně skromný a cudný jako panna, v řečech vždy zdrželivý a opatrný. Tento svatý šat nevinnosti, jehož se mu dostalo na křtu svatém, dovedl si vždy zachovati neporušený. Jeho čistota má v našich očích tím větší cenu, uvážíme-li, že žil v době velice zkažené.

Ač se nalézal ve věku, kdy pokušení proti svaté čistotě bývají největší, dovedl je vždy v čas přemoci a setrval tak na dráze ctnosti. Jeho čistota byla trnem v oku všem souvěkým pánům, byla jim ustavičnou výčitkou. Nic si tak nepřáli, jako viděti svého mladého lankraběte na těchže zkažených cestách, po nichž sami kráčeli. Lichotili jeho kráse a duchaplnosti, zvali jej k různým rozpustilým radovánkám, všude kladli léčky jeho mladému srdci, než Ludvík vždy působě s milostí Boží, nikdy neklesl.

Jednou na příklad, když se Ludvík díval z okna, upozornil jej jeden z pánů na krásnou dívku dole na nádvoří tancující. Nadhodil, že mu ji přivede, aby se mohl její krásou pokochati. Avšak přísná důtka z úst mladého knížete, byla necudnému rádci odměnou.

Taková vzácná ctnost mohla plynouti jen z nejživější víry a bedlivého plnění náboženských povinností. Ač tělo mladého muže bylo spanilé, daleko spanilejší

byla jeho duše. A věru myslím, že nepřeháním, tvrdím-li, že toho času nebylo v celém Německu knížete, který by se mu byl mohl rovnati zbožností a čistotou mravů.

Denně býval přítomen mši svaté buď na hradě v zámecké kapli nebo jinde, ústním modlitbám každého dne dle možnosti věnoval určitý čas. Zvláště rád rozjímal různé pravdy naší svaté víry. Ke všem, kteří k němu přicházeli, choval se vlídně a laskavě, za to však k zlým a nešlechtným lidem býval přísným, že se před ním třásli. Byl vždy ochránce nevinnosti, radou moudrý, slovem věrný, skutky nejvyšš spravedlivý.

Na rodinném hradě byl mírným a dobrotivým velitelem, dbal o to, aby mezi poddanými nevymizel křesťanský duch a mrav. Opovažil-li se kdo v jeho přítomnosti něco zlého, na př. dvojsmyslný žert, píseň a p., musil trpce za to pykati. Poněvadž za dřívější doby, kdy nebylo žádného panovníka, zmohla se nevázanost mezi zámeckým lidem a mnozí si libovali v nestydatých řečech a oplzlých písních, přičinil se o vykoření toho zla.

Ve své ctnosti byl mladý lankrabě utvrzován mnichy kláštera Reinhardsbrunnu, jež založili jeho zbožní předkové. Otcové svatého Benedikta, kteří tu vedli bohulibý život, rádi vídali ve svém středu mladého knížete Ludvíka, poskytující mu vzácných rad pro život. Při každé návštěvě nezapomněl kníže navštívit poutnický dům, kde bývalo stále mnoho lidí ze všech koutů země. Zdaleka sem přicházeli, aby se v nádherné svatyni chrámové pomodlili a s Bohem smířili. Chudí z nich bývali vždy od něho obdarováni.

Doma snažil se Ludvík řídit se dle daných rad a pokynů, především cviče se v sebezapírání a mrtvení těla. Veden duchem kajícího nejídal pokrmů příliš slaných nebo kořeněných; piva, jehož pití bylo u tehdejších německých knížat velmi ve zvyku, zřídka si dopřával, víno píval obyčejně silně rozředěné vodou, jinak jen v nemoci, bylo-li mu lékařem předepsáno.

Heslem jeho byly ctnosti: Nábožnost, čistota a spravedlnost.

Lid jej velice miloval, jeho příkladem se mnozí řídili. Po celé zemi panovala svornost, pokoj a bezpečnost; lid byl poddajný, poslušný a pokojný. Bylo mezi poddanými řídkou výjimkou, aby byl někdo moudrého, milého a statného panovníka nemiloval.

Nikdo z vrstevníků nevyrovnával se Ludvíkovi odvahou, silou tělesnou a zručností v zacházení se zbraní. Císař daroval mu jednou krásného lva, který byl chován v silné kleci na nádvoří hradu. Jednou šel Ludvík v lehkém domácím oděvu zcela beze zbraně nádvořím, když se tu proti němu lev vyřítil. Dozorce zavřel po krmení špatně dvěře klece a silnému dravci podařilo se prchnouti. S rozevřenou tlamou hnal se proti bezbrannému knížeti. Služebnictvo dalo se do úzkostlivého křiku, chvátajíc ohroženému pánu ku pomoci.

Kníže brzo přemohl první leknutí. Poznamenal se svatým křížem a popošel lvu neohroženě vstříc. Díval se mu stále upřeně do očí. Král pouště se zastavil a jiskřícíma očima prohlížel si svého neohroženého protivníka. Ludvík nespouštěje s něho očí, učinil krok ke předu. Lev bázně ustoupil, než vida se konečně přemožena, dal se na útěk do klece, načež ji přikvapivší dozorce rychle zavřel. Všichni s knížetem padli na nádvoří na kolena, děkujíce Bohu za zázračné zachránění.

Mladý lankrabě byl věru krásným vzorem pro šlechtu. Jeho pravdymilovnost byla až pověstná. Řekl-li někdy něco, platilo dané slovo jako přísaha. Kde se jednalo o spravedlnost, neznal ohledů. Běda bylo tomu, kdo se opovážil utiskovati poddané, nebo se dopouštěl nespravedlností a násilí. Byl-li však sám někdy uražen, milerád odpouštěl vinníku, jen když viděl, že se tento hodlá polepšiti.

XI.

Jak lankrabě Ludvík svatě žil s Alžbětou.

Věru sladší a pěknější odměny nemohl Ludvík za své bohatýrské ctnosti dosáhnouti nad lásku bohumilé Elišky. Dvě spřízněné duše se sešly. Mladá kněžna byla nadána vlastnostmi, jež dovedou srdce upoutati. Stkvěla se netoliko křesťanskými ctnostmi, nýbrž vynikala i tělesnou sličností. Její životopiscové se o ní takřka chválou rozplývají. Barva obličeje byla temnější, obličej oslňoval panenskou krásou. Vlas její byl černý, bujný, těla byla štíhlého, souměrně vyvinutého. Její chůze byla vážná, plná důstojnosti. Z očí zářila čistota a vlídnost.

Avšak nebyla to pouhá tělesná sličnost, jež poutala srdce mladých manželů, ale spíše jejich vzájemná zbožnost a věrné pinění všech povinností, jimž učí svatá víra.

Lankrabě ponechal své spanilé choti úplnou volnost v její pobožnosti a konání dobrých skutků, jen tehdy ji vlídně napomínal, zdálo-li se mu, že dobrá ta duše trochu přehání. Na př. Alžběta často vstávala v noci a klekala na zem k modlitbě, nejednou tři a více hodin vydržela klečeti, rozmlouvajíc na modlitbách s Bohem. Pečlivý manžel jí kladl na srdce, aby si dopřávala více odpočinku, jehož tělo má nutně zapotřebí.

»Miláčku můj, mluvíval k ní laskavě, šetři se a pojď si lehnouti. Snadno bys se mohla nachladiti. Vždyť tolik Pán Bůh od nás nežádá.«

Někdy sám vstal a vzal ji vlídně za ruku a donutil laskavě, aby se položila. Světice mu nikdy neodmlouvala, pamatujíc si, že muž je její hlavou, a že tudíž musí mu býti ve všem poslušna.

Ludvík často podivoval se mladé choti své pozoruje, s jakou vroucností slouží Pánu a jak neohroženě koná skutky pokání. Nebránil jí však, neboť poznal, že v srdci Elišky přebývá pravá láska k Bohu a sám Duch Páně ji nabádá k tak neobyčejným a obtížným věcem. Oba se nazývali jako v dřívějších dobách jmény bratr a sestra. Vždy bylo oběma krušno, měli-li se na nějaký čas rozloučiti; neboť lankrabě musil často vyjížděti za svými povinnostmi.

Když to šlo, doprovázela jej Eliška na jeho cestě, nedbajíc nepohodlí a nepříznivého počasí. Nejednou jí prosil Ludvík, aby zůstala doma, že od ní nežádá tak velikou oběť, než vinula se k němu vlídně, odpovídajíc: »Bratře Ludvíku pro tebe se nelekám ničeho, po tvém boku všechno přestojím.«

Nemohla-li s manželem jeti, žila doma jako vdova. Oblékala prostý šat vdovský, zahalovala si hlavu a trávila skorem celý čas na modlitbách. Jen když obcházela své chudé, oblékala se jinak, varujíc se ovšem vždy všeliké nápadnosti a neobyčejnosti. Teprv po příchodu lankraběte odívala se v obyčejné nádherné roucho, jak se slušelo na kněžnu.

Nejraději byla by bývala stále chodila v prostém oděvu, než oblékala se dle stavu. Činila to proto, poněvadž Ludvík si toho přál a nechtěla dáti jiným pohoršení. Nelpěla však na krásných šatech a tretkách ženských, aby jimi zdobila hříšné tělo. Dbala více o duši, aby se stále stkvěla v nevinosti a svatosti před Hospodinem.

Spolu s manželem trávila skorem všechnen volný čas. Ludvík také nehledal jiného vyrazení, Alžběta mu zcela dostačovala. Nerad a jen z nutnosti zúčastňoval se různých těch kvasů a radovánek, jež byly dávány po okolních hradech a tvrzích. K čemu potřeboval také jinde hledati radovánek, když měl ráj doma. Vytykal-li někdo mladým manželům, že žijí příliš samotářsky, že málo světa užijí, odpovídal lankrabě: »Ani

já, ani Eliška nebažíme po rozkošech toho světa, dostaneme jeden druhému. Ať užívají světa, kdož nemohou bez radovánek žíti.

Nebylo-li již někdy vyhnutí a zúčastňovali se mladí manželé nějakého veselí, bavívali se obyčejně pospolu. Pohled na ně udržoval přítomné v patřičné míře. Zřídka kdy se někdo odvážil v jejich přítomnosti pronésti nějaké hrubé nebo necudné slovo, tím méně vypravovati dvojsmyslné žerty a anekdoty. Jediný pohled z oka bohulibé Alžběty, upamatoval mluvku, aby se mírnil.

XII.

O tom jak Alžběta kajicně živa byla.

Alžběta denně děkovala Bohu za milost, že jí dal za manžela muže tak zbožného a dobrého, jenž si plnou měrou zasloužil její něžné lásky. Zároveň však také uznávala, že za tuto milost jest dárci všeho dobra zavázána tím větší věrností a vděčností. Nezapomínajíc na slova písmá svatého, že člověk i tehdá jest služebníkem neužitečným před Bohem, když všechno vykonal, a že člověk sebe dokonalejší může klesnouti zvlášť v manželství, krotila přísně tělo a smysly své.

Jak jsem výše vypravoval, často probděla velkou část noci na modlitbách, rozmlouvajíc s Bohem. Ovšem útlé tělo nejednou se tomu vzpíralo, ale duch vždy zvítězil. Trásla-li se někdy za chladné noci zimou, živě si představovala útlé pacholátko Betlemské chvějící se zimou v tvrdých jeslích na slámě. »Když Pán a Spasitel můj snášel pro mne zimu a třesutý mráz, jak já bych mohla býti zhýčkanou a choulostivou.«

Vstávajíc v noci k modlitbě, činila to tak tiše a opatrně, že zřídka kdy se manžel probouzel. Služce Eisentrudě nařídila, aby ji probudila, kdyby snad někdy zaspala. Dívka přicházela tiše a mírně se jí vždy dotkla, což bylo světici znamením, že již čas k nočnímu bdění a modlitbě. Jednou však rozespalá služka se zimylila a místo Alžběty vzbudila lankraběte. Ten ovšem užasl nad nevinnou lstí své drahé choti, ale nečinil ani jí ani služebné výčitek. Jindy zase, když se probudil a viděl Elišku na kolenou klečeti u lůžka, vlídně ji pohladil. Tu pak světice chápala se jeho ruky, líbala ji a smáčela slzami.

Někdy se stalo, že modlící se kněžnu přemohl spánek. Bylo to obyčejně tehdá, kdy za dne bývala velice zamněstnána. Nejednou ji našly služky ležící na tvrdé zemi. Když jí radily, aby si raději odpočinula na lůžku, říkávala: »Ráda bych celou noc probděla. Když však se tomu mé hříšné tělo vzpírá, nuže, ať tedy pyká za to. Tvrdá zem postačí mu k odpočinku.«

Byl-li lankrabě doma, tu ovšem dávala bedlivý pozor, aby jej přílišnou svou kajicností nezarmucovala. Věděla dobře, jak je pečliv o její zdraví a pohodlí. Jak však někam odešel, tu s dovolením svého zpovědníka popustila kajicnosti uzdu, snažíc se vynahraditi, co dle svého náhledu zanedbala.

Často bičovala své nevinné tělo, obyčejně však nařizovala svým služkám, aby ji bičovaly. »Člověk sám k sobě je příliš shovívavý, říkávala, dobře jest, když jiný na něm vykoná skutky pokání.« Její zpovědník musil jí přesné meze určovati, aby si snad kajicností na zdraví neuškodila. Věděl také dobře, že bez jeho svolení a vůle neopováží se ničeho podnikati.

Obyčejně každý pátek a v čase postním skoro ve všechny všední dny krotila bičováním své tělo. Ovšem ve věci této vedla si opatrně tak, že o jejím bičování vyjma dvě nejvěrnější služky a zpovědníka nikdo neměl ani tušení. Vždy byla při tom veselá, jakoby

se bylo ničeho nestalo. Byla zcela proniknuta pravdou, že Bůh veselého dárce miluje. Kajicnost, jež činí z lidí mrzouty není pravou. Svatí, ač žili přísně, varovali se vždy nápadného chování a zasmušilého vzezření.

Po příkladu svatých nosila Alžběta pod svým nádherným šatem kající roucho žíněné. Bylo jí jaksi náhradou za to, že byla nucena šatiti se nádherně.

Z lásky k Ukřižovanému, který se postil čtyřicet dní a nocí na poušti, nejen že zachovávala předepsané posty, ale sama dobrovolně se postívala i jindy. Než poněvadž zřídka kdy jídla sama, musila si opatrně počínati, aby její chování nebylo Ludvíkovi nápadným. Sama mu při jídle posluhovala, každé chvíle odbíhala od stolu a při tom nepozorovaně podařilo se jí půst zachovávat. Upozorňoval-li ji někdy lankrabě, že jen stále o něj se stará a sebe zanedbává, odpovídala s úsměvem: »Neměj starosti, bratře, domácí paní byť měla sebe více práce, hlady nikdy nezemře. Dopřej mi té radosti, ráda zastávám práce, jež přece každé řádné hospodyni přísluší.«

Nebylo-li vyhnutí ovšem musila jísti s ostatními, ale za to spokojovala se s pokrmy méně vybranými a pak jedla velmi málo. Ludvík nejednou žertem prohodil: »Inu, když hospodyňka již v kuchyni před jídlem všechno důkladně ochutná, pak ovšem není divu, že při stole nemůže mnoho jísti.«

Eliška dobře milému manželu porozuměla, že vlastně, ač její chování zcela dobře prohlédl, ji omlouvá a proto vděčně se na něj usmála. Schválně někdy pojedla něco v kuchyni, dohlížejíc, jen aby se pak mohla bez hříchu přiznati, že již jedla. Mnoho-li, ovšem nikdy neprozradila. Sama lankraběnka Žofie neprohlédla tuto její nevinnou leš. »Divná věc, vyjádřila se kdysi, dříve nechtěla nic jísti a byla plná umrtvování a teď ji rázem vše přešlo.« »Bezpochyby nahlédla, prohodila její dcera Anežka, že to veliký nerozum trýzniti vlastní tělo a škoditi si tím na zdraví.«

Obě se ovšem velice klamaly, majíce za to, že Eliška místo aby v dobrém prospívala, povoluje.

V pašijový týden rozjímalala Alžběta vroucněji než kdy jindy o utrpení a smrti Páně. Na Zelený čtvrtek odkládala nádherné knížecí roucho a oblékala se v zcela prostý šat. Velkou část dne prodlela v kostele. Dle příkladu božského Spasitele umývala v ten den dvanácti chudým nohy. Noc, ze Zeleného čtvrtku na Velký pátek, strávila vždy na modlitbách a rozjímání. Po půlnoci říkávala k služkám:

»Počínáme den všeobecného pokoření, dnes jsme si všickni rovni. Dnes jednejte se mnou, jako se sobě rovnou. Nechci, abyste mi dnes vzdávaly úctu, když Pán všehomíra v nejvyšší pokoře umíral na kříži.«—

Svatá kněžna byla velice útlého svědomí. Jednou byla napadena velikou úzkostí. Pozorovala, jak mnozí z poddaných slzami kropí dávky, jež musejí lankraběti odváděti. Ludvík sám ovšem by byl mnohému chudákovi dávky ty odpustil, ale maje mnoho jiných starostí, spolehl se na své úředníky, kteří nejednou si počínali bezohledně a bez milosrdenství. Kněžna promluvila o této věci s manželem, než ten pokrčil rameny. »Milá sestro, pravil k ní vlídně, nepopírám, že snad někdy se mojí úředníci dopouštějí přehmatů. Vyšetřím také jednotlivé ty případy, o nichž jsi se zmínila, a potrestám přestupníky, ale více nemohu učiniti. Zhola jest mi nemožno, jak prosíš, chudým vůbec odpustiti všeliké daně. Zním mnohé z nich, jsou vlastní vinou příčinou své chudoby. Jsem jist, že by nastalo mezi poddanými jen reptání. Mají-li poddaní svá práva, mají také povinnosti. Nebráním ti, abys opravdovým chudákům nějak pomohla, ale já nemohu v té věci ničeho činiti. Musím se o všechno starati, vše v pořádku udržovati, z čeho bych svá vydání hradil, kdyby nebylo daní a dávek poddaných?«

Alžběta uznávala pravdivost slov svého chotě, než přece spokojena nebyla. Svěřila se svou úzkostí zpověd-

níkovi, prosíc jej o radu. Poradil jí, aby se uskrovněovala v jídle a oděvu ještě více, aby jí tak zbylo hodně mnoho pro chudé.

Za každé i nejmenší provinění činila Eliška přísné pokání. Jednou byla vlastní vinou roztržitá při mši svaté. Hned si činila trpké výčitky. Klaníc se Spasiteli ve Svátosti přítomnému, prosila jej za odpuštění spáchané viny. Zahleděla se tak vroucně ve svátostného Spasitele, že se jí zdálo, jakoby skutečně viděla Ježíše krvácejícího na kříži za její hřích. V nejvyšší zbožnosti a lítosti nad svým poklesem strávila druhou část mše svaté.

Když všichni z chrámu Páně odešli, tu se teprv vrhla před křížem na kolena a popustila volnost svým slzám. Doma pak přísným postem odpykala malý svůj poklések. A nám hříšníkům malé pokání za naše těžké hříchy často protivné.

Bůh nejednou odměňoval její kajicnost. Když Ludvík jednou za svými záležitostmi odjel, začala přísný půst. Služka donesla jí kus černého chléba a sklenici vody k obědu. V tom však, když pojídala skrovnou krmí, vstoupil do jídelny znenadání lankrabě Ludvík. Zapomněl cosi doma a vrátil se. Světice se zarděla, vidouc se tak překvapenu. »Sestro Eliško, začal měkce manžel, proč se tak trápíš tvrdým, černým chlebem? Dovol, napiji se z tvého džbánu, abych se přesvědčil, zda tě sklepník nešidí a nedává špatné víno.« Napil se a překvapen se tázal, odkud má tak výtečné víno, to že není z jejich sklepů. Eliška však v zmatku a úzkosti své nebyla schopna odpovědi. Vyšel tedy do předsíně a zeptal se služky. Jak se podivil, když mu sdělila, že přinesla kněžně jen vody, o víně že pranic jí není známo. Ludvík dále nevyzvídal, viděl jasně, že Bůh patrným zázrakem odměnil kajicnost Alžbětinu.

XIII.

Veliká dobročinnost Eliščina.

Ježíš Kristus, Pán náš, stal se z lásky k nám chudým, a poněvadž v nebi chudoby není, sestoupil na svět, aby se tu s chudobou, světem opovrhovanou, zasnoubil a tím nás obohatil. Každý pravý následovník chudého Spasitele bude tudíž milovati chudobu a ty, kdož v ní žijí. To pozorujeme krásně u svatých, zvláště pak u světice Elišky.

Svatý František Sáleský mluví o ní takto: »Alžběta byla chudá ve svém bohatství a bohatá ve své chudobě.« Z následujícího poznáme, jak krásnému tomu výroku dlužno rozuměti.

Láska k chudým, nuzným a opuštěným, jež od nejútlejšího věku klíčila v srdci Alžbětině, s věkem v ní mohutněla, že si právem zasloužila čestného názvu »Matka chudiny.« Pečujíc o chudé a pomáhajíc jim, činila to světice z lásky k Bohu a ne jako jiné z její vrstevnic pro čest a chválu lidskou. Věděla dobře, že skutek sebe lepší vykonaný z nepravého úmyslu ztrácí velice na ceně před Bohem.

Hned po svatbě vyžádala si Eliška na manželu určitou měsíční částku peněz pro chudé a zároveň prosila lankraběte, aby jí nebránil v konání skůtků lásky k bližnímu. Ludvík jí to rád dovolil, ba nabízel se, že jí rád vypomůže, kdyby někdy byla v nesnázích. Povolila tedy úzdu své dobročinnosti. Měla již své pravidelné chudé. Někteří přicházeli si pro almužnu do hradu, byl jich časem dosti veliký zástup. Ubožáky, kteří nemohli přijíti, vyhledávala se svými služkami v jejich příbytcích. Neštítala se ani do nejchudšího příbytku vstoupiti. Pomáhala, jak toho kde viděla potřebu. Rozdělovala potraviny tam, kde se přesvědčila, že si

nedovedou peněz vážit. Kde jinak pomoci se nedalo, chápala se sama práce poskytujíc každému pomoci, útěchy a rady. Často se jí podívovali lidé, jak poklízí v přibytých chudiny a stará se o děti, aby z nich nebyly tuláci.

S dovolením svého manžela často stála chudým dětem kmotrovstvím při křtu svatém nebo svatém biřmování. O své kmotřence starala se pak jako pravá matka. Zemřel-li některý z nich, dle možnosti přicházela a bdíc modlila se u malé mrtvoly. Opatřovala zemřelému miláčkovi rubáš a provázela jej k hrobu. Často ji bylo vídati, jak v smutkovém obleku kráčí za rakví nejchudších a nejopuštěnějších.

Pečujíc o malé dítky, přísně žádala, aby se vždy chovaly bezúhonně. Čas od času musily také přijímati svaté svátosti. »Nazýváte mne svou matkou, říkávala jim, nuže, tedy chci míti hodné a zbožné děti. Kdo by z vás nechtěl býti hodným a chtěl by Pána Boha urážeti, ať tře bídu, neboť se odříká Pána Boha a tím také jeho dobročinné ruky.«

Její chudí s radostí ji vždy vítali, když přicházela dolů s hradu mezi ně na nádvoří. Hrnuli se k ní, líbajíce jí ruce a lem jejího pláště. Marně se jim vlídně bránila, ukazujíc, že si toho nepřeje. Někdy ovšem nemohla hned přijíti a tu bývali někteří ze žebráků netrpěliví: Někdy se odvážil smělejší z nich dále do hradu, aby se tu po dobroditelece poptal, ale nejednou se zlou se potázel. Na rozkaz lankraběnky Žofie byla pak »Ta zlodějská čeládka« jak nazvala chudé, z podhradí vyhnána.

Takové nešetrné zacházení s chudými Ježíše Krista bolelo Alžbětu velice. Aby uspořila sobě i chudým nemilých výstupů, ustanovila dny, kdy bude almužnu rozdávat. Nemohla-li sama, posílala věrnou družku Gudu.

Při takové dobročinnosti nezřídka se stávalo, že s měsíčním příspěvkem od manžela jí poskytovaným bývala hotova v několika dnech. Než byla jako pravá

matka chudých vynalézavá. Nemajíc peněz, rozdávala mezi chudé šatstvo a jiné věci, bez nichž se mohla obejít.

Jednou když právě bylo na hradě mnoho hostů, šla po schodech dolů, aby uvítala nového hosta, jež roh hlásného ohlašoval. Byla v nádherném rouše, jak se na slavný den slušelo. Tu spatřila v koutku u dveří krčícího se žebráka, čistě oděného; z tváře mu hleděla nemoc a bída. Prosil ji pro Boha o nějakou almužnu. Hned sáhla do poboční kabelky, kde mívala vždy něco pro chudé připraveno, ale neměla s sebou ani penízku. Rychle přemýšlela, jak by chudákovi pomohla. Měla upřímný soucit s ubožákem, neboť jí s pláčem sděloval, že má nemocnou ženu doma a pět nezaopatřených dětí.

Ve svých patrných rozpacích zavadila očima o své skvostné rukavičky, zlatem a stříbrem vyšíváné; místo knoflíčku byla vždy veliká perla. Nerozmýšlejíc se, stáhla jednu z ruky a dala ji žebrákovi: »Tu máš, příteli, pomoz si. Prodej ji, dostaneš za ní hodně. Abys snad neupadl v podezření, že jsi ji snad někde našel, řekni směle, že jsem ti ji dala almužnou.«

Ubožák nevěděl, co radostí činiti. Se slzami v očích prohlížel si drahocenný dárek. Pohnutím zapomněl se dobrotivé kněžně poděkovati. Ta také nedbala díků, neboť očekávaný host, rytíř Adalbert již přicházel. Zdaleka také viděl šlechetný skutek dobročinné kněžny. Pokynul žebrákovi, aby blíže přistoupil. »Vím, že jsi dostal tuto rukavičku od milostivé kněžny. Dej mi ji. Tu máš za ní měšec peněz, více bys za ní jinde nedostal.«

Žebrák ovšem se nerozmýšlel, přijal za rukavičku peníze a pryč ubíhal. Alžběta se z toho radovala, že bylo ubohému žebráku pomoheno. Vlídne vítala přichozího. »Děkuji ti, Adelberte, oslovila jej, žes chudému pomohl. Nech si rukavičku na památku. Kdykoli se na ní podíváš, vzpomeň si, že máme chudé milovati a jim dle možnosti pomáhati.«

Vypravuje se, že rukavičku choval rytíř jako talisman. Nosil ji stále při sobě. Na smrtelném loži se přiznal, že za všechna svá vítězství a své hrdinské skutky je díky zavázán drahé památce na sv. Alžbětu.

Nazvali bychom podobné jednání Alžbětino lehkomyšlností, ale jak dobře poznamenává Albán Štolc lehkomyšlností křesťanskou. Podobných příkladů ze života sv. Alžběty máme více. Bylo to v čase, kdy se švagrová Anežka, sestra Ludvíkova vdávala za vévodu Jidřicha rakouského. Alžběta se poněkud déle zdržela po mši svaté v kostele a pak chvátala, aby přišla v čas k svatební hostině. Tu potkala žebráka, než poněvadž již přede mší svatou rozdala všechny své peníze, nevěděla, jak by ubožáka podarovala. V tom však hlavou jí projela vzpomínka na sv. Martina, jak daroval žebráku jej o almužnu prosícímu půli svého pláště. Nerozmýšlela se více ani chvíli, ale darovala chudásovi svůj úplně nový plášť.

Poněvadž chudí, o něž Alžběta péči převzala, mnoho potřebovali, pilně pracovala svatá kněžna se služkami, aby jim zaopatřila všeho, čeho ubožáci potřebovali. Samy česaly a předly vlnu a zhotovovaly prádlo a oděv pro chudé. Všechny měly stále dosti práce. Alžběta často je napomínala: »Jen pracujme pro chudé, neboť co nasejeme, budeme jednou žítí.«

Vlastní pílí zjednaly chudým, zvlášť dětem prostý sice, ale trvanlivý oděv. Kněžna sama brala míru a šila šaty. Chudí si ovšem takových dárků pak dvojnásobně vážili.

Často vídáme sv. Alžbětu vyobrazenu, jak buď v klíně nebo koši nese růže. K obrazu tomu se pojí následující událost.

Jak známo, chodívala Eliška do příbytků chudiny, přinášejíc svým ubohým svěřencům různé domácí potřeby, neohlížejíc se na to, že břímě její často bylo velmi těžké a cesta nemálo obtížná. Z lásky k trpícímu bližnímu podnikala vše, nelekala se obtíží, snažíc se

tím způsobem nashromážditi si na tomto světě pokladů, jež ani rez nekazí, ani zloději nevykopávají.

Jednoho dne ubírala se po úzké a neschůdné cestě dolů do podhradí k velice chudé rodině. Otec dávno již zemřel, matka vdova byla upoutána na lůžko, tři nedospělé dívky byly v chudobném příbytku zcela opuštěny. Přinášela jim v koši chléb, maso, máslo, vejce a jiné domácí potřeby. Tu se pojednou — kde se vzal, tu se vzal — objevil před Alžbětou lankrabě Ludvík, vraceje se z honby. Již z daleka se usmíval na milovanou choť. Litoval ji, že se vleče s tak těžkým košem.

»Ukaž přece, sestřičko, vybídl vlídně překvapenou choť, co to neseš v koši, vždyť se s tím sotva vlečeš.« Ruče odhrnul plachetku zakrývající obsah koše, avšak jak byl překvapen. V koši viděl bílé a červené růže, tak krásné, že podobných dosud nespatriil. Užasl tím více, poněvadž právě v tu dobu růží nebylo. Pozoroval dobře, že se tu jedná o něco neobyčejného, neboť světice zmatena brzo hleděla na něj brzo na košík plný růží.

»Jdi s Bohem povzbudil ji Ludvík a potěš svými dary ubožáky. Víím, že Bůh je s tebou a že mu jsou líbezny tvé dobré skutky.«

Lankrabě přemáhaje pohnutí odcházel. Na památku si však vzal jednu z podivuhodných růží. Později dal na tom místě postavit sloup s křížem, jenž všem potomním stoletím hlásal dobročinnost svaté Alžběty.

Co se týče této známé události nejsou sice spisovatelé svorní. Někteří ji jako nepravdivou zavrhují, jiní, a těch je více, tvrdí, že se zcela zakládá na pravdě. Než ať tomu jakkoli, událostí tou jest vyjádřena pravda: Almužny v duchu křesťanském udělené proměňují se v růže nebeské, v pocty a zásluhy nebeské, poněvadž Kristus Pán řekl: »Co jste jednomu z mých nejmenších učinili, mně jste učinili.« Snažme se konati skutky lásky k bližnímu dle příkladu bohumilé Alžběty a pak nás jistě uzná Spasitel za své věrné následovníky a za vše dobré, co jsme pro něj učinili na této zemi, v nebi jednou bohatě odmění.

XIV.

Láska a péče sv. Alžběty k nemocným.

Zdraví jest největší pozemské dobro. S největším boháčem, jenž jest upoután na lůžko, neměnil by ani ten nejposlednější zdravý žebrák. Proto také jsou nemocní nejchudší mezi všemi chudými. Těchto pravých chudáků ovšem také nejvíce se ujímala matka chudiny, svatá Alžběta.

Za tehdejší doby byla jako jinde tak i v Německu rozšířená nakažlivá nemoc, zvaná málomocenství. Nemoc to byla zajisté hrozná.*) K vůli dalšímu porozumění podotýkám jen, že těla malomocných bývají pokryta ohyzdnými, hnisajícími boulemi a vředy, z nichž vychází ošklivý zápach. Bolesti zakouší nemocný některý den veliké, zvláště nejsou-li rány náležitě opatrovány a čistěny. Nemoc tato jest velmi zdlouhavá, trvá někdy 15—30 let. Nemocný hnije za živa, až jej smrt zbavuje muk pozemských. Poněvadž nemoc jest nakažlivá, musejí málomocní bydleti odděleně od ostatních spoluobčanů.

Alžběta pozorujíc tyto ubožáky, vlastně vyvrhely lidské společnosti, zamilovala si je velice. Již pouhá vzpomínka a představa o této nemoci naplňuje nás ošklivostí a hrůzou. Statečná kněžna však přemohla odpor přirozenosti a bez bázně vyhledávala takové nemocné. Navštěvovala je, těšila a dodávala jim myslí. Napomínala je k důvěře v Boha a k trpělivosti. Vybízelá je, aby spojovali své bolesti s bolestmi a utrpením Páně.

*) Nezmiňuji se o ní šířeji, poněvadž jsem tak učinil ve svém díle: „Svatý František Serafínský.“ Třebíč 1903.

»Musíte, říkávala, své utrpení oddaně a s radostí snášeti a ne býti smutnými a zlostnými. Přetrpíte-li toto pozemské peklo, jež Bůh na vás dopustil s oddaností do nejsvětější vůle Boží, ujdete jistě pecku vřonom životě.«

Navštěvujíc ubohé nemocné, všude rozdávala hojnou almužnu. Kde pozorovala nedostatečnou obsluhu, sama příkládala ruku k dílu. Posluhovala nemocným, zacházela s nimi laskavě jako matka, těšila je srdečně a poptávala se starostlivě po stavu jejich nemoci. Často vyhledávala nemocné přebývající v zcela opuštěných a zastrčených děrách. Byla přesvědčena, že nic není s to lásku a trpělivost v srdci křesťanském tak rozvíti, jako úplné poznání lidských strastí. Do příbytků takových ubožáků vstupovala vždy s jakousi pobožností a přátelskou důvěrností. Vlastníma rukama připravovala a podávala léky. Ohyzné vředy malomocných omývala, ba někdy i líbala, představujíc sobě živě, že líbá svaté rány Spasitelovy.

Jednoho dne, když Ludvík byl z hradu pryč, šla Eliška zase jak obyčejně za svým zaměstnáním. Tu našla chudáka malomocného, malé postavy, ležícího zcela opuštěného v osamělé chatrči, daleko od ostatních lidských příbytků. Poněvadž viděla, že malomocný má stále obsluhy zapotřebí, zavolala lidi a poručila jim, aby přenesli ubožáka do hradu do ložnice. Přispěním služek umyla ubožákovi hnisající mu rány a položila jej do čistého lože svého manžela.

Představme si, jaký poplach vzbudilo toto jednání po celém hradu. Lankraběnka Žofie ráda by se byla pustila do Alžběty, ale netroufala si proti paní hradu vystoupiti. Umínila si však, jak se Ludvík vrátí, že jí u něho řádně posvítí. Hněvem a rozčilením se třásla, nemohouc se ani dočkati, až syn se vrátí. Jak slyšela roh hlásného, oznamující příchod pána hradu, běžela jako bez dechu Ludvíkovi vstříc, aby mu za tepla vše zdělila.

Lankrabě byl ovšem nemálo překvapen, ale nepřehléhl se tak jako matka Žofie. Slíbil, že věc vyšetří a po případě Elišce domluví, proč si počíná tak neprozřetelně. »Ba jen jí přísně domluv, kohoutila se Žofie, buď přestane výstředně se chovati anebo půjdu z domu. Nebudu se vydávati lehkomylně v nebezpečí nákazy.«

Ludvík raději matce neodpovídal, nechtěje přilévati oleje do ohně. Mlčky bral se po její boku do své ložnice. Alžběta slyšíc již z daleka tchyni hubovati a nadávati, třásla se na celém těle, jak vše dopadne. Žofie chopila syna za ruku a vedla jej k jeho lůžku. »Podívej se jen, povídala rozhněvaně, jak tě má Eliška ráda. Chce na tebe přenést ošklivou nemoc málomocenství.« Lankrabě vyčítavě se podíval na sklíčenou svou milou choť Alžbětu, ale nezačal jí hned činiti předchůzky pro její nepředložený skutek, jak by si byla lankraběnka Žofie přála. Klidně přistoupil k loži, odhrnul záclony a přikrývku, aby se podíval, koho Eliška do jeho postele položila.

Jak však odhrnul přikrývku, ustoupil v úžasu krok nazpět nad divadlem, jež se mu naskytlo. V téměř okamžiku otevřel Bůh jeho duchovní oko, tak že místo málomocného spatřil na svém lůžku ukřižovaného Spasitele. Vždyť přece Kristus Pán pravil: »Všechno co jste jednomu z mých nejmenších učinili, mně jste učinili.«

Slzy vytryskly dojatému knížeti z očí. Nemohl ani slova pronésti. Pak se vrhl na kolena a modlil se: »Páne, měj slitování se mnou ubohým hříšníkem. Nejsem hoden všech těch divů, jichž mne činíš účastným. Stůj však při mně, abych byl mužem dle tvého srdce a vůle.« Na to obrácen k drahé své choti, řekl: »Milá sestro, takové hosty jako dnes dávej jen hodně často do mého lůžka a nedej si pro budoucnost od nikoho překážeti v konání dobrých skutků.«

»Ach, jak jsem tím potěšena, padla mu do náruče potěšená kněžna, prosím tě, milý bratře, dovol mi, abych mohla dole pod hradem založiti nemocnici. Jest

mezi našimi poddanými mnoho ubožáků, kteří potřebují ošetření a nedostává se jim ho. Do hradu je také nemohu všechny vzít, aby nebyla z toho stálá mrzutost. Nuže, prosím tě svol k tomu a laskavě mne podporuj v provedení mého úmyslu.«

Lankrabě Ludvík ovšem rád splnil její přání a brzo na to již bylo započato se stavbou dosti rozsáhlé nemocnice, která byla zasvěcena Duchu svatému.*) Od té chvíle bylo o nemocné postaráno. V nové nemocnici bývalo ošetřováno obyčejně až dvacet osm nemocných nebo sešlých věkem. Kněžna je denně navštěvovala, posluhujíc jim.

Mezi nemocnými zavedla přísný domácí řád, jemuž se musil každý chtěj nechtěj podrobiti. Nepřijala do nemocnice toho, kdo se nechtěl smířiti s Bohem. Zdráhal-li se některý z nemocných přijati svaté svátosti, říkávala: »Bratře, jak můžeš očekávati úplného uzdravení, nebo aspoň polehčení ve své nemoci, když duše tvá je chorá. Jako ve sv. evangelium Kristus Pán častěji napřed uzdravoval duši a pak teprv tělesné neduhy ubožáků, tak i ty napřed se smiř s Bohem, očisť svou duši ve svátosti pokání a pak teprv doufej v Boha, že tě i na těle uzdraví.

Životopisci o Alžbětě vypravují, že jednou nechtěla slepce hlásícího se do špitálu proto přijati, poněvadž se nechtěl zpovídati. Slepec začal jí nadávati. Než sv. kněžna klekla a modlila se k Bohu za uzdravení ubožáka. A hle, Bůh ji vyslyšel, vrátil ubožákovi zrak tělesný a tím také byla probuzena zaslepená duše jeho. Znovuzrozen děkoval Bohu a Elišce za obdrženou milost.

Než poněvadž mnoho nemocných bylo mimo špitál pod hradem založený, nezanedbávala ani těchto. Zvlášť když nebyl manžel doma, tu celé dni věnovala návštěvám a posluze nemocných. K nemocným stíže-

*) Později založila sv. Alžběta ještě jinou nemocnici sv. Anny a vedle ní sirotčinec.

ným nakážlivými nemocemi vcházela sama, služky své nechávajíc venku; neboť nechtěla bázlivé komorné vystavovati nebezpečí nákazy. Činila to také z té příčiny, poněvadž si toho lankraběnka Žofie přála. Vyjádřila se totiž:

»Chce-li se kněžna sama nakaziti, dobře, toť její věc, ale vy ať se neopovažujete vstupovati k nemocným, tím méně se jich dotýkati. Jinak se nesmíte mezi ostatní čeledí ani ukázati.«

Nejednou překvapily komorné svou velitelku, jak čistí oděv a prádlo málomocných a převléká jejich lůžka. Jednou našla ubožáka stíženého v hrozné míře rakovinou na hlavě. Byl tak zohaven, že se nesměl ukázati mezi lidmi. Stále musil míti hlavu ovázanu šatem, lidé jej jinak mezi sebou netrpěli. Alžběta tázala se ho, co mu schází a prosila ho, aby jí ukázal rány na hlavě. Než nemocný se zdráhal.

»Milostivá paní, jak bych se mohl opovážiti. Pohled na mou zohavenou hlavu je příšerný. Mnohý již při pouhém spatření upadl do mdlob.« Kněžna se usmála. »Neboj se, příteli, já již viděla mnoho nemocí a dívala se na ohyzdné vředy, nelekám se ničeho. Pojď se mnou k potoku, prohlédnu si tvou nemocnou hlavu a vyčistím.« Vedla ubožáka k nedalekému potoku, ostříhala mu vlasy, dávajíc pozor, aby mu zbytečně bolestí nepůsobila, hlavu mu čistě vymyla a pomazala hojivou masťou; pak mu zase hlavu zavázala. Dvorní dámy, její průvodkyně, vyšly pak ze svého úkrytu a tázaly se kněžny, není-li jí špatně. »Ó nikoli, odpovídala vlídně, jak by také mohl míti člověk ošklivost nad ubožákem, který jest přece živým obrazem drahého Spasitele. Ten pak sám o sobě pověděl, že jest podoben červu, svíjícímu se v bolestech pod nohou nemilosrdného chodce, a jest povrhelem lidu.«

Poněvadž svatá Alžběta viděla v každém nemocném a chudém Ježíše Krista, ženicha své čisté duše, zanechala světu tolik příkladů rekovné ctnosti křesťanské, příkladů, jimž se můžeme ovšem jen diviti, ne tak snadno jich následovati.

XV.

Pravá pobožnost svaté Alžběty.

Nesmírnou lásku k chudým a nemocným, již Eliška za každé příležitosti osvědčovala, odměnil Bůh tím, že jí propůjčil milost, že ač obklopena přepychem knížecím, přece obcovala v chudobě s chudým Ježíšem. Touha po evangelické chudobě stále mohutněla v její obětavém srdci. Svým jednáním a opovrhováním pozemských věcí zahanbovala pýchu a nádheru svého okolí. Nevyhledávala obcování s nadutými světáky, cítila se nejšťastnější u svých chudých.

O blaženosti pravé chudoby nejčastěji také rozmlouvala se svým manželem anebo komornými. Jednou se před Ludvíkem vyjádřila: »Přála bych si, bratře, abychom neměli nic jiného než pluh, kus pole, jež by nás uživilo a stádo ovcí. Ty bys pak pole vzdělával, já bych pásala ovce, předla vlnu a obstarala domácnost.« Lankrabě usmál se jejímu nápadu. »Milá sestro, řekl usmívaje se, myslíš, že bychom pak byli již chudí? Považ jen, co lidí žije ve světě, kteří ráno vstávají a neví, co budou jísti a večer s prázdným žaludkem uléhají na lože.« —

Někdy dávala si Eliška na hlavu chatrný šátek a oblékala se v prostý šedý šat. »Tak budu choditi, řekla jednou, až dle vůle Boží budu žebračkou a bez pomoci lidské.« Zda tušila světice, co ji po smrti milovaného manžela čeká? Snad ji Bůh v té věci osvítil a jí určitě oznámil, co ji čeká. Než přes to byla klidná, poroučejíc se zcela do vůle Boží. Veliká láska, jež sídlila v její srdci, činila ji odhodlanou i k nejtěžším obětem.

Velice bychom se však mýlili, kdybychom se domnívali, že Alžběta pečujíc o jiné, zapomínala na sebe, na vlastní posvěcování. Její životopisci jednohlasně tvrdí, že činila stále větší pokroky v dokonalosti a svatosti

Kráčela v té věci cestou jinými svatými vyšlapanou, cestou přikázání Božích a církevních, posilujíc se k tomu častým hodným přijímáním svatých svátostí.

Ač srdce její bývalo prosto těžkých provinění, blížila se přece vždy s bázní ke stolu Páně. Byla zcela proniknuta pravdou, že ani ten nejsvětější člověk není hoden spojití se s Pánem všehomíra a svatostí samou. Srdce její sice plálo po spojení s milým Ježíšem, nikdy však nereptala, nedovolil-li jí zpovědník tolikrát přistupovati ke stolu Páně, kolikrát by si byla přála. Zpovědník chtěje se přesvědčiti o její poslušnosti, pokoře a zbožnosti, býval k ní často přísný. Než Eliška zcela se mu podrobovala jako dítě rodičům.

Jak zcela jinak chovají se některé nábožné duše, jež s ctností pokory a poslušnosti se nikterak nemohou spráteliti. Jakmile jim zpovědník uloží nějakou zkoušku, vypovídají mu poslušnost, reptají, pomlouvají jej. Jejich nábožnost ovšem pak u nich pouhou přetvářkou, podobná lesklému pozlátku, pod nímž jen samolibost a hřích.

Zpovědníka volila si Alžběta vždy přísného, svatých mravů. Často jej prosila, aby s ní zcela bezohledně zacházel jako s nejnižší služkou. Vyprosila si také na něm následujících dvanáct pravidel k cvičbě v křesťanském životě. 1. Snášej trpělivě opovržení v dobrovolné chudobě. 2. Kéž sídlí vždy v srdci tvém pokora. 3. Nepečuj o lidskou útěchu a chťiče tělesné. 4. Budiž milosrdná k bližnímu. 5. Děkuj stále Bohu za to, že tě svou smrtí na kříži osvobodil od pekla a věčné smrti. 6. Nes trpělivě svůj kříž, poněvadž také Bůh za tebe tolik trpěl. 7. Měj Boha vždy ve svém srdci a svých myšlénkách. 8. Obětuj se s tělem i duší Bohu. 9. Vzpomeň si často, že tě Bůh pro sebe stvořil, a vynasnaž se tedy, vždy žíti tak, abys mohla jednou s Bohem býti spojena. 10. Pamatuj si, co chceš, aby tobě jiní činili, čiň i ty jim. 11. Nezapomeň, že krátký jest život lidský a že mladí umírají právě tak dobře jako staří. 12. Lituj vždy svých hříchů a pros Boha, aby ti odpustil.

Tato pravidla znala Alžběta z paměti a řídila se jimi celý život. Co divného tedy, když v dobrém tak prospívala.

Za milost zdárného vůdce a zpovědníka Alžběta často děkovala. Věděla, jak to důležité pro každou duši, jež chce jistou cestou kráčet k nebi. »Ach já ubohá, volávala, nejsem hodna, aby mne tak svatý muž vedl. O Pane, děkuji ti za tuto milost. Posiluj mne, abych vždy byla svého zpovědníka poslušna a jeho spásitelnými radami se vždy řídila.«

Jednou ji našel zpovědník, jak pláče. »Proč pláčete, kněžno?« tázal se jí vlídně. »Ach, duchovní otče, pláči, poněvadž musím žít v manželství, kdežto mou touhou vždy bylo, Bohu v panenství sloužiti.« »Milá paní, těšil ji moudrý kněz, Bůh vás ustanovil k stavu manželskému, nuže, neste trpělivě tento křížek. Konejte věrně své povinnosti, jež máte jako křesťanská manželka a zasloužíte si tím odměny nebeské.«

S dovolením svého zpovědníka složila také slib, že v případě ovdovění, již zůstane zdrženlivou a nevstoupí do nového manželství.

Jednou jí zpovědník vzkázal, že bude kázati o předmětu pro její duši velmi příhodném, aby se tedy kázání zúčastnila. Eliška však přijíti nemohla, poněvadž byla právě u ní návštěvou její švagrová, markraběnka Míšenská. Zpovědník však nevěda o této návštěvě, měl za to, že Alžběta z jiné malicherné příčiny se ukázala neposlušnou. Vyjádřil se také, že se vzdává jejího vedení. Jak se o tom kněžna dověděla, spěchala k němu, prosíc, aby se nehoršil. Přiznala se s pláčem, proč nemohla se dle jeho rozkazu zachovati. Prosila za přísné pokání pro tuto svou neposlušnost, slibujíc, že pro budoucnost nebude dbáti lidských ohledů, ale jediné se řídití vůlí Boží. —

Mši svaté obcovala vždy Alžběta s nevýslovnou pobožností. Byla zcela proniknuta věrou, že při mši svaté sestupuje sám Syn Boží na oltář, aby se za nás

nebeskému Otci obětoval. Jak zaslechla hlas zvonu, volajícího na mši svatou, nechávala všeho, co právě nebylo zcela nutno, a spěchala do chrámu Páně. Při mši svaté chovala se s tak nelíčenou nábožností, že lidé na ní hleděli s úctou jako na světici. Při svatém pozdvihování zářila její tvář nadpozemskou září, jež vycházela ze srdce, zaníceného pravou láskou k Pánu Ježíši, přítomnému ve svátosti Oltární.

Dle úmyslu církve svaté také byla vždy v jednotlivých dobách roku církevního živa. V čase adventním připravovala se pokáním a dobrými skutky na příští Spasitelovo, snažíc se mu hodné jesle připravit ve svém srdci. Za rozpustilých radovánek hříšného světa o masopustě prodlela často mnoho hodin v kostele před svatostánkem, odprošujíc Ježíše za urážky, jichž se mu dostává. V čase postním zcela se ponořovala v rozjímání o utrpení Páně. Tu s neobyčejnou statečností a pokorou snášela všechna utrpení a pokořování z lásky k Tomu, jenž za nás tolik trpěl a byl poslušen až k smrti kříže.

V čase svatodušním zase prosila Dárce všech nebeských darů, aby netoliko jí ale i jiným stále hojně uděloval milostí k životu v pravdě dokonalému. Zvláště odporoučela Duchu pravdy pohany a nevěřící, aby je svou milostí osvítíl, aby poznavše bludy své, stali se údy církve svaté samospasitelné.

Čas její byl tak dobře rozdělen, že každá chvíle byla dobře využitkována. Žila vždy ve spojení s Bohem. Od něho také byla obdařena darem slzí nad velikou dobrotou Boží a nad vlastními a jiných lidí hříchy. Její společnice sdělují, že plakala tolik, až tím sličnost jejího obličejce utrpěla.

Tyto slzy, jimiž bývali svatí obdařeni, jsou výmluvnými svědky jejich svatosti. Jimi očišťovali duši od všech i těch nejmenších skvrn, jimi usmiřovali Boha rozhněvaného pro urážky lidí bezbožných. Svatí andělé zachycovali každou takovou slzu bohumilé Alžběty a přinášeli ji Otci milosrdenství, jenž ji přijímal jako drahocenný dárek lítosti a lásky.

XVI.

Jak se cvičila kněžna Eliška v pokoře.

Kde pravá zbožnost, tam bude jistě i nelíčená, pravá pokora. Že i Alžběta se vyznamenávala touto ctností rozumí se samo sebou. V dosavadním měli jsme příležitost se o tom přesvědčiti. Než jako ve všech ctnostech vynasnažovala se světice i v této ctnosti stále větší pokroky činiti. Jako pravá služebnice pokorného Ježíše byla vždy pokorná srdcem, podrobujíc se vždy a ve všem nejsvětější vůli Boží. Řídíc se však slovy písma svatého, že naše dobré skutky, naše ctnosti mají býti lidem zjevnými a sloužiti jim k následování, proto také, kde se jí jen k tomu příležitost naskytala, se pokořovala.

Kdo by jí byl někdy potkal v příbytku chudých nebo na cestě, byl by jí měl za obyčejnou měštku a nikdy by nebyl tušil ve vlídné paní kněžnu Duriňskou. Kde se to jen dalo, oblékala se v prostý, šedý šat. Říkala: »Nesluší se, abych v nádherném knížecím rouše navštěvovala příbytky ubožáků. Styděli by se přede mnou a nepověděli upřímně, co je tlačí.«

Jiné vznešené paní mívají různých obleků celé zásoby, převlékajíce se při každé nepatrné příležitosti. Eliška však soudila jinak: »K čemu tolik zbytečného oděvu. Lépe jest, aby jej nosila chudina, než aby visel v šatníku.« Měla několikrát šaty bez nichž se obejít nemohla a byla úplně spokojena. Chtěl-li jí lankrabě za zvláštních příležitostí koupiti na nové šaty, prosila jej, aby jí dal raději peníze, že ví, jak by jich dobře použila. Ludvík ovšem uhodl, co se asi s penězi stane, ale nebránil jí.

Jednou však tato veliká skromnost kněžny byla příčinou velikých rozpaků. Vznešené manželky navštívilo několik uherských urozených pánů. Jeli vlastně do Cách navštívit posvátnou svatyni tamější, obdařenou tolika svatými ostatky, ale zajeli si zúmyslně přes Duriňsko, aby spatřili Elišku. Stalo se tak dle přání krále Ondřeje, jenž se chtěl přesvědčiti, je-li jeho dcera v Duriňsku šťastnou. Oba manžele dozvíděvše se, jak vzácní hosté přibyli na hrad, zaradovali se. Zvláště Alžběta měla radost, že uslyší o svém otci a své drahé vlasti.

Lankrabě hned se odebral do přijímací síně, aby hosty na svém hradě přivítal. Když jej prosili, aby jim představil kněžnu, že by s ní rádi mluvili, odkázal je vlídně do večeřadla, že se brzo s ní dostaví. Než Ludvík byl teď vlastně více v nesnázích než Alžběta. Přál si, aby se choť objevila před svými krajaný v nádherném svatebním rouše, tak jak se sluší na kněžnu. Teď si ale vzpomněl, že Elišce dovolil svatební šaty předělati, že všechny zbytečné trety byly zpeněženy a peníze rozdány chudým. Věděl sice, že má Alžběta jiné dosti skvostné šaty, jež ale přece nebyly takové, aby se mohla před hostmi důstojně objeviti. Co by si vzácní hosté pomyslili. Řeknou, že o ně nedbá, jinak že by je v jiném lepším rouše přijala a o něm by soudili, že o manželku mnoho nedbá, jinak že by se jí postaral o šaty jejímu stavu přiměřené.

Zamyšlen vrátil se ke své choti a svěřil se jí svou starostí. Alžběta také se zarazila, přidávajíc se k důvodům svého manžela, ale brzo se vzpamatovala. »Neztrácej jen mysl, řekla po chvíli, omluvím se u svých milých krajanů a přičiním se, aby se jim u nás líbilo. Jen jdi, připrav se, já si zatím vezmu šaty, jaké mám.«

Po jeho odchodu klekla si, modlíc se: »Pane Bože, pomocníku v nouzi a útěcho zarmoucených. Shlédni na pokornou prosbu své služebnice, jež z lásky k tobě vzdala se svých šperků a nádherných šatů. Porad' mi, jak si mám počínati, abych nezpůsobila mrzutost a

pohoršení.« Na to vstala a oblekla si svůj nejlepší šat, upravivši jej, jak to vůbec při vší prostotě šlo. Když Ludvík pro ní přišel, byla již připravena. S vlídným úsměvem přijala jeho rámě a kráčela po jeho boku do jídelny.

Uherští hosté byli jejím milým zjevem okouzleni. Bůh totiž doplnil, čeho se v této chvíli jeho věrné služebníci nedostávalo. Urozeným pánům připadala jako nadpozemský zjev. Nešetřili chválou a poklonami, až je světice vlídně napomenula, že takové poklonkářství nemá ráda.

Několik dní se hosté zdrželi na hradě a když odjížděli, ujišťovali lankraběte, že neradi odcházejí, tak mocný dojem že na ně kněžna učinila. Jménem krále Ondřeje pozvali také oba knížecí manžely k návštěvě říše Uherské.

Roku 1220 také vydali se oba svatí manželé v průvodu četných pánů do Uher. Shledání otce s dcerou bylo velmi srdečné. Vždyť Alžběta od svého nejútlejšího dětství otce neviděla a málo jen se na něho pamatovala. Její královský otec zahrnul ji četnými drahocennými dary, jimiž ovšem nepovrhla. V duchu si vypočetla, kolika chudým bude jimi z bídy pomoheno.

Při této příležitosti byla také slavena svatba krále Ondřeje s princeznou Jolandou, dcerou císaře Byzantského. Slavnost konána s nádherou v pravdě královskou. Eliška ovšem se musila zúčastňovatí všech slavností, než málo zalíbení nalézala ve světských radovánkách. Myšlenkami dlela u svých chudých v daleké zemi Duriňské. Aby se aspoň nějak odškodnila, vyhledávala nuzné po městě a okolí zahrnujíc je dobrodiními. Dlouho po její odchodu vypravovali si chudí celého kraje o té dobré německé princezně, nazývajíce ji nadšeně andělem v lidské podobě.

Ačkoliv srdce Alžbětino nenalézalo zalíbení v rozkoších toho světa, přece bývala kněžna přítomna zábavám, jež byly dávány buď k jejich počtě nebo k oslavě

novomanželův. Než při tom používala každé příležitosti, aby i při těchto světských zábavách pracovala jak na spáse své tak i jiných. Když se svěřila svému zpovědníku, zda se může zúčastňovati světských zábav na př. turnajů rytířských, kvasů, svatebních veselí a podobně, řekl: »Kristus Pán nám dal příklad, že se můžeme a máme zúčastňovati slušných zábav, než nemáme při tom zapomínati, že za takových příležitostí se podobáme světlu na svícnu a máme sloužiti všem, kdož nás vidí, ku vzdělání. Chovejte se, milá kněžno, poučoval ji horlivý zpovědník dále, ve společnosti tak, jako kdyby byl mezi pozvanými sám Spasitel. Pak vám budou světácké zábavy ne ke škodě, ale k užitku.«

Z lásky k trpícímu Spasiteli přemýšlela Alžběta stále, jak by se mohla ještě více pokořovati. Prosila často komorné, aby jí dávaly k tomu příležitost. Byla ráda, když některá z nich jí odmlouvala nebo ji sužovala, ne snad pro hřích, jehož se služka dopouštěla, ale proto že se jí naskytala příležitost cvičiti se v sebezapírání a pokoře.

XVII.

Alžběta stává se hodnou duchovní dcerou sv. Františka.

Pozorujícíce bedlivě život svaté kněžny Duriňské Alžběty, stále více přicházíme k přesvědčení, že sám Bůh ji vedl po svých cestách, často neobyčejných, po nichž nám ovšem za obyčejných životních poměrů není dovoleno vždy kráčet. Než Bůh uchystal své věrné služebnici radostné překvapení a nemalé vyznamenání.

Skorem v téže době, kdy Eliška v královském paláci uzřela světlo světa, odřekl se František, syn bohatého kupce v Assisi, všeho pozemského a věnoval se jedině službě Boží a spáse bližních. Zvolil si, chudým býti dle příkladu Pána Ježíše a svatých apoštolů: Na chudobě založil také svůj řád, jehož členové měli za povinnost pracovati po příkladů sv. apoštolů na spáse světa.

Řád sv. Františka z Assisi rozšířil se brzo po celém tamnějším světě, lidé se hrnuli ze všech stran, lidé obojího pohlaví a různých národností, prosíce za přijetí. František viděl se nucena založiti druhý řád pro panny a konečně též třetí řád pro lidi ve světě žijící, jež mají jméno terciáři. Řád ten věru dobře se hodí pro naši dobu a jest také nejlepším prostředkem a lékem k zahojení ran, jimiž věk náš stůně.*)

Právě v té době, kdy sv. František založil třetí řád a předepsal mu svá pravidla, zapustil i jeho první řád kořeny v Německu a sice roku 1221. Téhož roku přirazili první Bratří Menší — Františkáni — do Německa. Což mohlo býti vítanějšího Alžbětě nad jejich příchod? Jak se dověděla, že vstoupili na půdu německou, vyslala k nim posly, prosíc pokorné bratry, aby se usadili v Duriňsku. Sama se jim nabídla, že se jim postará o klášter a kostel.

Než její přání nemohlo býti hned splněno. Mezi bratřími bylo málo dosud znalých jazyka země, což nemálo vadilo rychlému rozšíření. Z různých stran přicházely žádosti, ale bratří aspoň ze začátku nemohli všem vyhověti.

Pověst o Františkovi a jeho bratřích brzo se roznesla po krajích říše německé. Za tak příznivých okolností ovšem nebylo nesnadno řádu v zemi se rozšířiti. Během jednoho roku měl již br. Caesarius, jenž byl

*) Více o třetím řádu sv. Františka viz v mém spisu „Svatý František Serafínský, zakladatel tří řádů.“ Třebíč 1903.

vůdcem bratří v Německu působících, tolik členů, že je mohl rozeslati po různých zemích německých, zvláště po Sasku.

Roku 1224. byla konečně splněna žádost sv. Alžběty. Tehdejší představený řádu sv. Františka v Německu br. Albert z Pisy vyslal několik bratří do Durínska. V čele sedmi bratří stál P. Jordán. V zimní době dorazili do Erfurtu. Z jara r. 1225 poslal Jordán dva bratry laiky do Eisenachu, aby se tu poohlédli po místě, jež jim uchystala svatá kněžna. Za nimi pak přišel kněz Heřman, který býval před tím než vstoupil do řádu, kaplanem v Eisenachu. Opustil vše a stal se chudým z lásky k Ježíši Kristu.

Jeho příklad dojímal všechny. Kdož jej znali, hrnuli se teď plni zvědavosti na jeho kázání. Byly mu nabídnuty dva kostely, aby se u nich s bratřími usadil, než nechťeje bez dovolení svého představeného P. Jordána ničeho podnikati, prosil za poshovení, až přijde.

Když Jordán s druhými přišel, byl zcela spokojen s klášterem, jež jim vystavěla Eliška a chudým kostelem ke konání bohoslužby. Rádi se v Eisenachu usadili, neboť lid si jich tu velice vážil. Lid si brzo oblíbil chudé bratry a rád se o ně v jejich chudobě staral. Duchovenstvo také bylo jejich příchodu povděčno, neboť o františkánech bylo vždy známo, že jsou dobří dělníci na vinici Páně.

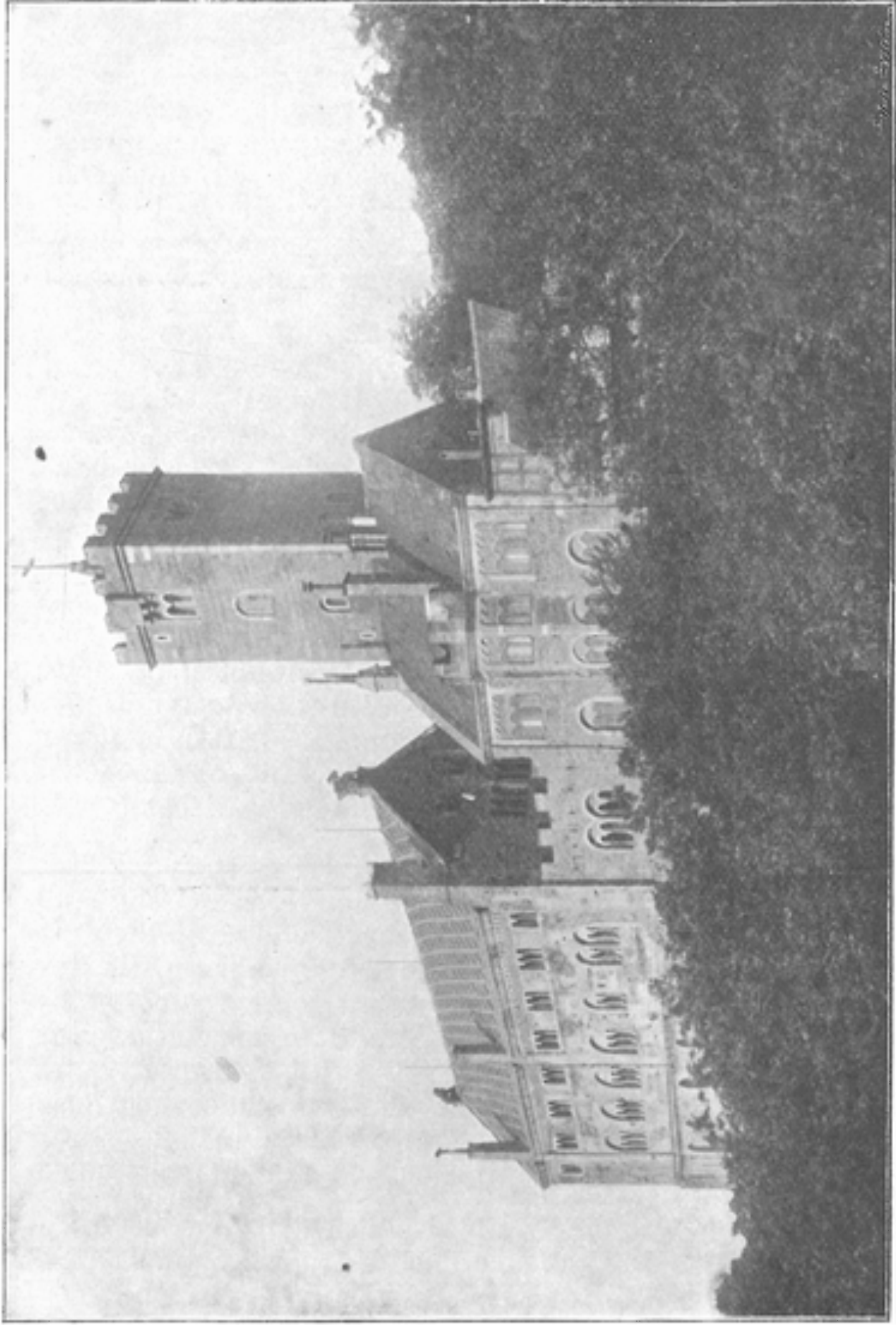
Alžběta přesvědčila se brzo o svatosti příchozích bratří a hned si také jednoho z nich přijmím Rodegera zvolila za zpovědníka, za jehož vedení činila veliké pokroky v dokonalosti. Často rozmlouvala s ním a jinými bratřími o svatém zakladateli řádu, sv. Františkovi. Vše, co o něm slyšela, roznítlo její srdce svatou náklonností k němu a pudilo ji, aby kráčela v jeho šlepějích. Když se dověděla o jeho třetím řádu založeném pro lidi ve světě žijící, zaradovala se. Jak krásná se jí tu naskytala příležitost, posvětit všechno své jednání. Poznala k jakému užitku a opoře je třetí řád pro lidi

po dokonalosti toužící, kteří však poměry jsou vázání žítí ve světě. Tázala se bratří, mohla-li by se státi členkou. Bylo jí řečeno, že není překážky, ale že si musí k tomu opatřiti svolení svého manžela.

Lankrabě Ludvík ovšem milerád své choti svolení dal, zvláště když mu P. Jordán sdělil, v čem vlastně podstata třetího řádu záleží. Tak se stala Alžběta jednou z prvních terciárek německých, vznešených rodem a svatostí života. Vždy svědomitě zachovávala pravidla třetího řádu, jež jí byly vodítkem na trnité cestě k nebi. Její příklad mocně působil i na jiné vznešené i prosté, kteří se stávali členy třetího řádu. Hnutí františkánské v Německu bylo tak mocné, že císař Bedřich II. — nepřítel církve svaté — na ně s nelibostí hleděl. Vyjádřil se: »Celý svět se chce státi františkánským.« Horšil se, že třetím řádem nabývá církev svatá veliké podpory, a jemu že v něm vznikl nový nepřítel, jehož nezdolá.

Svatý František chystal se již opustiti tento svět, když uslyšel o bohumilé kněžně Alžbětě, o její svatosti a dobročinnosti. Nejednou mluvil o ní s ochráncem řádu kardinálem Hugolinem, jenž se později stal papežem pod jménem Řehoře IX. Jednou vybídl zbožný kardinál Františka, aby poslal sv. lankraběnce Duriňské nějaký dárek na památku za to, že se jeho duchovních bratří ujala. Světec byl na okamžik na rozpacích, co by jí měl poslati. Vždyť byl chudičký a co měl, nehodilo se dle jeho mínění pro tak vznešenou paní. »Daruj jí svůj plášť, radil mu Hugolin, jsem přesvědčen, že si ho bude velice vážit třeba byl záplatován.« S tímto návrhem František hned souhlasil. Stáhl si plášť s ramen a dal jej kardinálovi, prose jej, aby jej nějak dodal svaté Alžbětě. Sám napsal kratičký lístek, ve kterémž prosil vznešenou kněžnu, aby přijala od něho nepatrný dárek jako uznání její pokory, chudoby a pravé lásky k chudým bližním.

Kardinál Hugolin byl zcela spokojen. »Výborně, bratře Františku, vyjádřil se pochvalně. Poněvadž jest Alžběta naplněna tvým duchem, zcela správně jí zanecháváš jako dědictví plášť jako kdysi Eliáš svému žáku Eliseovi.«

Fotograf. G. Jagemann. Eisenach.

Wartburg,

Dovedem si představit, s jakými pocity vděčnosti a lásky přijala sv. Alžběta pokorný dárek sv. Františka. Se slzami v očích četla list jeho vlastní rukou psaný, v němž také světec naznačil, že v době, kdy bude tento jeho list čísti, nebude již na tomto světě. Na plášť jí darovaný hleděla jako na záruku Božího požehnaní. Kdykoli chtěla na Bohu dosíci nějaké milosti, oblékala si jej. Na smrtelné posteli ještě ujišťovala všechny přítomné, že ji Bůh pokaždé vyslyšel, když jej takovým způsobem vzývala.

Se svým zpovědníkem Rodegerem rozmlouvala Eliška často o duchovních věcech. Jednou řekla: »Stálou mám úzkost, že mě Bůh pro mé veliké hříchy nemůže milovati, ač se snažím jej z celého srdce milovati a jemu sloužiti. Bojím se, že mne neuznává své lásky hodnou.« — »Klamete se, milostivá paní, odpovídal jí zpovědník, Bůh miluje každého člověka daleko více, než my ubozí jej milovati můžeme. Třeba však, aby člověk zůstal Bohu věren netoliko ve štěstí, ale i v neštěstí a soužení. Na protivenství se musí každý připravit. Poněvadž vy tak vroucně milujete Boha, mohu vám již napřed s určitostí říci, že budete od něho mnoho zkoušena a mnoho vám bude trpěti. Než snášejte vše vždy trpělivě, neboť milujícím Boha všechny věci slouží k dobrému.« —

Než svatá kněžna netěšila se dlouho vedení svatého a moudrého zpovědníka. Vrchní představený řádové provincie potřeboval P. Rodegera k jinému úřadu. Teď byla Alžběta na rozpacích, komu má vedení své duše svěřiti. Tu jí byl doporučen kněz Konrád, muž výtečný, důvěrník papežské Stolicе a neunavný obhájce svaté víry v Německu. Když jej Eliška prosila, aby se stal jejím zpovědníkem svolil, ale nezatajil jí, že ji bude přísně vésti na cestě dokonalosti a že žádá ve věcech duchovních úplnou poslušnost.

Světiце nikdy nelitovala, že jí Bůh dal muže tak přísných mravů za duchovního vůdce. Později ukázu, jak přísně s ní Konrád zacházel, než za vše pokorná

světice vzdávala Bohu díky. Dobrotivý Bůh ji tímto způsobem připravoval na utrpení, jež ji v nedlouhé době očekávalo.

Kněz Konrád byl netoliko duchovním vůdcem sv. kněžny, ale i rádcem lankraběte Ludvíka. Tomu nejednou vytkl mnohé věci a vybízel jej, aby vykořenil různé zlořády mezi svými poddanými. Jednou na př. vytkl mu, že obsazuje církevní obročí nevhodnými lidmi. »Jasný pane, vyjádřil se neohroženě, dopouštíš se většího hříchu, svěřuješ-li kostel a oltář něvědomému nebo nehodnému knězi, než kdybys zabil padesát až šedesát lidí vlastní rukou.« Na jeho radu také Ludvík dal. Poněvadž sám byl jinými záležitostmi velice zaměstnán, prosil Konráda, aby převzal starost obsazování duchovních obročí, že se vším bude srozuměn, co jeho jménem ustanoví. —

XVIII.

Matka země.

Bůh neodepřel zbožným knížecím manželům nejdražší odměnu manželství, dítky. Třikrát byla Alžběta obdařena radostmi mateřskými. Roku 1223 stala se poprvé účastna radosti, jakou zakouší každá křesťanská matka, které Bůh ve své dobrotě svěril nějaké dítě.

Žila-li již dříve mladá kněžna svatě a bohabojně, teď tím více, poněvadž byla přesvědčena, že každá křesťanská matka má své dítě posvěcovati již tehda, když je nosí pod svým srdcem. Ze srdcí poddaných, zvláště chudiny, již byla Eliška matkou, vznášely se k Bohu vroucí prosby, aby chránil mladou matku ode všeho nebezpečí. Ludvík byl by teď svou dobrou sestru Alžbětu takřka na rukou nosil. Poněvadž si přál, aby měla úplný klid a zároveň aby jí byl stále na blízku,

dal ji dopravit na hrad Kreuzburk, několik hodin vzdálený od Eisenachu. Tu ji nikdo nerušil jak ona Wartburku, kde bylo stále plno hostů. Pak tu také byla Ludvíkovi na blízku, jenž dlel na sněmu v Marburku. Několik zkušených paní bdělo nad mladou kněžnou.

Dne 28. března, tři dny po svátku Zvěstování Panny Marie, porodila Eliška zdravého synáčka. Hned byl vyslán rychlý posel za lankrabětem do Marburku, aby mu zprávu podal o radostné události. Ludvík nechal všeho a jel na rychlém oři do zámku k milované Alžbětě. Radost obou zbožných manželů byla veliká. Chtěje radostnou událost náležitě oslaviti, a v srdce lidu vzpomínku na památný den vštípati, kázal místo dřevěného mostu postaviti kamenný přes řeku Verru, tekoucí pod hradem. Podnes stojí spolu s pěknou gotickou kaplí, zasvěcenou sv. Liborovi.

První dítě knížecí nazváno po dědečkovi Heřman. V pozdějších letech obdařila Eliška svého manžela ještě dvěma dětmi, dceruškami, z nichž jedna po babičce nazvána Žofie, druhá Gertruda. Posléze jmenovaná narodila se až po smrti lankraběte Ludvíka, jak o tom níže bude řeč.

Jaké city vděčnosti a lásky k Bohu ovládaly srdce mladé matky, když držela Bohem jí svěřené dítě na prsou, dovede spíše pochopiti pravá křesťanská matka, než já bych to dovedl vylíčiti. Než ani při tom velikém štěstí nezapomněla Alžběta na sv. pokoru. Vždy se považovala za nehodný nástroj prozřetelnosti, jež jí určila za vychovatelku svěřených dětí. Jak jí bylo možno opustiti lože, v prostém oděvu spěchala do kostela sv. Kateřiny nedaleko Eisenachu. Sama nesla novorozené dítě, nehledíc na obtížnou a delší cestu pro mladou šestinedělku. V kostele obětovala své dítě Bohu spolu se silnou svící a beránkem.

»Pane Ježíši Kriste, modlila se, Tobě a tvé milé Matce obětuji drahý plod života svého. Jak jsi mi jej svěřil, Pane můj, tak zase já jej Tobě obětuji, Tobě

všemohoucímu Dárci, milostivému Otcí. Obětuji Tobě své dítě ze srdce. Než za to jedině Tě dnes prosím, jen za jednu milost žádám: Rač toto dítě, jež jsem skropila slzami radosti, přijmouti mezi své sluhy a uděl mu svého požehnání.«

Když se svatá šestinedělka od úvodu vrátila, darovala svůj šat a plášť chudým.

Teď také nastaly pro zbožné knížecí manžely dny nezkaleného štěstí a blaha. Lankrabě nerad teď svou rodinu opouštěl, poněvadž se po boku milé Elišky a mezi svými dětmi cítil nejšťastnějším. Než tu jej došlo vyzvání císaře Bedřicha II., aby se odebral v čele ozbrojených zástupů do Itálie. Vyzvání znělo příliš určitě, než aby byl mohl zůstat u svých milých. Ostatně byl vždy dobrým poddaným svého císaře a kde toho vyžadovala potřeba vlasti, nebo byl-li vybídnut císařem, byl vždy ochoten vycediti poslední kapku své krve. Rozloučil se tedy srdečně se svými milými a chvátal do Itálie. V zimě roku 1226 přešel Alpy a prodělal s císařem Bedřichem II. celé tažení proti vzbouřencům Boloňským a jiným městům Lombardským. O Velikonočních r. 1226 zúčastnil se sněmu v Kremoně. Císař byl jeho statečným chováním zcela uspokojen. Slíbil mu v odměnu, že v případě vymření potomků jeho sestry Jitky, vdovy posledního markraběte Míšenského, dostane se mu správy markrabství, jakož i zemí v Prusku a Litavsku, kamž se měl Ludvík s vojskem odebrati a šířiti věrozvěsty pravou víru.

Zatím však nastal v Německu a zvláště v Duriňsku veliký hlad. Obilí se v posledních dvou letech neurodilo, zbytek na polích zničily živelní pohromy. Bída panovala k nevypsání. Hladovíci lid slídil po polích, lukách a lesích hledaje divoké plody, kořínky a zeleniny, aby aspoň poněkud utišil prudký hlad. Lidé jedli, co kde našli ba nejednou i zdechlíny. Nicméně mnoho lidí umíralo. Ulice byly pokryty mrtvolami a ti, kdož byli dosud živi, podobali se kostlivcům.

Srdce svaté Alžběty krvácelo pohledem na tu lidskou bídu. Dnem i nocí přemýšlela, jak by ubožákům

pomohla. Všechny peníze, jež jí manžel zanechal, rozdala během několika dní, než co to bylo pro tolik tisíc ubožáků. Vidouc nezbytí sáhla k rodinnému pokladu, jenž byl velmi značný. Jak se vypravuje obsahoval vedle drahocenných věcí 64.000 dukátů, výtěžek to z panství, jež lankrabě prodal. Tím bylo lidu Duriňskému přece na nějaký čas pomoženo. Než poněvadž viděla, že mnozí ani za peníze nemohou si opatřiti chleba, začala vyprazdňovati sýpky a zásobárny hradní.

Lankraběnka Žofie ustrnule hleděla na její počínání. Varovala Elišku, aby pamatovala na budoucnost, než tato odvětila: »Bůh nás neopustí, vždyť přece stojí psáno: Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.« Poněvadž se Alžbětě nejednou nedostávalo chleba pro všechny chudé, prosila Boha, aby sám pomohl. A žádost její často bývala splněna. Bůh nejednou zázračně rozmnožil zásoby uchystané pro hladový lid.

Na hradě zřízeny na rychlo veliké pece k pečení chleba. Dnem i nocí se tu pracovalo a chléb pravidelně rozdáván. Devět set chudých přicházelo si pravidelně pro své bochánky. Poněvadž však bylo mnoho těch, kdož pro slabost se nemohli do hradu vybelhati, přinášela jim kněžna chleba do jejich příbytků. Nejbídnější z nich přijala do špitálu, kde se jim dostalo náležitého ošetření. Poněvadž nestačila založená nemocnice, založila ještě dvě jiné, jednu pro muže, druhou pro ženy. Dle možnosti denně navštěvovala nemocnice, vyptávajíc se na potřeby nemocných. Nedbala daleké cesty, ale jako anděl milosrdenství chodila od lůžka k lůžku, těšíc nemocné a rozdávajíc mezi ně různé potřeby.

»Jen neztrácejte mysl, těšila je, otcovská jest ruka, jež na vás dolehla. Proste Boha za odpuštění a slitování a zase bude dobře.«

Nejraději dlela mezi dětmi v sirotčinci, jež pro ubohé osiřelé dítky založila. Jakmile se objevila, byla dětmi obklopena. »Matinka jde« volaly dítky, tulíce se jako kuřátka kolem kvočny. Alžběta brala menší dítky

na ruce, k nemocným usedala na postýlku a vlídně s nimi žvatlala. Majíc děti kolem sebe učila je různým modlitbám a zbožným písním. Pečovala o nemocné dívky, zkušenou rukou čistila a ovazovala jejich rány.

Opatrovnicím v nemocnicích kladla na srdce, aby přilnuly pravou láskou k svým chráněncům, neboť bez této ctnosti nelze obejít se při posluhování nemocným. Nejhorší nemocné, jichž se každý štítil, brávala si sama na starost. Zavazovala jim rány, podávala jim pokrm a léky. Její společnice za letní doby nejednou omdlévaly zápachem, než ona ač nejslabší ze všech přemáhala vše.

Aby lidu bylo uleveno, postarala se, že mu byly odpuštěny všechny daně a dávky. Úřednictvo ovšem s tím nesouhlasilo, než bylo nuceno umlknouti, když prohlásila, že si vše před lankrabětem zodpoví. Za tím účelem také vyslala do Itálie za Ludvíkem posla, aby zpravil lankraběte o všem jejím počínání.

V žalářích navštěvovala uvězněné, těšila zajaté. Kde našla někoho uvězněného pro dluhy, jež z nouze učinil, zaplatila je za něho a vymohla jeho propuštění na svobodu. I majetným půjčovala obilí k setí, ale musili se zavázati, že po žních, dá-li Pán Bůh úrodu, zase jí vše vrátí. V čas žní, jež po dlouhé bídě se opět vydařily, zavolala chudé, jež v čas bídy živila. Nařídila jim, aby pomáhali na polích sklízeti úrodu. Každý, kdo jen mohl pracovati, dostal za to oblek, střevíce a vše čeho potřeboval. Některým chudým ovšem toto nařízení nebylo po chuti, ale světice se odvolávala na slova písma svatého: »Prací rukou svých budeš se živiti« a »kdo nepracuje, ať nejí.«

P. Kochem končí řadu dobrých skutků světice Alžběty slovy: »Prosím všechny, kdož mohou, aby následovali velikou štědrost svaté kněžny a dle svého jmění konali skutky tělesného milosrdenství. Veliké kající skutky, dlouhá bdění, mnohé modlitby, přísné posty, těžké kříže a podobné se nezamlouvá ba mnohým nemožno, tak se aspoň cvičte v milosrdenství, abyste dosáhli blaženosti nebeské. Soudím, že není lehčího prostředku k zadostučinění za spáchané hříchy nad almužnu.«

XIX.

Ludvík vždy věrným manželem.

Lankrabě Ludvík byl trudnými zprávami z Duriňska nemálo znepokojen. Posel musil mu o všem podati obšírnou zprávu. Pochvalně kýval hlavou, když slyšel o své milé Alžbětě, jak se jako pravá matka země snaží všeobecné bídě odpomoci. Zarazil se sice, když mu posel sdělil, že Eliška všechny zásoby a celý rodinný poklad rozdala mezi chudé, než potlačil všechnu nelibost. Byl přesvědčen, že Alžběta se k takovým činům lásky odhodlala z vyššího vnuknutí a tudíž že se třeba podrobiti vůli Boží.

Pozoruje, jak žádoucnou by bylo, aby se podíval do Duriňska, odhodlal se prositi císaře o svolení, ač pochyboval, že se mu ho dostane. Tu však dostal od císaře Bedřicha II. rozkaz, aby se odebral domů a tu sbíral vojsko ke křížové výpravě, kterou hodlali křesťanští panovníci evropští vystrojiti proti sveřepým Mohamedánům na Východě. Rozkaz ten přišel lankraběti právě vhod. Nemeškaje se v Itálii více, spěchal s ozbrojeným průvodem přes Alpy domů.

Na této zpáteční cestě byla jeho manželská věrnost podrobena dosti tuhé zkoušce. Zastavil se totiž na hradě svého vzdáleného příbuzného, jehož jméno se nám nezachovalo. Byl od něho přijat velice srdečně a hned také ku počtě vzácného hosta pořádány různé radovánky a kvasy. Mladý lankrabě měl stále co vypravovati o výsledcích císařských vojsk v Itálii a o záměrech nové křížové výpravy. Všichni byli plni chvály o mladém rytíři, jehož věhlas byl znám a také přízeň císařova. Lichotili mu, aby si zjednali jeho přízeň. Velice však se divili jeho veliké skromnosti a hleděli na něj jako na div, že jest tak ostýchavý a panicky zdrželivý v obcování se ženským pohlavím.

Myslili, že se přetváří a proto nalíčili na mladého lankraběte past, ve které dle jejich domněnání se měl polapiti. Navedli lehkou ženštinu, aby činila jeho nevinosti úklady. Večer, když vstoupil Ludvík provázen rytířem Walterem z Wargily do svého pokoje, spatřil tu cizí ženštinu, jež si ho drze a vyzývavě prohlížela. Zarděl se panickým studem a zároveň hněvem nad tou opovázlivostí. Než nehodlal způsobiti výstup, považuje věc za nemístný žert svého hostitele. Obrácen k svému společníku řekl: »Vyved' tuto ženštinu, u mně v pokoji nemá co hledati. Bezpochyby si přišla pro almužnu. Dej jí tedy, co za dobré uznáš, aby se mohla po nějakém slušném a počestném zaměstnání ohlédnouti. Ať se poděkuje za dar tomu, kdo ji sem poslal.«

Ženština zahanbena se sklopenýma očima odešla, nečekajíc ani na peníze, jež jí měl rytíř vyplatiti. Jak byla ze dveří, dala se na útěk, že ji nebylo možno dohoniti. »Již je v prachu, řekl s úsměvem rytíř k lankraběti. Pane můj, přijmi jménem své choti dík za tento mužný čin. Zdobí tě více než sebe větší vítězství ve válce.«

»Nechval mne příliš Waltere, odpověděl skromně Ludvík, vykonal jsem jen svou povinnost. Každý na mém místě byl by musil také tak jednati. Než věř mi, starý příteli, i kdyby nebyla manželská nevěra před Bohem tak velikým hříchem a hanbou před lidmi, nemohl bych se jí dopustiti již k vůli Elišce. Jak bych mohl býti nevěrným té svaté, nevinné duši, jak bych se mohl opovážiti ji klamati?«

Hostitel dovědév se, že se nemístný žert nepovedl, znepokojen ptal se druhého dne Ludvíka, zda se na něj nehnevá. »Poznal jsem hned, že vše to bylo jen žertem na mne nalíčeno, odpovídal lankrabě klidně, než prosím tě, v těchto věcech nikdy více nežertuj. Člověk jest tak sláb a proto musí býti vždy co nejvíce opatrný. Tím méně radno příčinu k pádu hledati nebo ji jiným v cestu klásti. U mně jsi se, příteli, notně zklamal, neboť ani za celé císařství římské bych se nedopustil tak těžkého hříchu.

Téhož dne se také vydal Ludvík na další cestu, pudila jej touha po domově a milé rodině. Jeli stále klusem, neboť již toužil po drahé choti. V duchu stále byl u ní a představoval si co dělá, jak se daří dětem a vůbec těšil se jako hodný otec na svou rodinu. Na cestě zastavil se v Augsburgu, kde vyřídil záležitost císařem mu svěřenou a pak ujížděl již přímo k Wartburku. Odeslal napřed rychlého posla, aby Alžbětě oznámil, že se blíží.

Lid zajásal, těšilo jej, že lankrabě je o své poddané starostliv a že přijíždí, aby nepříznivé poměry v zemi urovnal. Odevšad se sjíždělo panstvo na hrad, aby uvítali zeměpána. Úřednictvo hradní a správcové statků vyjeli lankraběti vstříc, aby mu věrně vypověděli, jak divně hospodařila milostivá kněžna za jeho nepřítomnosti. Ludvík je vyslechl trpělivě a k jejich ustrnutí měl jen úsměv pro jejich nářky. Když jich však nebylo konce, přerušil je slovy:

»Pánové, dovoďte, vypravujete mi věci, o nichž jsem od své drahé choti dávno důkladně zpraven. Úplně schvaluji její jednání. Na jejím místě nebyl bych jednal jinak. Co pomohou poklady uložené v truhlicích a obilí, jež myši a hmyz na sýpkách kazí, když při tom ubozí poddaní umírají hladem. Nenamáhejte se tedy zbytečně. Vím, že jste jednali ze strachu, abych vás za počínání milostivé kněžny nevolal k zodpovědnosti. Nebojte se. Moje spanilá choť jednala úplně v souhlasu se mnou, vy se tedy nemusíte ničeho báti. A hlady snad teď přece neumřeme, dodával žertem. Tak a tím záležitost je odbyta. A teď mi vypravujte o mojí drahé choti, co dělá, a jak se má. Hořím již touhou, ji spatřiti.«

Úředníci si oddychli, všechna starost jim spadla se srdce. Teď začali chváliti svou milostivou paní, že jistě by se jim bylo za to dostalo pepřné důtky, kdyby je byla pokorná světice slyšela. Neboť Alžbětě se ze srdce protivila marná lidská chvála. Než lankraběti se tím zavděčili. Cesty jim ubíhalo, brzo se objevily ostré rysy

domáciho hradu. Bystrým okem zahlédl Ludvík Elišku, kynoucí mu rukou na přivítanou. Nestaraje se o lid s jáсотem jej vítající, pobodl koně do cvalu a v několika minutách byl v bráně hradní a v náručí milované Elišky. Líbal ji a zároveň polibky zasypával svého synáčka Heřmana, jenž před ním stál jako malý rytíř ve vojenském oděvu a svou dcerušku Žofii, kterou chovala chůva.

Pak se teprv obrátil k ostatnímu shromážděnému panstvu a lidu, děkuje jim za srdečné přivítání. Panstvo a nejčelnější z lidu pozval k malému občerstvení do zámku. V jídelně obklopili poddaní svého pána a otazovali se ho na průběh války v Itálii. Zevrubně jim musil vše vypravovati. Když se zmínil, že bude sbíratí vojsko ke křížovému tažení, nastal jáсот mezi přítomnými. Všichni se prohlásili, že se výpravy zúčastní.

Hostina byla v plném proudu, když tu Ludvík pohřešil svou drahou choť. Nařídil tedy rytíři Walterovi, aby pro ní došel. »Ať sem vejde mezi nás, na dívky již bude míti pozor chůva. Vyřid' jí také, aby se oblékla v nejlepší svůj oděv na počest' shromážděného panstva.« Přítomní začali se usmívati a dámy si šeptaly, že asi kněžna pozvání nevyhoví, poněvadž nemá žádných řádných šatů, žádných skvostů, jimiž by se ozdobila. Alžběta, jak víme, všechno rozdala. Než za chvíli povídavé dámy umlkly.

Otevřely se dvěře a do jídelny vstoupila kněžna, krásná jako jitřenka.

Všichni rázem povstali a s úžasem hleděli na spanilý zjev Alžbětin. Dámy přítomné nemohly si vysvětliti, jak to možno, že kněžna i ve svém prostém oděvu je všechny spanilostí předčí. Ovšem u člověka ozdobeného pravým rouchem nevinnosti a svatosti nebývá tomu již jinak.

Ludvík hned také uvedl svou choť ke stolu a vykázal jí čestné místo mezi dámami. Vynikala mezi všemi půvabem jako královna. Světice pozorovala dobře jak

panstvo s údivem na ní hledí, než chovala se skromně a prostě jako dítě, což jí právě nejlépe slušelo. Dámy plny závisti se jí tázaly, jak to vždy nastrojí, že i třeba sebe jednodušeji oblečená každému se líbí. »Milé dámy, odpovídala jim lehce se uzardívajíc, pečuji o svou duši, aby se vždy skvěla křestní nevinností a ostatní přenechávám již Bohu.«

XX.

Lankrabě Ludvík odchází na křížové tažení.

Válka je něco strašlivého a přivádí na ubohé lidi tolik běd a soužení jako žádné jiné zlo. A co zvláště je hrozné, příčiny k válce bývají zhusta tak malicherné a hříšné, lakota, uražená pýcha, ctižádost a podobně. Velcí páni, kteří válku způsobují, ovšem pěkně zalézají a sedí v jistotě, ale tisícové jinochů a mužů bojují za ně a prolévají krev a často neví ani proč.

Než ve století, ve kterém žila svatá Alžběta, vznikla dlouhá válka, ale válka ušlechtilá, jíž se zúčastnili dobrovolníci celého světa. Svatá země, posvěcená přítomností Spasitele světa, jeho svaté Matky, svatých apoštolů, skropená krví svatých mučovníků; země, do níž zasetá první seménka církve svaté, úpěla pod panstvím sverpých Mohamedánův. Proto si umínil křesťanský svět západní vydobýti svatá místa z rukou nevěřících.

Všichni křesťané západní pocítili touhu po svatých místech, v srdcích všech bez rozdílu stavu, pohlaví, národnosti sídlilo přání, aby se svatá místa nalézala v rukou křesťanských, jimž vlastně patřila. Ve všech

zemích povzbuzovali nadšení kazatelové věřící, aby se zúčastnili křížového tažení buď osobně anebo hmotnou podporou. Mužům připínali kříž na pravé rámě na znamení, že se zasvěcují křížovému tažení. Ženy a děti povzbuzovali, aby svými modlitbami pomáhaly křesťanským zbraním k vítězství.

Papežové Honorius III. a Řehoř IX. povzbudili císaře Bedřicha II., aby vyzval celé západní křesťanstvo k zúčastnění se výpravy. Brzo stáli tisícové křesťanských mužů a jinochů pohotově, táhnouti do boje proti nevěřícím a buď zemřít nebo zvítězit. Nadšení bylo všeobecné. Mezi křížáky bylo lze pozorovati rytíře i poddané, bohaté i chudé, duchovenstvo i obyčejný lid. Všichni se ozdobili znamením našeho vykoupení a slibovali, že budou statečně bojovati proti nevěřícím.

Bylo zcela jisto, i že statečný lankrabě Ludvík se zúčastní boje za svatá místa, že nemůže doma zůstat, když kde jaký muž táhne za osvobození svaté země z rukou sveřepých Turků. Vždyť i jeho otec Heřman bojoval proti těmto nepřátelům svaté víry a též jeho tchán, král Ondřej Uherský, přijal kříž a slíbil s vojskem tažení se zúčastniti. Nedalo se tedy mysliti, že Ludvík zůstane doma. Zachvěl se sice vzpomínkou, že se snad více nenavráti, pozoroval také, že by jeho mladistvá choť, jež právě v té době se znovu těšila radostmi mateřskými, byla po jeho odchodu nebo smrti zcela opuštěna a zarmoucena. Nezapomněl na smutné časy, co totiž bylo Alžbětě trpěti, dříve než ji pojal za svou manželku.

Uvažoval vše důkladně, než jeho zbožné srdce mu radilo, aby neváhal Bohu obětovati sebe sama a vše co má nejdražšího na zemi, poněvadž Ježíš Kristus také se za nás obětoval, aby nás vykoupil. Obrátil se k biskupovi Konrádovi z Hildesheimu o radu. Přednesl mu své pochybnosti a uvedl důvody, jež jej chtějí mermomocí odvrátiti od tažení. Biskup Konrád však všechny jeho pochybnosti a námitky rozptýlil. Když lankrabě od něho domů odjížděl, byl již zcela odhodlán

bojovati za svatou věc. Aby se více nezviklal v pojatém úmyslu, složil v ruce biskupské slib, že potáhne proti nevěřícím a také přijal křížácký odznak, jímž se všichni křížáčtí vojínové poznávali.

Cestou k domovu přemýšlel, jak sdělí Alžbětě svůj úmysl, aby jí příliš nepolekal a jí neublížil. Tušil dobře, jaká to oběť pro ní bude. Proto také nepřipevnil si křížácký odznak hned na pravé rameno, nýbrž schoval jej v náprsní kapse. Teprv za dané vhodné příležitosti chtěl se jím před Eliškou vytasiti.

Jednou v neděli seděli oba zbožní manželé pospolu, rozmlouvajíce a žvatlajíce spolu jako děti. Žertem sáhla Alžběta lankraběti do kapsy, chtějíc se přesvědčiti, nemá-li tam nějaký zbytečný peníz pro její chudé. Tu vytáhla křížácký odznak. Jaká to byla pro ní rána. Vykřikla a již ve mdlobách se kácela. Ludvík ji v čas zachytil, aby si pádem neublížila.

V celém hradě nastal poplach. Teprv po mnohém namáhání přišla Eliška k vědomí. Všecek polekán těšil ji lankrabě vlídně, snaže se ji upokojiti. »Hleď, rozmilá sestro, vždyť to činím z lásky k svému Spasiteli, bez jehož vůle ani vlas s hlavy naší nepadá. Divím se ti, že jsi se mého úmyslu, státi se křížákem, tak polekala. Chováš přece tolik víry a lásky k Bohu. Jak bys mi tedy mohla brániti činiti pro Boha to, co bych musil činiti pro císaře, kdyby mi to poručil.«

Zdrcená svatá kněžna nemohla ani slova ze sebe vypraviti. Třásla se zimnicí, oči se jí zalévaly stále novými proudy slz. Dlouho mlčela a pláčem ulevovala svému stísněnému srdci. Konečně zvítězila nad sebou a slabostí lidskou. »Milý Ludvíku, vyrazila ze stísněného hrdla, jednej, jak se ti líbí. Než taž se Boha o radu, dle Jeho svaté vůle pak jednej. Je-li vůle Boží, zůstaň u mně, neboť tuším, že budu míti tvé ochrany zapotřebí.«

»Drahá duše, odpovídal jí klidně lankrabě, učinil jsem tak již před tím a hle, Bůh mě osvítil a svým náměstkem na zemi biskupem Konrádem mi oznámil,

abych jen táhl do boje proti nevěřícím a podrobil se všemu, co mne čeká. Zavázal jsem se také slibem, že učiním, k čemu mne Bůh volá.«

Jak Alžběta tato rozhodná slova slyšela, byla již úplně vítězem nad ženskou slabostí. Odevzdala se zcela do vůle Boží. »Jdi s Bohem, bratře, zvolovala již klidně. Proti vůli Boží nechci a nebudu jednat. Bůh ti žehnej a tebe posiluj, abys vždy jeho svatou vůli řádně plnil. Obětuji tebe i sebe Bohu. Šťěstí tě doprovázej na tvé výpravě. Budu se za tebe modlit. Táhni jen do svatého boje, nezbraňuji ti více, ač mi srdce při tom krvácí. Přináší-li člověk Bohu nějakou oběť, dává mu jaksi část vlastního srdce a potřebuje pak pokoje a oddechu. Vždyť jsme vždy lidé slabí a hříšní.«

Oba mladí manželé umkli na to, zaměstnávajíce se svými myšlenkami. Pak se radili o budoucnosti dítěte, jež kněžna dosud pod srdcem nosila, jež však mělo brzo spatřiti světlo světa. Usjednotili se na tom obětovati je Bohu hned od této chvíle. Bude-li to syn, že jej obětují stavu řeholnímu nebo duchovnímu vůbec, bude-li dívka, že má přijati v některém panenském klášteře závoj jako řeholnice.

Teď když se již Ludvík nemusil tajiti se svým úmyslem, rozhlásil mezi svými poddanými, že sbírá ke křížovému tažení vojsko a že sám potáhne v čele ozbrojených zástupů do svaté zemi. Nabídl se, že chudé bude sám cestou vyživovati a postará se jim o výzbroj. Když byly všechny dalekosáhlé přípravy ukončeny, povolal Ludvík nejčelnější pány svých zemí na Kreuzburk a tu se radili o válečné výpravě. Také tu s nimi jednal o tom, jak by měla býti země za jeho nepřítomnosti, nebo pro případ úmrtí spravována. Než bylo shromáždění rozpuštěno, prohlásil: »Není vám neznámo, stateční pánové, že za mého v Pánu zesnulého otce panovaly v naší zemi různé třenice a nepřátelství mezi jednotlivými rody. Můj otec dovedl ovšem svým jménem si získati v celé zemi úcty a tudíž se mu také podařilo

zlo z kořene vyhubiti. Jako v písmě svatém stojí psáno, že po Davidovi Salomon měl pokojnou vládu, tak i já. Všichni jste svědkové, jaký teď panuje mír a pokoj v zemi. Teď však z lásky k Bohu, pro dobrou věc a k vlastnímu spasení hodlám opustiti milovanou manželku, dítky, své poddané a jako křížácký bojovník táhnouti s vojskem do svaté země, abych svou skrovnou hřivnou přispěl k jejímu osvobození. Proto vás prosím, modlete se za mne, abych dle vůle Boží se zase šťastně navrátil mezi vás. Sebe, vás a milé poddané poručím v prozřetelnost Boží.«

Svémi upřímnými slovy dojal lankrabě všechny shromážděné pány. I otužilí válečníci se měli co přemáhati, aby nevypukli v pláč. Starší loučili se s milovaným zeměpánem, nestydíce se za slzy. Jakoby byli tušili, že se s ním více neshledají.

Aby měl lid pojem, proč se koná nákladná křížová výprava, postaral se lankrabě o pašijová představení, v nichž zcela názorně bylo věřícímu lidu představováno, co náš milý Pán a Spasitel k vykoupení lidstva vykonal. Tím byl lid více než sebe výmluvnějšími slovy kazatelů povzbuzen k lásce Spasitele světa a ti kdož mohli, rádi se stávali křížáky.

Dříve než lankrabě výpravu na Východ nastoupil, ustanovil správce jednotlivých krajů a měst, uvedl všechny své časné záležitosti do pořádku, svou milou choť pak doporučil péči a ochraně svých zástupců na Wartburku.

Při této příležitosti se vyjádřil správce hradu: »Ach, teď pomoz Pán Bůh! Teď rozdá kněžna poslední podušku pod sebou a nám bude třetí bídu.« — »Neškodí, odpovídal s úsměvem Ludvík, Bůh nám zase vše vynahradí. Eliška má neobmezené právo vše spravovati dle své vůle, buďte jí všichni radou a pomocí po boku.«

Svým bratřím Jindřichovi a Konradovi Raspé doporučil lankrabě zvláště svou rodinu. »Mějte na vše pozor, kladl jim na srdce, a pečujte o zachování míru. Neodpo-

rujte nikdy mé choti a její moudrým rádcům. Každý věrně zastávej svůj úřad, abych, až se vrátím, všem mohl vysloviti zaslouženou pochvalu.« —

Nastalo loučení. Lankrabě navštívil naposled se svou rodinou a matkou dobré otce sv. Benedikta v Reinhardsbrunnu, kde přijal zbožně svaté svátosti a pak se rozloučil s hodnými řeholníky. Odtud přímo se bral se svými milými do Šmalkald, kde bylo shromážděště účastníků výpravy. Den svátku narození svatého Jana Křtitele byl ustanoven k odchodu. —

Čím více se blížil určitý den, tím větší bolesti se stahovalo srdce milujících knížecích manželů. Lankrabě nejprve se rozloučil se svými dvěma bratry Jindřichem a Konrádem, prose je znovu, aby o jeho dobrou choť a dítky pečovali. Oba se slzami v očích mu slibovali, že o Alžbětu budou dbáti jako o zřítelnici oka. Snad to mysli v tu chvíli upřímně. Malé dítky sotva chápaly, proč oba strýčkové se s pláčem loučí s tatínkem. Objímaly otce večer před odjezdem a přály mu jak obyčejně dobrou noc.

»Dobrou noc, zlatý tatínku,« štěbetaly. — Ano, máte pravdu, milé dítky, jen přejte svému otci dobrou noc, ale noc dlouhou, z níž není na této zemi více probuzení.

Na to nastalo lankraběti loučení s bytostmi mu nejdražšími — s drahou chotí a matkou. Tu propukla tajená bolest plnou silou, pláč a štkání udusily jeho slova, jimiž chtěl těšiti plačící svou milou sestru a matku. Objal obě a tiskl je na mužná prsa, líbaje je. Déle než půl hodiny trvalo srdečné loučení. I otužilí rytíři byli tímto výjevem dojatai. Koho by byl také nedoal nárek mladé matky, které odchází muž do daleké země, snad navždy?

Konečně zvítězil Ludvík sám nad sebou. Proklestil si cestu k svému oři, vyšinul se na netrpělivě již hrabající zvíře a chtěl zaveleti k pochodu. Alžběta však ani teď se ještě nedovedla od něho odloučiti. Prosila

chotě o dovolení, aby jej směla doprovázeti až na hranice Duriňska. Nerad svolil lankrabě maje na mysli požehnaný stav své choti, ale nedovedl jí v té chvíli odporovati. Prosila jej tak snažně, že musil její žádost vyplniti.

Mlčky jeli zarmoucení manželé podle sebe. Lankrabě byl zamyšlen a často vzdychal. Dojeli na hranice. Než i tu scházela Elišce odvaha k loučení. Ráda by byla manžela do války provázela, ovšem nahlédla nemožnost toho. Ale přece prosadila, že mohla ještě den cesty svého milého bratra Ludvíka provázeti. Teď teprv musil jí lankrabě vážně upozorniti, že by si mohla uškoditi, že dítky již asi doma nad její nepřítomností pláčí a ruce po ní vztahují. Tu teprv si Alžběta připomněla, jak důležité povinnosti jí teď očekávají. Láska k Bohu, jež byla u ní tak mocná, přemohla v ní všechnu bolest.

Ludvík louče se s chotí, ukázal jí svůj pečetní prsten. »Moje milá sestro, pravil k ní, tento prsten, do jehož kamene jest vyryt Beránek Boží s korouhví, bude ti vždy znamením, jak se mi daří. Kdo ti přinese list jím zapečetěný, tomu zcela důvěřuj, ať ti již přinese zprávu o mém životě, nebo mé smrti. Nejmilejší choti, všemohoucí Bůh tobě žehnej, tebe opatruj a chraň ode všeho zlého. Modli se za mne. Žij blaze, nemohu se déle zdržovati, hled', vojsko se již netrpělivě ohlíží.«

V tom se také již blížil rytíř Wargila: »Nejmilostivější pane, jest čas, abychom dále táhli, sice mineme hlavní voj. Ukonč tedy loučení, musí tak býti.«

Po těch slovech znovu se mladí manželé objali a v slzách se rozplývajíce, políbili se naposled. Na to vyskočil lankrabě na kůň a vytasil meč. »S Bohem, ve jménu Páně,« zvolal. Bodl oře a několika skoky byl v čele svých zástupů.

XXI.

Smrti, kde vítězství jest tvé?

Dlouho jel lankrabě Ludvík zadumán v čele svého vojska. Podřízení vůdcové nerušili jej, dobře cítili jeho veliký zármutek nad rozloučením s milovanou chotí. Dvorní kaplan Berthold, jenž spolu s jinými čtyřmi kněžími provázel vojsko, vlídně mu domlouval, aby vše poručil Pánu Bohu a s radostným srdcem přinesl Bohu oběť, kterou od něho žádá. Poznenáhla tišilo se také rozbouřené srdce Ludvíkovo.

Rychlými pochody brali se ozbrojení zástupové, přes dvě stě hlav čítající, přes Alpy do Malé Troje, jež byla stanovena za shromaždiště. Přirazili sem koncem srpna r. 1227. Císař uvítal statečného lankraběte velice vlídně a vyznamenával jej svou důvěrou před jinými, až mu toho mnozí záviděli. Nikdo z přítomných vojévůdců nepožíval takové důvěry císařovy jako on. S ním se také nejvíce radil Bedřich II. o provedení velkolepého plánu. Ludvík byl ustanoven nejvyšším velitelem všech spojených vojsk středoněmeckých.

Více než šedesát tisíc mužů shromáždilo se kolem svého císaře. Než zdálo se jakoby samo nebe se stavělo úmyslům křížáků v cestu. V táboře vypukla nakažlivá nemoc. Lidé ze studenějších severních krajů nebyli zvyklí na nesmírná vedra a padali jako mouchy. Proto také dal císař rozkaz, aby se začalo s převážením vojska do svaté země.

Ludvík jel s císařem napřed, vstoupiv v Brindisi na loď, za nimi mělo následovati ostatní vojsko. Než hned po svém vstoupení na loď cítil lankrabě, že veze s sebou zárodky nebezpečné nemoci. Sotva se na nohou držel. Pozoruje to císař, dal rozkaz, aby loď zakotvila

v Otranto. Tu byl nemocný ubytován a svěřen péči zkušených lékařů. Nemoc byla však den ode dne prudší, tak že naděje na uzdravení zmizela.

Ludvík byl si dobře vědom svého nebezpečného stavu a proto v čas se postaral o poslední vůli a přijal zbožně svaté svátosti, jimiž mu posloužil sám patriarcha Jerusalemský. Celý zástup rytířů stál kolem jeho lože a byli svědky nelíčené nábožnosti umírajícího knížete. Ani slovo nářku nevyšlo z jeho úst nad tím, že tak mlád musí se loučiti s tímto časným životem.

Jeho jediná touha v posledních chvílích života nesla se jen k nebi. Vzpomínal sice na svou milou matku, choť, dívky a příbuzné, ale neznepokojoval se, co se s nimi stane. Jako věrný voják řídil se hlasem nejvyššího velitele, který jej volal k své nebeské armádě. Smrt vedla jej k Tomu, jež miloval více než choť, matku a děti, k Bohu, který měl býti po celou věčnost jeho blažeností. Tam v nebi také doufal, že se jednou setká se všemi svými milými.

Pozoruje, že se blíží jeho poslední hodina, odevzdal věrnému svému příteli rytíři Walterovi pečetní prsten, prose, aby jej s posledním pozdravem doručil Elišce. Prosil také, aby jeho kosti přenesli do Duriňska a pochovali v rodinné hrobce v Reinhardsbrunnu. Žádal přítomné, aby ho byli pamětlivi ve svých modlitbách a nedali se jeho smrtí zdržovati od bohulibého úmyslu, jenž je vyváděl z vlasti.

Před smrtí, jak vypravuje legenda, zjevil se lankrábětí sv. Jan, miláček Páně a pravil k němu: »Nelekej se smrti, neboť je ti mostem k největší blaženosti. Buď také bez starosti o Elišku a dívky. Bude jim sice mnoho trpěti, než utrpení časné vezme jednou konec a ony dojdou tak jako ty koruny slávy věčné.«

Brzo na to spatřil umírající hrabě hejno bílých holubic, jež kroužily nad jeho ložem, ač z přítomných jich nikdo neviděl. »Vizte, bělostné holubice,« zvolal Ludvík. Přítomní i kaplan Berthold se domnívali, že

již mluví v poblouznění, než umírající dodával: »Musím s nimi letěti do nebe.« Po těchto slovech se také zbožný manžel svaté Alžběty rozžehnal s tímto pozemským životem. Zemřel třetího dne po Narození Panny Marie r. 1227 ve stáří ani ne celých 27 let.

Zpráva o jeho smrti jako bleskem se rozšířila mezi křižáckými vojíny; zvlášť mezi poddanými nastal nárek. Všichni chtěli doprovodit milého zemřelého do Duriňska a tu jej pochovati. Než Walter jako vykonavatel poslední vůle zesnulého prohlásil, že sám se napřed odebere s truchlivou zprávou na Wartburk, aby kněžnu na hroznou ránu připravil. Zesnulý byl prozatímně pohřben v Otranto. Ostatní měli táhnouti s vojskem na Východ a teprv na zpáteční cestě vzíti s sebou do vlasti tělesné pozůstatky zemřelého.

»Pán váš v Pánu zesnulý, mluvil Walter k vojínům, prahнул touhou po svatých místech, kde trpěl a umřel Pán a Spasitel náš Ježíš Kristus. Z lásky k Bohu opustil náš milý pán svou vlast, svou choť a dítky a přinesl Bohu svůj život v oběť. Nuže, prosím vás, vykonejte za něho, co jemu nebylo možno učiniti a jistě vám bude žehnati s nebes výšin. Rád bych táhl s vámi, ale mám od něho nařízeno, abych osobně zpravil drahou kněžnu o kruté ztrátě, jež ji stihla a potěšil ji.«

Návrh starého rytíře byl všem přítomným rozkazem. Věděli, jaké přízni a vážnosti se rytíř Walter u zesnulého těšil. Rozžehnavše se tedy s mrtvým pánem svým vsedli na loď a za příznivého větru rychle ujížděli za ostatními a již následujícího dne jich dohonili.

Walter zatím ujížděl s jobovou zprávou na Wartburk. — O zesnulém napsal Jan Rothe, svobodný občan z Eisenachu: »Lankrabě byl mladý kníže, milý jinoch, svatého života. Když však jeho kvetoucí mládí vyspělo v mužný věk, tu byl vždy dobrotiv ke každému, byl svítilnou všech ctností. Tělem byl statný muž, prostřední postavy, knížecích způsobů. V každém vzbu-

zoval důvěru. Jeho tvář byla veselá, jasná, každý kdo jej viděl, cítil se mu nakloněn. Byl cudný v řečech, stydlivý v jednání, čistotný a nevinný tělem, potěšující radou, pevný v předsevzetích, spravedlivý při soudu, milostivý v odměňování. Co se týče ctností, těch se mu nikdy nenedostávalo.«—

XXII.

Veliký zármutek a bolest bohumilé Alžběty.

Čím více se rytíř Walter přibližoval k Wartburku, tím větší stísněnost jej ovládala, tím více zakoušel, jak bolestnou úlohou jej pověřil jeho umírající pán. Představoval si již předem nesmírnou bolest a žal svaté kněžny. Jaká to rána pro tak mladou ženu, jaké to neštěstí pro ubohé dítky! Nechvátal příliš, nechtěje býti prvním poslem jobové zvěsti.

Na Wartburk také dost záhy došla zvěst, ovšem dosud neurčitá, že mezi křížáckými vojíny v Itálii vypukla zlá nemoc a že prý i jeden slavný německý vojevůdce zemřel. Zprávu tuto donesli potulní pěvci z tábora křížáků. Než opatrná lankraběnka Žofie zakázala přísně, Alžbětě něco říkati, ať již potkalo jejího manžela cokoli. Teprv když se kněžna stala matkou hezounké dcerušky, jež byla na křtu svatém pojmenována Gertruda, a mladá matka byla zase zcela zdráva, odvážila se Žofie, zvolna ji na truchlivé zprávy připravovati.

Jednou vešla k Alžbětě do její komnaty a tu jí začala se starostlivou tváří sdělovati, že z tábora křížáků docházejí neveselé, poplašné zprávy. Vypravovala, co slyšela od potulných pěvců, jak prý řádila v táboře zlá nemoc, jež si mnoho obětí vyžádala. Četní vojíni, že prý se již vrátili, poněvadž není naděje, že by se výprava potkala se zdarem.

»A jak se vede mému milému bratru Ludvíkovi?« otázala se starostlivě Alžběta. »Došly o něm různé zprávy, odpovídala nejistým hlasem lankraběnka, ale tak zmatené, že vlastně nic určitého o něm nevíme. Někteří tvrdí, že prý je nemocen, jiní zase že prý upadl do otroctví.«

»Ach, drahý Ludvíku, vykřikla zděšeně Alžběta, já to tušila a proto se také srdce mé zdráhalo pustiti tě do boje proti nevěřícím. Ale, milá matinko, nemusíme proto ještě zoufati. Nalézá-li se v otroctví, není pro nás ztracen. Vykoupíme jej za každou cenu, byť bychom měli zámek a všechny statky prodati.«

»Což o to by nebylo, milá Eliško, pronášela vážně lankraběnka, kdyby byl v zajetí, snadno by se nám podařilo jej vysvoboditi. Ale, co jestli je nemocen, nebo snad podlehl nakažlivé nemoci? Nemožné to také není, poněvadž i někteří z jeho vojínů zemřeli.«

»Pro živého Boha, nelekejte mne,« zbledla Alžběta a začala se třásti na celém těle. — »Nelekej se dosud nejhoršího, snad brzo přijde nějaká spolehlivá zpráva, jak je s Ludvíkem. Aj, slyš, ozývá se roh hlásného. Kdo to asi bude za tak pozdní doby. Jistě nějaký posel se zprávou o Ludvíkovi. Zůstaň tu pěkně, já se sama podívám dolů, co se děje. Brzo ti přijdu pověděti, co nového.«

Lankraběnka Žofie rychle spěchala k bráně. Dle troubení hlásného poznala, že přijel někdo známý. U brány již spatřila houf čeledě a mezi nimi Waltera. Zarazila se okamžitě vidouc jeho skormoucenou tvář. Rytíř, jak spatřil kněžnu, přistoupil k ní. »Mrtev?« otázala se úzkostlivě.

»Bůh vás potěš, milostivá paní a ještě více naši mlaďou velitelku. Zhoubná nemoc učinila konec životu našeho milovaného pána. Jeho tělesné pozůstatky vezou za mnou.«

»Mrtev!« vykřikl tu kdosi. Všichni se ohlédli. Spatřili kněžnu Elišku ve mdlobách káceti se k zemi. Nepozorovaně vytratila se za Žofií a vyslechla z úst starého rytíře jobovu zvěšť.

Hned ji dovedli do ložnice, kde brzo přišla k vědomí. Chvíli hleděla polekána kolem sebe, nemohla se dobře upamatovati, co se s ní dělo. Jak však zahlédla uplakanou tchýni, připamatovala si hrozný výjev u hradní brány. Vstala a začala pobíhati komnatami volajíc: »Mrtev, mrtev!« Žofie rychle zavolala komorné na pomoc a pak začaly zarmoucenou těšiti.

»Ach, můj drahý bratře Ludvíku, hořkovala mladá vdova, příteli, manžele, tebe není více. Ty jediná má ochrano a štíte, tys zmizel očím mým.« Na to vrhla se před křížem na kolena. »Ach, můj Bože, vzdychala, což jsi zcela na mne zapomněl, což jsi mne zcela opustil? Ach nezapomněl, neopustil, nevím ani co mluvím, jsem bolestí bez sebe. Vždyť mě jen chceš jako zlato v ohni zkoušeti, utrpením mne očistiti od mých hříchů a nedokonalostí. Koho miluješ, toho přece křížem navštěvuješ. Ukázal jsi mi, o Ježíši, že i koruna knížecí má své trny. O Ježíši, útěcho vdov a sirotků, buď teď mým rádcem a pomocníkem!«

Žofie pozorujíc, že se její bolest tiší, vyšla s komornými ven, nechavše ji pohrouženu v modlitbu. Odporoučejíc se při modlitbě Bohu a Potěšení zarmoucených, svaté Panně, nezůstala svatá kněžna bez útěchy. Pokojnější ač s krvácejícím srdcem zabočila k dětskému pokoji, odkud se ozýval pláč.

»Miláčkové, zaštkala líbajíc dítky, nemáte více tatínka. Zemřel a odešel do nebe. Odtud se na vás dívá. Budete-li vždy hodné, přijdete také jednou k němu. Teď si pěkně lehněte, abyste mohly ráno vstáti. Půjdem se pak pomodliti za tatínka do kostela.«

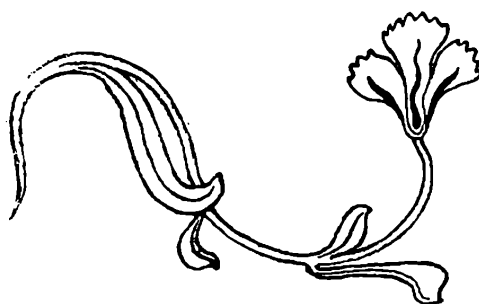
Když děti usnuly, povolala k sobě rytíře Waltera a vyptávala se ho celkem s klidnou tváří na bližší okolnosti nemoci a smrti drahého chotě. Poněvadž byla již pokojnější nezamlčel jí rytíř ničeho a zcela obšírně jí vylíčil, jak krásnou smrtí zemřel lankrabě. Zaplakali oba, když odevzdával kněžně prsten a závěť v Pánu zesnulého. Poněvadž pozorovala únavu starého rytíře, propustila jej na odpočinek a sama se odebrala do

zámecké kaple, kde setrvala skoro celou noc na modlitbách. Srdce její ke každé oběti ochotné, přineslo i tuto velikou oběť, kterou si Bůh na ní vyžádal.

Druhého dne oblékla se Alžběta ve vdovský šat a neodložila ho více. —

»Tato milá světice, píše Montalembert, kterou vidíme v pravdě křesťanském manželství obdařenou nejvyšším pozemským štěstím, jest již v dvacátém roce věku svého vdovou. Milující a milovaná choť jest od této chvíle odsouzená k nejtěžším zkouškám a samotě srdce. Nebeskému Pánu její duše nedostačovalo, že ji od dětství vystavil v šanc protivenstvím života, pomluvám a pronásledováním zlých lidí; nepostačovalo mu, že ji zkoušel leskem knížecí velikosti, lichotnými poklonami urozeného panstva, něžnou a čistou blažeností manželského života. Prostřed toho štěstí bylo vždy nebe střediskem jejího srdce, polevení bídy opuštěných a trpících bratří hlavní úlohou jejího života. Její zkouška musí býti doplněna a dokonána, dřív než dosáhne rozkoší nebeských. Ta, jež tolik bídy tišila, musí se státi nejbídnější a nejopustěnější ze všech stvoření, denně musí světu a jeho dobrům odumírat. Od této chvíle až do posledního dne jejího života budou bouře bez konce dorážeti na tuto slabou rostlinku; avšak zázračnou, přátelům Božím poskytnutou přízní shůry, nezlomí se a neskloní se uvadlá k zemi, ale vzpřímí se, rozevře všechny své květy, aby přijala rosu nebeskou a zastkvěla se znovu ve své kráse. Třeba násilné roztržení něžné a svaté manželské pásy uvrhlo její srdce na nějaký čas v propast zoufalství, dostane se mu novými, daleko krutějšími zkouškami nové síly, nového života. Podlehla-li na okamžik Alžběta, zase se vzpřímí a srdce její obklíčí pás božské lásky, jenž upevněn u trůnu Nejvyššího zůstane nepřetržitelný. Čím více se bude blížiti

Alžběta k cíli své životní dráhy, tím větší nadšení bude u ní nabývatí vrchu a propůjčí jí rozkoš a jistotu oslavy . . . Alžběta nebude více mladou, dětinnou manželkou, jež v nevinné něžnosti své duše snaží se zbožností k Otci nebeskému spojití s nejsladšími náklonnostmi tohoto světa. Stane se kajícnicí, toužící po nejvyšší dokonalosti . . . Stane se v pravdě křesťanskou vdovou, jež konečně takového stupně sebezapírání a křesťanského umrtvování dosáhne, jehož naše srdce tak snadno dosáhnouti nemůže.«

I.

Do nebe volající bezpráví.

Lidské srdce jest často nepochopitelné a proměnlivé jako korouhvička na střeše. Nejednou se stává, že členové rodiny, jež stihla nějaká bolestná ztráta, tím úžeji k sobě přilnou, ale brzo na to z lakoty vzniká mezi nimi váda, hněv a nepřátelství, jež trvá někdy až do smrti.

Tak tomu bylo i na Wartburku. Soustrast a úča-
stenství, jež v prvních dnech dávali všichni ubohé
vdově na jevo, nepotrvalo dlouho. Brzo pronásledování
a do nebe volající bezpráví přimísily žluč v kalich
bolesti, jež bylo Alžbětě vypíti.

Četní nepřátelé bohobojné kněžny dávno již číhali
na vhodnou příležitost, aby se mohli pomstít. Byli již
dávno rozmrzelí, že se Ludvík dával od ní vésti a
jejích rad dbal více než ležitých rádců, a že jí dovolil
mrhati statky korunními. Čekali nějakou chvíli, aby na
sebe nepopudili lid, ale brzo jejich nenávist vypukla
proti nevinné oběti jejich msty plnou silou.

Jakmile se rozhlásilo, že Alžběta jest závětí zesnulého manžela ustanovena za panovnici země až do zletilosti svého syna, prince Heřmana, který byl něco přes pět let stár, nastalo silné kvašení. Úřednictvo, jemuž vláda Alžbětina byla nevhodnou, začalo první proti ní brojiti.

»Teď udělá z hradu klášter, posmívali se, a my abychom bud' celé dni klečeli na kolenou v kostele nebo obsluhovali rozedranou lůzu. Počkejte, ta s námi teď zatočí. Již dříve začala, což teprv teď, když se stala neobmezenou paní, teď nám teprve ukáže. Její vůle bude zákonem. Dříve mírnil lankrabě její výstřední pobožnost, ale teď nikdo jí nemá co předpisovati. Ne, to se nesmí státi. Oba švagři její, Jindřich Raspe a Konrád, věru by strašně prohloupili, kdyby si nechali ujíti tak krásnou příležitost, kdy mohou dosednouti na stolec Duriňský. Byť by to nebylo na dlouho, přece nějakých dvanáct nebo patnáct let by mohli vládnouti. A věru pod takovými pány sloužiti, to by byla rozkoš.«

Z počátku byli opatrní ve svých řečech, pozorující, jak budou přijaty. Stále více však si dovolovali vidouce, že nepřátel ovdovělé kněžny přibývá. Konečně se odebrali přímo k Jindřichovi Raspe. Přemlouvali ho a ponoukali jako ďábel Krista Pána k hnusnému kroku proti zbožné švagrové. Jindřich dlouho váhal, nemoha se k tak hroznému bezpráví odhodlati. Bezbožní rádcové však mu nedali pokoje. Posmívali se mu, že se bojí ženy a že se pranic nestará o blaho vlasti.

»Vždyť je to, pane, vlastně tvá hanba, ponoukali ho, přihlížíš-li klidně k tomu, jak zhoubně si Alžběta počíná. Stále jest jen u mrzáků a o zájmy vlasti se nestará. Nezakročíš-li a nechopíš-li se otěží vlády, nastane všeobecná nespokojenost a vzbouření, začez zodpovědnost padne na tvá bedra. Nebud' zpozdilý tedy, ale použij příležitosti a dosedni na uprázdněný stolec. Heřman se již nějak odstraní, vhodná záminka se vždycky najde. Nejlépe bude, když vůbec Alžbětu s dětmi vypudíš. Ať si jdou k těm, k nimž tak lnou.«

»Váháš, pane, domlouvali mu dále, nuže dobře, nechceš-li ty vztáhnouti ruku po štěstí, bratr tvůj Konrád si již zlatá vajíčka z hnízda vybere. Potom pozdě budeš litovati. Buď přece rozumný. Bude-li hospodářství Alžbětino déle trvati, nebudou z hradu než holé zdi. Den co den je teď vše přeplněno žebráky a mrzáky. Máme již dávno chuť praštití vším, než přece se kojíme nadějí, že ty se chopíš otěží vlády.«

»Ale jak omluvím své jednání?« namítal Jindřich, jemuž svědomí nedalo pokoje. Bídni rádcové byli však na tuto námitku připraveni.

»Toť ta nejmenší starost. Což neznáš starý zákon zemský, že celé lankrabství musí zůstatí nerozdělené v ruku nejstaršího člena rodu. Nuže, tys přece nejstarším, právo tedy máš. Ostatně snadno vše odůvodníš a své jednání ospravedlníš. Heřman se k vládě nehodí, poněvadž je dosud dětsko a než doroste, Bůh ví, co se vše ještě s ním stane. Eliška se hodí spíše za řeholnici než za vladařku tak rozsáhlé země. Tudíž každý tě jen pochválí, že zbavíš zemi zmatků, jež by jednou jistě nastaly. A dejme tomu, že Heřman jednou doroste, bude rád, když se mu od tebe dostane několik statků. Alžbětě ostatně můžeš dáti nějakou odškodnou; vezme-li ji dobře, ne-li, nuže ať si jde domů do Uher.«

»A což následky, jež by toto jednání mohlo míti? ozval se již skoro přesvědčen Jindřich. Což kdyby nastaly zápletky s králem uherským?«

»Toho se nelekej. Odvoláme se na zemský zákon a neschopnost Eliščinu a bude dobře.«

Ctižádostivý Jindřich již déle neodporoval ošemetným řečem bídných rádců. Vláda nad krásnou zemí byla pro něj příliš mocným lákadlem. Radil se tedy s bratrem Konrádem, jak by věc chytře nastrojili a provedli. Brzo se oba hodní bratří shodli a usnesli, kněžnu i s dětmi netoliko z hradu ale i ze země vypuditi. Bezbožným rádcům také svěřeno provedení bohaprázdného úmyslu. Oba bratří se přece styděli osobně vystoupiti proti bezbranné vdově a její sirotkům.

Na Wartburku nastalo jednoho dne jítření. Jeden ze spiklenců schválně u přítomnosti kněžny se sápal na shromážděné žebráky a zahrnoval je spoustou nadávek. Když jej kněžna upozornila, aby mlčel a nepřekážel ubohým, začal vykřikovati, že takové hospodářství na hradě musí přestati. Druzí spiklenci se také teď přihrnuli a drzími výčitkami zasypávali zaraženou Elišku.

Pozorujíc všeobecné rozhořčení, utekla se Alžběta do hradu k matce Žofii. Než spiklenci s hlukem za ní a vrazili s hřmotem do pokoje, kde se tulila bázlivě k lankraběnce Žofii. Tato udiveně hleděla na příchozí, nemohouc pochopiti, co se to vlastně děje.

»Přicházíme, dali se vzbouřenci do křiku, abychom jednou konec učinili hanbě slavného domu toho. Přicházíme jménem jiných mnohých. Co kněžna Eliška dosud natropila, přesahuje všechny meze. Brzo by celá země byla přivedena na žebráckou hůl. Kde jaký lenoch a tulák nalézá teď útulku na Wartburku, všude zřítí jen nečistotu a špínu. Duriňská země stala se rájem všech žebráků a darebáků. Žádný nepřítel ji tolik nevyssál jako ta chátra. A kdo jiný je tím vinen než kněžna? Proto také k zamezení většího zla přicházíme, abychom vůli lidu vykonali. Císař sám se již o věc zajímá. Teď bude panovati Jindřich. Eliška s dětmi a služkami okamžitě se musí kliditi z hradu.«

Alžběta strnule hleděla na drzé mluvky. Sotva asi chápala slova a nadávky, jež jí neomaladěně metali ve tvář. Trásla se na celém těle jako list. Než tu se vzchopila Žofie:

»Co se to opovažujete, zrádcové! Tak se mluví s velitelkou? Tak si počínáte s paní, jež vám byla Bohem dána. Kněžna Eliška zůstane i s dětmi u mně. A vy se mi kliděte. Zavolejte mi oba mé syny, promluví si s nimi vážné slovo.«

»Zbytečně se rozčilujete paní, opovážili se namítnouti drzí spiklenci. Uspořte si, paní, všech výhrůžek

a buďte ráda, že se vám nestane toho, čeho se dostane té, které se zastáváte. Oba vaši synové odjeli a nám svěřili úkol, abychom jménem císaře očistili Wartburk od hanby.«

Teď nahlédla Eliška, že na odpor nelze vůbec mysliti. Prosila tedy snažně, aby ji s dětmi nechali aspoň přes noc na hradě, ale vše marno. Zločinci spěchali s provedením svého úmyslu, bojíce se, aby nebyl nějakým nenadálým způsobem překažen.

V několika okamžicích byla Alžběta s dítkem na prsou vedena na nádvoří. V šatu, jež měla právě na sobě, byla vypuzena, nic nesměla vzíti s sebou. Na dvoře již na ní čekaly strachem se chvějící komorné s oběma druhými dětmi. Žofie také přiběhla a s pláčem se loučila s Alžbětou. Marně se jí zastávala proti hrabivým nepřátelům. V té chvíli pocítila takovou lásku k ubohé oběti lidské nešlechtnosti, jako nikdy dříve.

Brzo na to se brána otevřela a kněžna Eliška s dětmi a komornými byla vypuzena do tmavé, studené noci. Vrátný zaslzel, vida svou paní jako žebračku odcházeti. »Věru, řekl sám k sobě, již jsem sešedivěl ve svém povolání, ale nikdy mi nebylo tak krušno okolo srdce jako teď. Kolika stům a tisícům lidí prokazovala svatá kněžna hojnost dobrého, a hle, teď bez pomoci a ochrany vyhnána ven do mrazu. Nikdo se jí nezastal. Škoda, že tu není starý rytíř Walter, ten by jí ublížiti nedal, ale ukázal by těm lotrům, že jeho ruka dosud nepozbyla síly. Pane Bože, ochránče vdov a sirotek, opatruj naši drahou paní a její spanilé dětičky a chraň jich před zlými lidmi.«

II.

V bídě a zármutku.

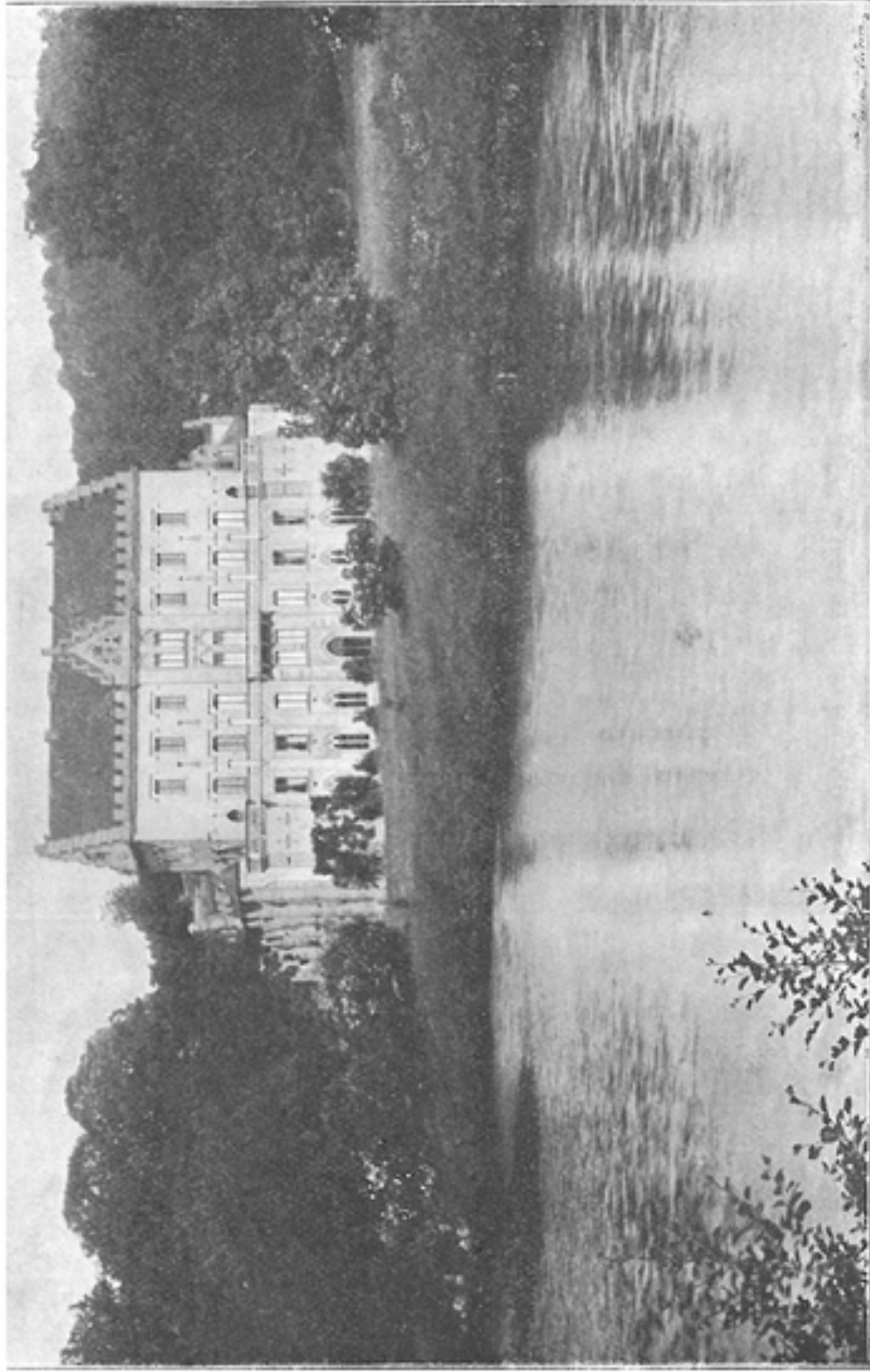
Nespravedlivě nařknutá, vypuzená a zcela opuštěná Alžběta zůstala dole v podhradí nerozhodně státi. Noc nastala a nevěděla, kam se uchýliti. Dítky Heřman a Žofie tlačili se k ní bázně, zimou skřehlé a přestrašené; maličká Gertruda ovšem na prsou matčiných nechápala, jaké neštěstí stihlo drahou matičku a sourozence. Klidně usnula v náručí mateřském.

Obě věrné komorné snažily se potěšiti zarmoucenou paní, prosíce ji, aby nezůstávala státi na větru a mrazu — bylo to právě v nejtěžší zimě — vybízely ji, aby si vyhledala nocleh v Eisenachu, tam že ji jistě každý milerád přijme.

Kněžna, vyštvaná jako nerozumný tvor do bídy a zimy, chvíli neodpovídala ani slovem. Zahleděla se se slzou v oku k hradu, svému majetku. Srdce se jí svíralo bolestí a zármutkem. Konečně hlasy křehnocích dětí upamatovaly ji na děsnou skutečnost. Vše, co se s ní v poslední hodině dalo, připadalo jí stále jako ošklivý sen.

Mimovolně zaměřila kroky se zámeckého vrchu dolů do města. Pevně doufala, že se jí tu ujmou za to, že tu tolik dobrých skutků vykonala. Sníh chřupal pod jejich nohama, zima pronikala lehkým šatem vyhnancův. Zostřili krok, aby se co nejdříve octli pod pohostinnou střechou.

Byla již úplná tma, když dorazili do města. Obě děti tetelily se zimou a stále zahrnovaly matku a obě dívky otázkami, kdy se již dostanou do teplé světnice. Jejich nářek daleko větší bolest působil utrápené kněžně než vlastní hoře a křivda spáchaná. S pevnou důvěrou, že se jí dostane brzo přátelského přijetí, zabočila v známé ulice města.

Fotograf. G. Jagemann, Eisenach.

Reinhardtsbrunn.

Než jaké to bylo zklamání pro ubohou vdovu! Velice se ubohá vyhnanka mylila, domnívajíc se, že se jí od měšťanů dostane milého a radostného přijetí. Za jiných okolností ovšem by ji byl každý rád přijal, ano její návštěvu za čest považoval, ale vyšel přísný zákaz lankraběte Jindřicha a jeho čistých rádců, že se nikdo nesmí opovážiti poskytnouti vypuzené kněžně a jejím dítkám útulku anebo pomoci. Bylo hrozeno nemilostí a krutými tresty každému, kdo by se opovážil proti zákazu jednati.

Alžběta zaměřila nejprve k známému kupci, jemuž dříve v zoufalé bídě pomohla a který nyní platil za zámožného. Pes ve dvoře dal se do zuřivého štěkotu, než hned umkl a dal se do radostného kňučení, jak na něj kněžna zavolala. Štěkotem strážce domu vyrušen, vyhlédl kupec z okna, kdo tak pozdě k němu přichází.

»Můj Bože, světice, zvolal polekán. Ach, prosím vás, vzácná paní, odejděte od mého domu a ušetřte mne a mých dětí od neštěstí. Máme přísně zakázáno vás přijímati, tím méně vám pomoci. Rád bych se vám odměnil za vše dobré, co jste mi prokázala, ale nemohu, nesmím z lásky k ženě a dětem. Co by z nás bylo, kdybychom propadli nemilosti lankraběte.«

Alžběta jen si povzdychla. Mlčky odcházela. »Myslil jsem si to hned, že to tak dopadne, hovořil sám pro sebe kramář. Vždyť ta přílišná zbožnosť nevede k ničemu dobrému. Co se člověk nalopotí a namluví než vydělá nějaký ten zlatý a ta tam rozhazovala peníze plnými hrstmi. Teď se jí to bude zajídati. Ovšem svatí mají nejednou podivné nápady a nemyslí na zadní kola. Štěstí ne nadarmo nám vkládá do klína své dary. Kdo má nějaké jmění, ať si je pěkně podrží pro sebe, ať je šetrný, potom bude mít u lidí vážnost. Rozhazovati poklady štěstěny mezi špatné lidi a zaháleče, toť bláznovství.«

Touto samomluvou snažil se kupec uspokojiti své svědomí, jež mu činilo výčitky. Díval se chvíli za no-

čnými chodci a když zahruli za roh jiné ulice, odstoupil od okna. »Jen si jděte, nikde vás nepřijmou. To by tak bylo, aby někdo chtěl na sebe uvaliti hněv všemocného nyní zeměpána Jindřicha.«

Alžběta zaklepala ještě tu i onde u bohatších, ale poněvadž nikde o ní nechtěli slyšeti, ba někde se na ní sprostě osopili, uchýlila se k chudším, jimž byla mnohá léta dobroditelkou, matkou. Snad ti ji přijmou, snad ti se nebudou ohlížeti na daný zákaz? Zaklepala na první chatrč. Jakýsi muž vystrčil okénkem hlavu, podíval se na Alžbětu a zarazil se. Bylo mu srdečně líto jejího osudu, než časně ohledy jej zdržovaly, aby popřál ubohé vdově a jejím sirotečkům přístřeší. Měl sice jen ten barák, než i ten mu byl milý. Nerad by jej byl ztratil, což se snadno mohlo státi z trestu, kdyby se vyhnané kněžny ujal. Omlouval se, že by ji rád přijal, ale že se bojí. Žena jeho však ze světnice vykřikla: »Zavřeš-li pak jednou: ještě nastydnou. Zažeň tu žebráckou chamrad' a nepouštěj sem zimu z ulice.«

Jak hluboce ranila tato řeč citlivou Elišku, doveďme si představit. Všem již zašlo za nehty a proto zaměřila do veřejné krčmy, tu snad přece ji přijmou. Měla sice jen málo peněz při sobě, než doufala, že ji nechají přes noc zdarma. Vždyť známému hospodskému půjčila nedávno peníze a zachránila jej před vězením.

Svým příchodem uvedla však hospodského do velikých rozpaků. Měl dosud srdce v těle, rozpomněl se, jakými díky je zavázán svaté kněžně, než zase bál se trestu, aby mu snad živnost nebyla odňata. Radil se se ženou, co dělati. »I nech je přes noc, vždyť ti za to přece hlavu nesrazí. Hospoda je veřejná místnost, každý tu může přenocovati. Musíš-li na noc přijati všelijakého tuláka, proč bys váhal přijati do domu milostivou paní, naši dobroditelku. Což jsi již zapomněl na dobrodiní, jež námi prokázala.«

Tato řeč hnula hospodským. Rozhodl se, že Elišku přijme, ale přece jí nedovolil spáti v obytném stavení,

ale zavedl ubohé vyhnance do chléva. Jedno jeho oddělení určené pro vepře bylo právě prázdné a tu jim tedy vykázal nocleh. Hodil jim sem dvě otýpky slámy a více se o ně nestaral.

Elišce vyhrkly slzy, když ukládala dítky na vlhkou, zapáchající slámu. Nikdo hladovícím nepodal ani kouska chleba, ač dítky prosily: »Maminko dejte nám jísti, máme veliký hlad.« V hluboké bolesti zakrývala si ubohá vdova oči, vzdychajíc: »Pane Bože na nebi, jenž trávu a kvítí polní odíváš a živíš ptactvo své, nedej nám umřítí hladem.«

Její nářkem dojatá komorná Isentruda vzchopila se: »Posečkejte chvíli, miláckové, konejšila dítky, hned vám přinesu chleba.« Obětavá dívka vydala se za noci žebrotou a za krátko přinesla několik krajíčků okoralého chleba, jehož se děti lačně chopily. Pro Gertrudu přinesla hrnek mléka, jež koupila za šátek s hlavy.

»Bůh nás milostivá kněžno neopustí, těšila zarmoucenou velitelku, jen když my se ho nespustíme. Bůh dopouští, ale neopouští.«

Unavené a zkřehlé děti uspokojivše chlebem žaludky, schoulily se do koutku do slámy a brzo usnuly. Alžběta a její družky však nemohly usnouti. »Isentrudo, pravila kněžna k dívce, pochovej Gertrudu, já se podívám po městě, zdaž bychom nedostaly jiného noclehu. V tomto zápachu a třesuté zimě mohou se děti snadno rozstonati.«

Vstala a vyšla s druhou komornou Gudou. Šla k známé žebračce Marketě, doufala, že tato ji ráda přijme. Byť třeba sebe horší koutek to byl, přece jim bude lépe než v studeném chlívě. Jaké však nové zklamání! Ta, kterou Alžběta denně živila, v nemoci jí rány čistila a ovazovala, teď se na ni hrubě osopila. Zlostně se na ni vyřítla ze svého baráčku.

»Hahaha, to je pěkné, milostivá paní jde žebrot o nocleh k žebračce. Doufáte snad v mou vděčnost.

Ta je taková jako ta sukně, kterou jste mi nedávno dala. Domnívala jsem se, že to bude něco kloudného a zatím byla tak obnošená, že se ji stydím nositi. Styďte se, kněžna a dá člověku chudému takovou almužnu. Teď zkuste sama, co to znamená žebrati a budete míti větší soustrast s námi ubohými.«

»Milá Marketo, hájila se mírně Eliška, neprosím tak pro sebe jako pro ubohé děti o nějaký koutek v tvém domečku. Ustrň se nad nimi, třesou se v studeném chlívě zimou. Co se týče onoho tobě darovaného šatu, ujišťuji tě, že to byla má nejlepší sukně. Obnošená nebyla, jak tvrdíš.«

»Ať byla nebo ne, hádati se s vámi nebudu. Je tu venku zima. K sobě vás nepřijmu, poněvadž v mé světničce není místa.« Rozlobená žebračka po těch slovech vběhla do chatrče a přirazila za sebou dvěře až zaskřípaly.

Komorná Guda třásla se zlostí nad drzou řečí hrubé žebračky. Byla by se do ní hned pustila, ale světičky jí mírně pokynula, aby mlčela. »Snášejme trpělivě svůj kříž, řekla oddaně k nebi oči zdvíhajíc, a Bůh nám jistě pomůže.«

Znovu bloudily ulicemi, tu i onde zaklepaly, ale nikdo se nechtěl nad nimi slitovati. Tak bloudila Eliška jako kdysi bl. Panna a sv. Josef po Betlemě. Známi nechtěli o ní věděti a ti, jimž dříve prokazovala dobrodiní, odměňovali se jí nyní černým nevděkem. Smutnější než dříve vrátila se do svého nynějšího knížecího příbytku — do bídného chlívě. Isentruda chovajíc spící dítka seděla na slámě u zdi a dřímala. Guda zemdlená také brzo usnula, ale Alžběta neměla na spaní ani pomyšlení. Klekla na slámu a ponořila se v modlitbu, hledajíc v ní útěchy.

III.

Útěcha v soužení.

Vypuzená Alžběta právem mohla volati: »Všechno mi teď vzali, jen důvěru v Boha nedovedou mi ze srdce vyrvati.« Bůh, ač na ni seslal velmi těžký kříž, neopomenul ji také síliti a těšiti, aby jej bez reptání a s láskou nesla. Nemohouc první noc ve vyhnanství, v studeném chlévě ani oka zamhouřiti, krátila si dlouhé hodiny noční modlitbou a rozjímáním. Připomínala si živě výjev betlemský, jak Syn Boží přišel do vlastního a svoji ho nepřijali. Těšila se myšlenkou, že se stala tím podobnější svému Spasiteli, a toto pomyšlení jí dodávalo nové síly k statečnému snášení všech obtíží.

O půlnoci ozval se s věže františkánského kostela zvonek. Vyzváněli na jitřní. Zbožní řeholní synové sv. Františka vstávali za noci a spěchali do chrámu Páně, aby se tu modlili za všechny lidi, zvláště za ty, kdož se spánkem posilují k denní práci. Alžběta s radostí uvítala milý hlas zvonku. Tiše vstala a chvátala do otevřeného kostela.

Mnichové vážně se shromažďovali k společné modlitbě. Na dané znamení představeným začali mužnými hlasy konati církevní hodinky. Eliška v tmavém koutku se choulíc, modlila se s nimi. Často pohlížela ke kříži zavěšenému na protější stěně a k obrazu Sedmiboletné Matky Boží a sv. Jana pod ním. Modlila se: »Ježíši, kletba našich hříchů způsobila ti tolik hrozných bolestí, ale tys snášel všechno bez reptání, ano prosil jsi Otce svého nebeského, aby odpustil těm, kdož ti bolest způsobili. Jak bych mohla si a směla stěžovati do bezpráví? Ó Pane, stalo se, co jsi chtěl, o uč mě utrpení s trpělivostí snášeti. Odpust těm, kdož mne pronásledují, odpust mi, jestliže jsem se na ně v srdci poněkud

zlobila. Podporuj svou milostí slabou trpitelku. O Matko Páně, jež jsi ve své opuštěnosti přijala sv. Jana za syna, přijmi i mé dívky pod ochranný plášť svůj, neboť já je budu moci těžko od zlého ochrániti. Budiž jim teď matkou. Ty pak, můj milý patrone, jenž jsi těšil svatou Pannu v jejím zármutku, pomoz mi a pros za mne u Boha, ne, abych dosáhla, toho, co jsem ztratila, ale abych důstojně kráčela s křížem, který na mne Bůh vložil.«

Velice zarmoucenou paní dojalo, když slyšela, jak se za ní duchovní otcové v choru modlí. Staříčkový představený ke konci církevních hodinek se ozval: »A nyní se pomodleme, rozmilí bratří, zvláště za svou dobrotelku a svou paní kněžnu Alžbětu. Je vám známo, jak těžké utrpení na ni dolehlo. Prosme dobrotivého Boha, aby ji v těžkém utrpení sílil a za vše, co nám kdy dobrého prokázala, hojně odměnil.«

Po vroucí modlitbě bratří zdvihla se Eliška a děkovala řeholníkům, nad její přítomností žasnoucím, za jejich vroucí modlitby a lásku.

»Milá dcero, zahovořil k ní představený kláštera, slyšel jsem již co se stalo, vidím bídu, do níž tě nepřízeň lidská uvrhla. Věru přísně na tobě spočinula všemohoucí ruka Páně, ale jen nepozbývej mysli.«

»Ach, duchovní otče, ráda trpím, vždyť vím, že to za mé četné hříchy. Díky vzdávám Bohu, že na mne ubohou svou služebnici vzpomněl těžkým křížem. Mám k vám všem hodní bratří prosbu, zapějte jménem mým Bohu chválu za velikou milost, které mne dnes učinil účastnu.«

Představený rád vyhověl její prosbě. Odešel s bratřími k oltáři a promluvil k nim několik slov. Brzo na to zapěl slavně: Te Deum laudamus — Bože chválíme Tebe. Bratří stojící v půlkruhu kolem hlavního oltáře střídavě s ním prozpěvovali dále. Alžběta klečíc u mřížky oltářní spojovala své chvály a díky s jejich zpěvem, děkujíc Bohu za soužení, jež na ni seslal.

To působil v ní Duch svatý, nebeský Utěšitel. Nalezl zalíbení v této pokorné duši, jež přes všechnu lidskou slabost vždy byla hotova s jeho svatou milostí spolupůsobiti. Tento její noční chvalozpěv v chudíčském řeholním chrámu v Eisenachu, asi potěšil Boha tak jako jásavé zpěvy andělů, ano v jistém ohledu daleko více; neboť andělové prozpěvují Bohu chválu v nadšení nad štěstím, jehož na věky požívají, kdežto tento zpěv vycházel z ohnivě pece soužení. A Eliška jistě v celém svém životě nebyla vznešenější jako v této noční hodině, kdy chudá a opuštěná dlela v kostele a srdce její přetévalo láskou a chvalou Boží. Jistě zřídka kdy byly šeré stěny chrámu svědky tak krásného výjevu jako za této noci.

Když řeholní bratří svůj chvalozpěv ukončili a odešli do kláštera ke kratičkému odpočinku, zůstala Alžběta ještě drahnou chvíli klečeti před svatostánkem. »Pane, modlila se v duchu, staň se vůle tvá. Včera jsem byla ještě lankraběnkou, měla jsem hrady a zámky a všeho v hojnosti a přebytku; dnes stojím před tebou horší než žebračka a nikdo se nechce ke mně znáti. Kdybych ti byla, o Pane, lépe jako kněžna sloužila, kdybych byla více almužen udělovala, měla bych se teď za šťastnou; to však jsem bohužel neučinila.« —

Posilněná na duchu vstala, pokřižovala se a opustila chrám. Venku otřásla jí zima, kterou zanícená modlitbou ani nepozorovala. Venku panoval třeskatý mráz a její útlé tělo bylo proti třeskatému mrazu tak málo chráněno.

Když vstoupila do chudého chléva a spatřila své milé pohřížené v klidný spánek, zašeptala: »Pane můj, zasloužila jsem si, že teď vidím své drahé dítky tolik trpěti. Hle dítky mé z urozeného rodu a teď hladovy leží na stuchlé slámě, kde dříve nemá tvář odpočívala. Bolest rozedírá srdce mé. Co se mne týká, o Bože, dobře víš, že se nehodím za oběť chudoby. Ale pokud mé slabé síly jsou, slibuji Ti, že po příkladu Synáčka tvého Ježíše vynasnažím se vždy tuto Tobě tak milou ctnost, pro kterou jsi s nebe sstoupil, co nejbedlivěji zachovávatí dle příkladu duchovního otce mého svatého Františka.«

Po těch slovech usedla na slámu a snažila se spánkem posilnití znavené tělo, jež se hlásilo k svému právu. Milosrdný spánek dal jí brzo zapomenouti na všechny útrapy.

Spala klidně až ji rachot a lomož na ulici probudil. Otevřela oči a zmateně hleděla kolem. Chvíli trvalo, než se úplně vzpamatovala. Když se na všechny útrapy právě minulého dne upamatovala, vzdychla si: »Staň se, o Pane, vůle tvá.«

V tom se také probudily děti. Vidouce, kde se nalézají, daly se do usedavého pláče. Než jak spatřily matku, usmívající se na ně, spěchaly do její náruče a celovaly ji. Což jim záleželo na tom, že se nenalézají ve svých skvostných komnatách, jen když byly u milé matinky v jejím náruči byly zcela šťastny.

»Neplačte miláčkové, těšila je kněžna líbajíc je v nevinná čilka. Považte, že i Ježíšek, o němž jsem vám tolik krásného vypravovala, ležel v chlévě a třásl se zimou. Vzkazuje vám, chcete-li se mu státi milými, že musíte býti hodné a spokojené se vším.«

Heřman a Žofie rádi to matce slíbili. Obě děti hned také dle zvyku poklekly a vykonaly zbožně ranní modlitbu. Zatím procitly i obě věrné komorné. Po vykonané ranní pobožnosti počaly se s paní raditi, co počítí. Především se jednalo o to, jak si zaopatřiti něco k jídlu. Děti žebrouly již, že mají hlad. Tu stáhla kněžna svůj drahocenný prsten s ruky a dala jej Isentrudě, aby jej prodala, koupila chleba a mléka a zaplatila hostinskému nocleh.

Poručivši děti péči druhé dívky Gudy, odešla do města, aby se znovu poohlédla po nějakém novém přístřeší. Neměla sice peněz na byt, ale doufala, že prací rukou svých si vydělá vše potřebné pro sebe i děti.

Isentruda vidouc, s jakou bolestí se loučila její svatá velitelka se snubním prstenem, neprodala jej, jak jí bylo nařízeno, ale došla do kláštera Bratří

Menších (františkánů), poprosit o něco k jídlu. »Vždyť tu přece něco dostanu, řekla si, třeba byli otcové chudí. Chudší než má velitelka není zajisté nikdo.«

Věrná dívka se neklamala. Dobří mniši dali rádi, co měli. Představený kláštera dává jí košík naplněný různými potravinami a několika láhvemi vína, podotknul: »Dáváme dobré nešťastné kněžně, co můžeme. Milerádi bychom dali více, ale chudoba naše nám brání. Budu však hleděti pohnouti zatvrzelá srdce zdejšího lidu, aby přispěl nešťastné své paní ku pomoci. První starostí ovšem bude, aby našla nějaký vhodný příbytek. Jak rádi bychom jí uprázdnil svůj klášter, aby se měla kam s dětmi ukryti, ale přísná naše řehole nám to nedovoluje. Vyříd' však milostivé kněžně, že učiním pro ní vše, co mi bude možno, neboť jsem jí já i mojí milí bratří tolikerými díky zavázáni.«

Když služka odešla, nařídil kuchaři a vrátnému, aby nešetřili, přijde-li buď kněžna sama nebo některá z její služek prositi o podporu.

Tato vděčnost hodných řeholníků dojala nemálo Elišku. V duchu prosila Boha, aby jim mnohonásobně odměnil vše, co jí opuštěné a její sirotečkům prokazují.

Na přimluvu otců Františkánů nabídl se také starý kněz na odpočinku, že popřeje kněžně a její sirotkům úkrytu, dokud by si jiného přístřeší neopatřila. Ochotně ubohým vyhnancům uprázdnil jednu ze svých dvou světnic a prosil svatou paní, aby přijala za vděk tím, co jí jeho chudoba může skytati.

Eliška dala se do pláče radostí nad dobrotou Boží, jež se o ně tolik stará. Byt nebyl sice veliký, ale stačil pro ně; bylo jim přece lépe než v nehostinném chlévě. Když se světice tázala dobrého duchovního, nebojí-li se trestu, odvětil: »Na pomazaného Páně se snad bezbožníci přece neodváží. Milostivá paní, pod mým krovem jste zcela bezpečna.«

Než velice se klamal hodný stařeček, že jej důstojnost kněžská uchrání před násilím. K večeru téhož dne přišel

rychtář s dvěma konšely a jménem nejmilostivějšího pána Jindřicha nařídil Alžbětě, aby okamžitě opustila s dětmi a komornými příbytek duchovního. Na objasnění rozkazu dodával, že se nesluší, aby v příbytku duchovní osoby bydlely.

Kněz se chtěl nespravedlivému rozkazu vzepříti, než pronásledovaná kněžna dobrovolně se nabídla, že vyššího rozkazu uposlechne. »Ubytuji se znovu někde ve chlívě, vidím, že si nezasloužím přebývat spolu s jinými lidmi. Což o sebe nedbám, jen aby se moje dítky neroznemohly.«

»O dítky nemějte, milostivá kněžno, starosti, těšil ji kněz. Přenechte mi péči o ně. U mně sice nezůstanou, neboť ve svém stáří nemohl bych o ně náležitě pečovat, ale postarám se o milosrdná srdce, jež se jich ujmou. Ani vás pak, milostivá paní, zpět do chlěva nepustím. Rychtáři, buď se postaráte ubohé paní o nějaký lidský příbytek anebo u mne zůstane. Buďte jist, že ustoupím jen násilí.«

Stařeček třásl se rozčilením. Upokojil se teprve, když mu rychtář vysvětlil, že Alžbětě jest vykázán příbytek u panského úředníka, tam že najdou všichni přístřeší.

Rozradostněná, že se nemusí rozloučiti s milými dítkami, odcházela Eliška do nového útulku. Než nové zklamání pro ní. Panský úředník měl sice pro sebe a rodinu celou řadu pokojů, ale nešťastným vypuzencům vykázal jen temnou studenou komoru. Když jej prosila kněžna o něco k jídlu, anebo aspoň pro dítky o trochu mléka, zkrátka ji odmítl. Omlouval se, že mu bylo nařízeno jim poskytnouti přístřeší, ne ale stravu.

Ubozí byli teď tedy v lepším příbytku, ale třásl se celou noc zimou. Celý den nejedli nic teplého a mrazu stále přibývalo. Ráno prohlásila Eliška, že raději se vrátí do chlěva, než by přebývala u surového muže, který měl pro ni a ubohé sirotky jen nadávky a kletby.

Kam se měla teď obrátiti? Ke knězi — nesměla, nový pán na Wartburku toho nedovoloval a jiní vidouce, že ani kněz ji nesměl pohostiti, tím menší ochotu dávali na jevo poskytnouti jí pohostinství. Utekla se tedy znova do stáje, ač hospodský vyhrožoval, že to poslední noc, kterou u něho smí přespati.

IV.

Ve škole protivenství.

Ještě téhož dne odebrala se Alžběta k představenému kláštera františkánského, aby se s ním uradila, co dále počíti. Horlivý řeholník ovšem mezitím nezahláel, ale staral se především, aby opatřil svaté kněžně nějaký vhodný příbytek.

V Eisenachu nemůžete zůstat, milá paní, pravil k ní, když vyslechl její stesky, ale vím dobrou radu. Za městem v údolí u potoka, jak se zajisté pamatujete, bydlí kovář Erhard. Je to sice chudý muž, ale živí se poctivě. Promluvil jsem s ním a prosil, aby vás přijal do nájmu, neboť má světničku, jež se právě úmrtím staré podruhyně uprázdnila. Rád svolil, ano považuje si to za velkou česť, že neopovrhujete jeho chudým příbytkem. Světnička je suchá a teplá. Nejnutnější nábytek tam máte a co bude scházeti o to se vám již postaráme.«

»Zaplať vám to Pán Bůh, duchovní otče, oddychla si světice. Kéž vás a onoho dobrého muže Bůh hojně odmění. Hned se tam přestěhujeme, aspoň nemusíme v noci spáti mezi vepři.«

»Můžete hned, ale co si teď, milostivá paní, počnete?« poznamenal duchovní.

»Bůh mne neopustí, s důvěrou řekla Eliška. Budu pracovati a doufám, že šitím a ručními ženskými pracemi si vydělám tolik, kolik budeme potřebovati.«

»Toť také můj plán, přisvědčoval duchovní. Umíte zručně přísti a vyznáte se v jemných ručních pracích, tak že se užívíte. Doufám pevně, že se lidé časem nad vámi ustrnou. Ovšem mám za to, že se budete musiti s dětmi rozloučiti. Jen hlavu vzhůru a doufejme v lepší doby. Job přišel o všechno, ale poněvadž důvěřoval v Hospodina nabyl opět všeho, oč dříve přišel.« —

Na duchu i těle posilněná odešla světice pro děti a obě dívky, aby s nimi vyhledala nový příbytek. Zatím na hradě panovalo bezuzdné veselí a kde kdo holdoval novému pánu. Jindřich nešetřil za této příležitosti. Sklep i kuchyně musily vydati své bohaté zásoby. Lid provolával slávu novému pánu, na vypuzenou Elišku vzpomněl si málokdo. Tak již svět odplácí.

Jindřich s nemnohými pány slavil okázale své dosednutí na stolec Duriňský. Četní pánové země však nesouhlasili s jeho násilným jednáním a dávali svou nevoli na jevo, že tak nelidsky bylo s kněžnou jednáno. Ač to bylo pelyňkem do číše radostí pro oba násilnické bratry, nedbali toho. Jindřich Raspe pohodil jen vzdorovitě hlavou.

»Však já jim napravím hlavu, zvolal zuřivě, jen co se do své nové hodnosti vpravím.« Než přece svědomí mu nedalo pokoje. Nejvíce se rozlítil, když se zpovědník kněžny Konrád ujal utlačované vdovy. Bez bázně a strachu předstoupil před Jindřicha a vytkl bezbožníkovi křivou přísahu a věrolomnost. Zároveň mu předpovídal trest Boží, nepříčiní-li se brzo napravití křivdu spáchanou. Lankrabě rád by jej byl za tuto opovážlivost potrestal, ale bál se papeže pod jehož ochranou byl Konrád.

Bezbožný lankrabě byl by rád hodně daleko zapudil Alžbětu s dětmi, jejich přítomnost byla mu stálou krutou výčitkou, ale bál se proti nim něco podnikati. Pozoroval dobře nebezpečí, jež mu hrozilo od panstva

nakloněného Elišce. Těšilo jej také, že vypuzená vdova nic proti němu nepodniká, aby si pomohla k právu.

Alžběta chudě sice ale poctivě vyžívovala sebe a své děti. Předla vlnu, šila pro lidi, ba i k polním pracím se dávala najímati, neměla-li právě co šít. Obě věrné komorné jí ze všech sil pomáhaly. Lidé si zvolna na ně uvykli a počali se k nim vlídněji chovati. Když potkávali Elišku v pokorném rouchu třetího řádu choditi za denní prací, zapomínali znenáhla na to, že bývala kdysi jejich paní. Jednali s ní jako jako se sobě rovnou, což bylo pokorné světici zcela milé.

Za ustavičného lopocení uplynula jim zima. Spolu s oběma družkami vydělala světice tolik, že netoliko neměli bídy, ale ještě něco u hospodařili pro chudé. Ovšem dříve rozdávala kněžna peníze plnými hrstmi, teď byla ráda, mohla-li dáti žebráku několik malých penízků. Než můžeme s jistotou tvrditi, že tyto její malé almužny měly před Bohem takovou cenu jako obět chudé vdovy do pokladnice chrámové vložena.

Lidé se těžce zkoušené paní podívovali, že se s takovou oddaností vpravila do svého krutého osudu. Její příklad byl výmluvnější než sebe krásnější slova s kazatelny hlásaná nebo psaná. Ačkoliv Eliška se hluboce pokořovala, přece zlomyslní lidé starali se stále o to, aby jí kříž učinili ještě těžším a nesnesitelnějším. Toho dokladem následující událost.

Eisenachem teče potok, jehož pomalu se pohybující voda zapáchá a dno jeho je plno bahna. Na některých mělčích místech jsou kameny, aby lidé přecházejíce potok nemusili stoupati do špinavé vody a bláta. Tyto přechody nahražovaly chudému obyvatelstvu na předměstí mosty. Jednou ubírala se Eliška s vyhotovenou prací opatrně přes takový přechod, aby se dostala na druhou stranu ulice. Tu se potkala se žebračkou Marketou, o níž byla výše řeč. Zlomyslná stařena dobře viděla proti sobě přicházeťi svatou kněžnu, ale nezůstala na břehu státi. Potměšile se šklebíc kráčela proti Alžbětě.

Tato netušíc nic zlého zůstala prostřed potoka tak státi, aby ji mohla žebračka snadno minouti. Než na to právě čekala zlomyslná žena. Jak se k Alžbětě přiblížila tak prudce do ní strčila, že ubohá upadla do blátivé vody.

»Tu máš, dala se jí do smíchu, toť můj dík za vše dobré, co jsi mi prokázala. Myslila jsi si, že tě budou lidé na rukou nositi za to, co jsi jim prokázala; teď nahlížíš, jak svět odplácí. Když jsi nežila, jak se na lankraběnku slušelo, patří ti, abys ležela v blátě a špíně.« —

Spasitel praví, že chceme-li vejíti do království nebeského, musíme býti jako děti, zvláště musíme býti tak prostí a pokorní jako děti. Ale tážu se, kdyby někdo s nějakým dítětem tak nakládal jako teď nevděčná žebračka s Eliškou, jistě by se rozlobilo a volalo o pomoc. Jak se zachovala svatá kněžna? Ani stín nejmenšího hněvu nebo rozhorlení nepřeletěl její spanilou tvář. Klidně vstala z bláta a belhala se na druhou stranu ulice. Když na sebe pohlédla a viděla, jak je pomazána a ublácena, usmála se: »Toť za trest, poněvadž jsem byla dříve tak marnivá, odívala se brokátem a kmentem a ozdobovala se drahým kamením.«

Aby nebyla uličníkům k posměchu, šla na místo, kde byla voda čistší a tu si zablácený oděv trochu očistila, aby aspoň mohla vejíti mezi lidi. Svou duši očistila již dříve v krvi trpělivého Beránka. Ovšem, práce, kterou chtěla odvésti, byla zničená, než omluvila se lidem, jimž patřila a nabídla se, že škodu nahradí. Když se jí tázali, jak se stalo, že spadla do vody, líčila celou příhodu tak, že ten kdo nebyl svědkem, mohl se domnívati, že se nehoda stala jen náhodou a neopatrností žebračky a nikoliv ze zlého úmyslu.

Jaká to necitelnost od té ženy, říkal každý, kdo byl svědkem této příhody, dříve nejvíce dobrodiní zakoušela od milostivé paní a teď tak černým nevděkem se jí odměňuje. Zaslouhovala by, aby přes své veliké stáří si poseděla několik dní v kládě a rozjímalá o ctnosti vděčnosti a lásky bližnímu.« —

V.

Jakým způsobem těšil Bůh Alžbětu v utrpení.

Při vší bídě a pronásledování nikdy ani slovíčko nářku nevyšlo z úst bohulibé kněžny Elišky. Bůh, jenž dopouštěl, neopouštěl. Sítil světici a zahrnoval ji čestnými milostmi, jichž se dostává jen dušem, které velice ve svatosti pokročily. Jako dobrý otec sklonil se Bůh k ní a proměnil nejtěžší zkoušky v nejsladší útěchu. Ten jenž slíbil, že usuší jednu slzu svýcli vyvolených, nemohl zapomenouti na svou trpce zkoušenou služebnici, která u jeho nohou klečela. Nejen že ji potěšil, ale dal jí také nahlédnouti v ony tajuplné končiny, kde bylo sídlo pro ní přichystáno.

Bůh obdařil svou služebnici Alžbětu četnými zjeveními, o nichž věrné zprávy podala před církevním soudem její družka Isentruda a svá tvrzení přísahou stvrдила.

Jednou v postě při mši svaté upřela Eliška oči před sebe na oltář. Tvář její plála vnitřní radostí a oči hleděly na neznámý předmět, který jedině jí byl viditelný. Průvodkyně její Isentruda s úžasem a bází hleděla na svou svatou velitelku. Divila se, co se s ní děje. Tak setrvala Alžběta po celou dobu od podzdvihování až do svatého přijímání. Z očí jí stékaly po tvářích slzy a ze srdce draly se rychlé vzdechy. Nevyslovitelnou vnitřní duchovní rozkoší seslábla tak, že se musila opřítí o stěnu, aby neklesla.

Teprv po svatém přijímání se poněkud vzpamatovala a po mši svaté rozradostněna opouštěla svatyni. Na cestě z kostela tázala se jí Isentruda důvěrně, co se jí stalo.

»Ach, milá přítelkyně, odpovídala světice, nelze lidem vypravovati, co mi Bůh zjevil. Než poněvadž vidíš, že jsem tak rozkoší naplněna, můžeš z toho souditi, že mi dal Bůh nahlédnouti ve svou neskonanou blaženost.«

Více světice své družce nezjevila. Mlčky kráčela s ní do nuzného příbytku. Byla velice unavena. Doma usedla na stoličku vedle věrné komorné a položila hlavu na její rameno. Pojednou obrátila tvář k nebi. Zářila opět vnitřní radostí a z očí vyřinuly se nové slzy.

»Ach ano, volala roztouženě, Pane, ty chceš býti se mnou a já s tebou a nikdy se nechci od tebe odloučiti.« Oči majíc upřeny na neznámý velmi milý předmět trvala tak drahnou chvíli. Isentruda ji v bláhém zanícení nerušila. Po dlouhé době opět nebeské zjevení zmizelo a Alžběta upamatovala se na skutečnost. Velice se polekala pozorujíc, že obě služky byly svědky božského vyznamenání.

»Co se s vámi dělo, drahá velitelko? tázaly se jí obě dívky. Povězte nám to, abychom s vámi chválily dobrotivého Boha.«

Tu jim teprv začala vypravovati, co ji potkalo. »Viděla jsem nebesa otevřena a svého nejsladšího Pána a Spasitele, těšícího mne v utrpeních a strastech. Mluvil ke mně s takovou laskavostí a nazýval mě milou sestrou a přítelkyní. Ukazoval mi svou drahou Matičku Marii a miláčka svatého Jana. Při spatření milovaného Spasitele měla jsem zajisté příčinu radovati se a usmívati se. Chvílemi však odvracel tvář ode mne, jakoby chtěl odejíti. Proto jsem plakala, že moje zásluhy jsou tak nepatrné, že jsem nehodna déle požívatí jeho přítomnosti. On však se opět nade mnou slitoval, obrátil tvář svou ke mně a pravil: Alžběto, chceš-li se mnou býti, chci býti s tebou a neodloučím se od tebe. Hned jsem mu odpověděla: Ano, ano, Pane, chci býti s tebou a nikdy se nechci od tebe odloučiti ani v lásce ani v utrpení.«

Od lidí opuštěná a pronásledovaná Eliška dosáhla toho, po čem dříve za svobodna toužila. Vstoupila v duchovní sňatek s milým Spasitelem. V tomto duchovním spojení nalézalo její nevinné srdce více štěstí, než jí celý svět skytati mohl. Od té doby často ji těšil Spasitel anebo jeho svatá Matka. —

Jednoho dne, když byla světice od zlých lidí velice potupena a modlila se vroucně za ty, kdož jí ublížili, aby jim Bůh odpustil, slyšela hlas shůry: »Nikdy se mi tvé modlitby tak nelíbily jako v této chvíli. Pronikly až do mého srdce. Proto ti také odpouštím všechny hříchy, jichž jsi se kdy v celém životě dopustila v myšlénkách, žádostech, řečech a skutcích.« Na to vypočítával hříchy její, až světice nad jejich množstvím žasla. Po každém hříchu ozval se hlas: »Tento hřích ti odpouštím.«

Světice u vytržení nad takovou dobrotou, tázala se: »Pane, kdo jsi, jenž se nade mnou ubohou slitováváš?« Slyšela zřetelnou odpověď: »Já jsem ten, u jehož nohou v domě Šimonově klečela kající Magdalena.« Přesvědčena, že k ní mluví dobrotivý Spasitel, slibovala, že pro budoucnost bude na sebe a své jednání opatrnější. Na její otázku, co by měla činiti, odvětil jí Ježíš: »Důvěřuj v Boha a čiň dobře.«

Jindy zase, když Alžběta hořce plakala nad spáchanými hříchy, zjevil se jí božský těšitel a pravil k ní: »Nermuť se, dcero má, neboť na všech údech a částech těla, jimiž jsi mě urážela, já trpěl. Hřešila jsi rukama, já byl přibit rukama a nohama na kříž; hřešila jsi hlavou, hle, já byl trním korunován, trním, jež hrozně rozdrásalo mou hlavu a krev tekla po mé tváři; urazila jsi Boha očima, mé oči byly zbojníky zastřeny; urazilas jazykem, můj byl žlučí napájen a octem trápen; hřešila jsi obličejem, za to můj obličej byl tepán a poličkován surovými vojáky; hřešilas srdcem, mé bylo kopím probodeno; urazilas Boha svým tělem, mé tělo bylo něsmírně zmrskáno a zkrváčeno. Nenahlížíš dosud, že jsem za hříchy tvé dal nebeskému Otci úplné, dokonalé zadostučinění? Já trpěl za tebe a tvé hříchy, já za tebe činil pokání.« —

Kdysi při modlitbě spatřila světice duchovním okem svým bílou, velice vyhublou ruku s dlouhými prsty a ranou na dlani. Dle toho poznala ruku svého Ježíše. Když přemýšlela, co by zjevení mohlo znamenati, zvláště proč je svatá ruka tak vyhublá, slyšela slova: »Proto bylo tělo mé tak vyhublé, poněvadž v noci jsem se unavoval bděním a modlitbami a za dne procházel jsem města a vesnice, kázaje království Boží. Než věř, milá dcero, dokládalo zjevení, že jsi od svých hříchů očištěna.«

Tu odvážila se světice tázati se: »Když jsem, o Pane, tebou tak posvěcena, proč nepřestávám tě stále novými hříchy urážeti?« Slyšela odpověď: »Kdybys mne neurážela, nepamatovala bys na mne a byla bys horší než zlí duchové, kteří věří s třesením a bází. Jako člověk můžeš ovšem každý okamžik hřešiti. Já však se s tebou spojil a tebe posvětil a tolika milostmi obdařil, že bys raději zemřela než mne těžkým hříchem urazila a že bys raději život obětovala, než bys se něčím provinila. Buď mi stále věrná a podílem tvým jednou bude koruna slávy v nebesích.« —

VI.

Jak vyznamenávala bl. Panna Maria Elišku.

V letopisech řádu sv. Františka vypravuje se o četných zjeveních, jimiž vyznamenala bl. Panna svatou Alžbětu. Některé aspoň z nich uvádím, aby v nás roznítily lásku a úctu k naší společné Matce v nebesích.

O vigílii Božího Hodu vánočního, čili jak my obyčejně říkáme o Štědrém večeru rozjímala Eliška velice nábožně událost o narození Syna Božího. Tu se jí zjevila svatá Panna a řekla jí: »Chci tě naučiti modlitbám, jež jsem konávala v chrámu, kde jsem byla Bohu obětována. Když otec a matka má mne v chrámu zanechali, ustanovila jsem v srdci svém, že budu míti Boha otcem. Často jsem zbožně přemýšlela, co bych mohla příjemného vykonati, aby mi Bůh ráčil uděliti svou milost. Byla jsem vyučována v zákonu Božím a ze všech přikázání zachovávala jsem především tři, totiž: Milovati budeš Pána Boha svého . . . Milovati budeš bližního . . . a nenáviděti budeš své nepřátely, totiž hříchy.«

»Hle, milá dcero, pokračovala nebeská Matka, tato tři přikázání jsem zachovávala a brzo poznala, jak všechny ctnosti jsou v nich obsaženy. Chci tě teď poučiti, že duše nemůže býti ctnostnou, nemiluje-li Boha z celého srdce; neboť od této lásky závisí plnost milostí. Naplnila-li milost duši, neprodlí v ní s užitkem, ale rozteče se jako voda, nenávidí-li člověk své nepřátely, totiž hříchy. Kdo chce tedy milosti Boží dosíci a ji zachovati, musí své srdce připraviti jak k lásce, tak k nenávisti.«

»Proto chci, abys žila jako já. Vstávala jsem vždy o půlnoci, šla před oltář chrámu a prosila se vši toužebností, vši žádostí, vši láskou, již jsem byla schopna, všemohoucího Boha o milost, ona tři přikázání, jakož i celý zákon vždy náležitě zachovávali. Stojíc před oltářem prosila jsem Boha o sedmero věcí: Předně jsem prosila o milost, abych mohla plniti zákon Boží. Za druhé prosila jsem o milost, milovati bližního dle vůle Boží a vůbec abych vše mohla milovati, co sám Bůh miluje a lásky své za hodna uznává. Za třetí prosila jsem o milost, abych mohla nenáviděti vše, co on nenávidí. Za čtvrté prosila jsem za pokoru, trpělivost, dobrotu srdce a laskavost, jakož vůbec za ctnosti, jež by mne mohly krásiti před jeho očima. Páté prosila jsem Boha, aby mi oznámil čas, kdy ona nejsvětější

Panna přijde na svět, jež porodí Syna Božího. Prosila jsem ho, aby mi zachoval oči, ji viděti, uši, ji šlyšeti, ruce, abych ji mohla přivítati, nohy, abych mohla v její službě kráčet, kolena, abych mohla Syna Božího uctívati. Šesté prosila jsem za milost, vždy přikázání velekněze chrámu poslouchati. Sedmé jsem prosila Boha, aby zachoval ve své svaté službě chrám a veškeren lid.«

Eliška s tichou radostí a zároveň s podivením poslouchala svou nebeskou Matku: »O nejsladší Paní, opovážila se zeptati, což jsi nebyla všech milostí a ctností plná?«

»Buď ujištěná, Alžběto, odpovídala bl. Panna, že jsem se vždy považovala za právě tak vinnou, opovrženou a nehodnou milosti jako ty; proto jsem prosila vroucně Boha, aby na svou nehodnou služebnici shlédl a udělil mi potřebných milostí a ctností.« —

Kdysi v noci, když opět světice Alžběta trvala dle obyčeje na modlitbách, sdělila jí svatá Panna: »Se mnou jednal Bůh jako citerista se svým mnohostrunným nástrojem. Jako tento pořádá a slučuje struny k líbeznému a souladnému hře, tak naladil Bůh mou duši, ducha, mysl a všechny smysly dle svého zalíbení. Když pak jsem byla dle jeho moudrosti uspořádána, byla jsem od andělů nesena do lůna Boha Otce a stala se tu účastnou tolika útěchy a radosti, tolika občerstvení a rozkoší, tolika sladkostí a slastí, že jsem nikdy nic podobného nezakusila. Tak důvěrně jsem jednala s Bohem a jeho anděly, jakobych vždy byla v nebi přebývala. Dlouho jsem tu vždy pobyla, pak mne dal Bůh zase svým andělům, kteří mne donesli na místo, kde jsem se před tím modlila. Když jsem se vzpamatovala a viděla jsem, že se dosud nalézám na zemi, rozpálila jsem se láskou. Objímala jsem zemi, kameny, stromy a všechna stvoření. Líbala jsem je z lásky k Tomu, jenž všechno stvořil. V takových chvílích se mi zdálo, že jsem služkou všech dívek a paní v chrámu. Tak máš jednat i ty.«

»Jednou, poučovala svatá Panna svou služebnici dále, myslila jsem na to, že se nikdy nechci od Boha

odloučiti. Vstala jsem a šla čísti v knihách Božích s přáním, nalézt něco, co by mou duši posilnilo. Když jsem knihu otevřela, utkvěly oči mé na jednom místě proroka Isaiáše: »Hle, panna počne.« Když jsem z toho poznala, že Syn Boží se narodí z panny, umínila jsem si hned, že z úcty a lásky k této budoucí panně zachovám panenskou čistotu, že se stanu její služkou, jí budu sloužiti, že se jí nikdy nespustím, i kdybych měla s ní putovati po celém světě.«

»Jedenkrát v noci jsem se zbožně modlila a prosila znovu Boha, aby mě nechal tak dlouho na živu, až bych onu Pannu viděla a jí sloužiti mohla. A hle, najednou spatřila jsem oslňující zář a zprostřed jasnosti ozval se hlas: »Připrav se, porodíš mého Syna. Věz, že ona poddanost, kterou chceš jiným dávat na jevo, bude ti ode všech vzdávána. Chci, abys byla Matkou mého Syna, paní a velitelkou, abys jej netoliko měla pro sebe, ale i jiným, jak se ti zalíbí, poskytovala. Ani milost, ani láska má i mého Syna nestihne toho, kdož tě nemiluje. Kdo by tě neuznával za matku mého Syna nevejde do království mého. Tys sobě přála zavděčiti se oné Panně, jež porodí mého Syna, aby ti dosti důvěřovala, poskytla ti svého Synáčka a ten zcela vyplňoval lásku tvou: pravím tobě, že sama jej budeš míti, on ti bude dán ode mne a od nikoho jiného. Kdo neprosí o tvou milost, neobdrží útěchy ani ode mne ani od Syna.«

»Když jsem tato slova, milá Alžběto, slyšela, padla jsem ve mdlobě na svou tvář. Tu ale přišli andělové, zdvihli mě a posilnili. Od té chvíle zcela jsem se oddala službě Boží, tak že se nemohu nasytití Boha chváliti a jemu děkovati dnem i nocí. S největší důvěrou očekávajíc splnění božského zaslíbení, prosila jsem Boha: Nejmilosrdnější, nejmilostivější a nejdobrotivější Otče, poněvadž se ti líbí, abych porodila Tvého Syna, prosím tě, udělil mi ducha moudrosti, abych mu mohla dobře sloužiti; dar rozumu, abych poznala jeho vůli, neboť má-li se naroditi jako člověk, vím, že nebude hned mluvit; dar rady, abych vždy s ním opatrně a obezřetně

zacházela; dar síly, abych dovedla snést jeho Božství; dar vědomosti, abych dovedla o něm poučovati všechny ty, kdož s ním přijdou do styku; dar nábožnosti, abych jím vedena mohla mu vždy ve všem pomáhati; dar bázně Boží, abych vždy byla pokorná, jemu s bázní, láskou a povinnou úctou sloužila.«

»To jsou dary, jež jsem si vyprosila u Boha, dřív než mi dal svého Syna. Když uvážíš teď pozdrav, který mi Bůh poslal po svém andělu, poznáš, že všechny prosby mé byly vyslyšeny.« —

Jednoho dne opět se zjevila svatá Panna bohumilé Alžbětě a pravila k ní: »Nedomnívej se, milá dcero, že jsem dosáhla takového stupně svatosti bez mého přičinění a namáhání. Bůh mne sice zahrnul nesmírnými milostmi, ale žádal si zajisté, abych s nimi vždy věrně spolupůsobila. Poněvadž jsem vždy s každou milostí věrně působila a při tom pokornou zůstala, zahrnoval mne Bůh stále více svými nebeskými poklady. Nezapomeň, že stále musíme býti pokornými, třeba nám Bůh stále více dával svou lásku na jevo. Z milosti Boží jsme, co jsme. I já se pokořila, když mi anděl zvěstoval, že z Ducha svatého počnu a porodím Syna Božího. Buď vždy, dcero milá, pevná u víře a důvěře v Boha. Prosíš-li Boha za něco a hned není tvá prosba splněna řekni: »Spáchala jsem něco proti Bohu a proto jsem nedosáhla, oč jsem prosila.«

O Vigílii Božího hodu vánočního, když prosila Eliška Boha za milost, aby jej mohla milovati z celého srdce, přiblížila se k ní bl. Panna a řekla: »Kdo jest ten, kdo Boha miluje? Miluješ jej? Když se světice bála přisvědčiti k této otázce a bála se také záporně odpověděti, potěšila ji božská Matka: »Chceš, abych ti řekla, kdo Boha miluje? Miloval jej svatý Bartoloměj, sv. Vavřinec, sv. Jan. Jsi hotova obětovati za Boha život svůj, býti trýzněna a pálena?« Když opět světice ničeho neodpovídala, pokračovala nebeská Paní: »Pravím ti, chceš-li dopustiti, aby ti bylo všechno vzato, co ti milo, draho a líbezno, ano i svou vůli připojíš k tomu,

chci ti zaopatřiti onu zásluhu, které si vyzískal svatý Bartoloměj, když mu dřeli kůži s těla. Sneseš-li trpělivě urážky, jež ti lidé způsobí, budeš míti zásluhu, kterou měl svatý Vavřinec, když byl pálen. Neodpovídáš-li, když tebe tupí a po tobě nohama šlapou, budeš míti zásluhu svatého Jana, který pil jed. A ke všemu tomu ti budu nápomocna a tebe sílití.«

Za jiné příležitosti řekla svatá Panna k Elišce: »Víš proč nejsou ctnosti stejným způsobem rozdělovány? Poněvadž neprosí každý stejně pokorně a milostí, jichž si vyprosil, nedovede pečlivě opatrovati. Bůh chce, aby tomu, jenž nemá, bylo pomoženo od toho, jenž má. To ti pravím proto, poněvadž chci, aby jsi se modlila za spasení své a jiných horlivě a nábožně.« —

Tážeme se, komu svatá kněžna oznámila tyto a jiné své nebeské milosti? Nejčastěji svým duchovním vůdcům, zpovědníkům. Mnohé věci i sdělila s oddanými sobě dušemi na př. s Gudou a Isentrudou. Byla o pravosti nebeských milostí tak přesvědčena, že byla hotova umřítí, než něco zapřítí. Ostatně byla Eliška zcela přesvědčena, že podobné věci jako mimořádné dary Boží nečiní ještě člověka svatým, ale jsou nemálo nebezpečny pro základ všech ctností, pokoru. Byla vždy jako sv. Pavel plna starostí, aby ji nebeské milosti neučinily pyšnou.

Tak počal Bůh již na zemi odměňovati svou služebnici. Osamocené vdově dává Bůh sebe sama za manžela; mladé, bázlivé a pronásledované ženě posílá tu, jež jest netoliko Matkou bolestí ale i milosrdenství, jako vůdkyni a matku; duši, již zbavil všech pozemských statků, otevírá již na zemi nevyvážitelné poklady nebeské.

VII.

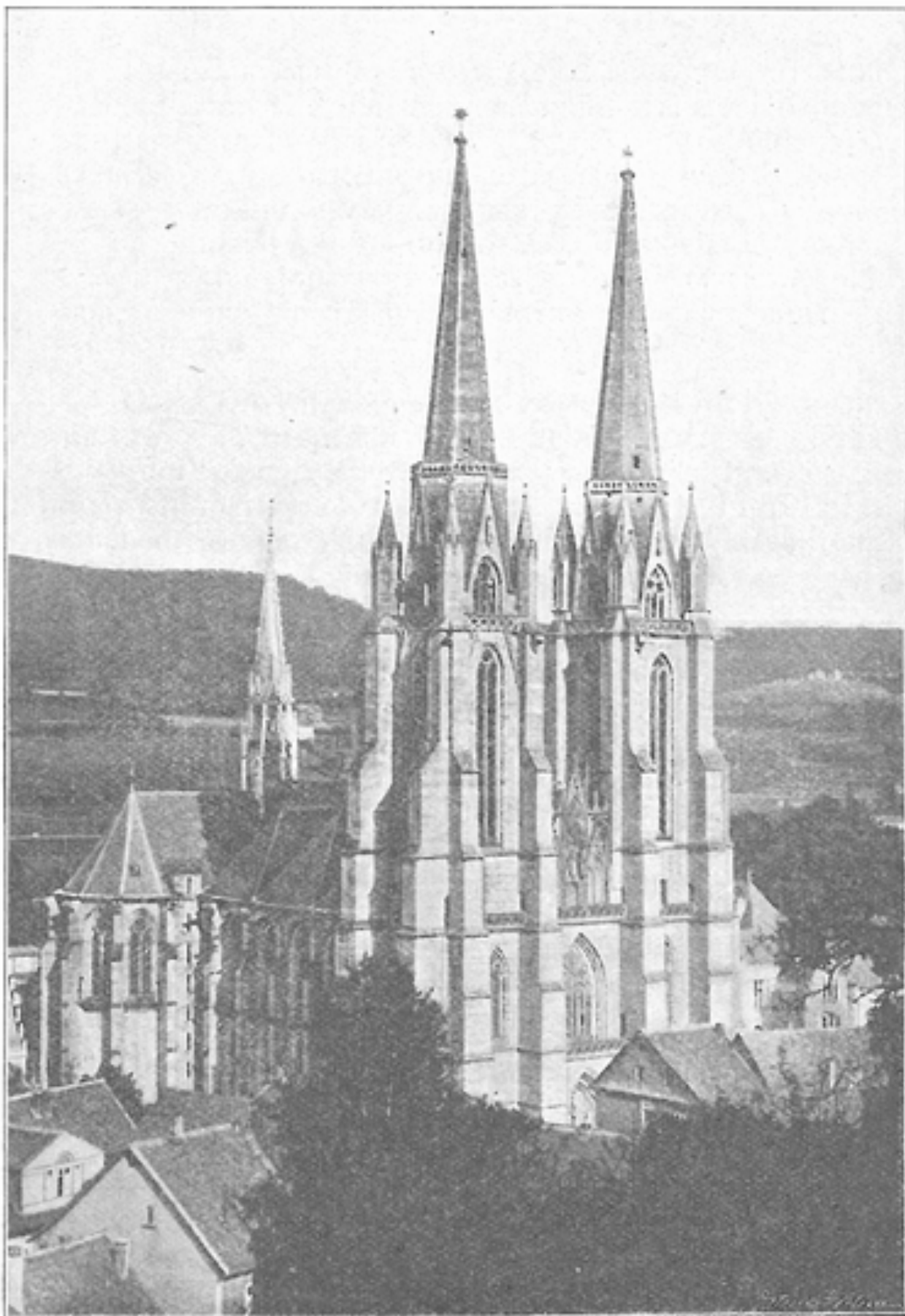
Pomoc v nouzi.

Neštěstí, jež jako blesk z čista jasna stihlo kněžnu Alžbětu, musilo každého soucitného člověka dojati. Lankraběnka Žofie zasazovala se celým svým vlivem u synů, aby vykázali ubohé paní aspoň roční důchody a poskytlí nějaké sídlo vdovské, kde by mohla v pokoji trávit život; ale mluvila nadarmo. Konrád ani Jindřich nedbali více hlasu matčina. Nalézajíce se jednou na srázné cestě, řítili se po ní hloub do záhuby časné a věčné.

O Alžbětě ani nechtěli slyšeti. Krutým pronásledováním snažili se jí učiniti pobyt poblíž Wartburku nemožným a přinutiti ji k vystěhování se do jiné krajiny. Světice trpělivě snášela krutý osud svůj a netoužila ani po zlepšení dosavadních poměrů.

Nedivme se, že Eliška byla tak opuštěna. Považme jen, že za tehdejších dob nebylo takových dopravních prostředků jako dnes. Všechny zprávy byly zasílány jízdými posly. Než se nějaká zpráva donesla do vzdálené krajiny, uplynulo mnoho času a poselství stálo mnoho peněz. Než by se byla donesla zvěst o bezpráví spáchaném do Uher, bylo by uplynulo mnoho času, a pak kdo měl zjednati posly, když světice sotva prací rukou svých se obživila?

Lankraběnka Žofie snažila se teď Elišce vynahradiť, čím se dříve na ní svou tvrdostí a nevlídností prohřešila. S lítostí poznávala, jak své nevěstě ubližovala. Také starý rytíř Walter nezaložil ruce v klín, ale potají snažil se získati část rytířstva pro Elišku. Ovšem nedařilo se mu tak, jak si přál, poněvadž výkvět šlechty a rytířstva dosud se nevrátil z křížového tažení.

Fotograf. G. Jagemann. Eisenach.

Kostel sv. Alžběty v Marburku.

Pozorujíc zarytost a nepřátelství svých synů proti Alžbětě, zpravila Žofie tajně Mechtildu, abatyši pannen sv. Benedikta v Kitzlingách, o neštěstí. Mechtilda byla teta Eliščina po matčině straně. Truchlivá zvěšť bolestně dojala ctihodnou paní. Litovala, že tak pozdě — bylo již na podzim — se dověděla o neštěstí, jež stihlo svatou příbuznou. Hned vyslala dva vozy a několik paní, jež měly nařízeno, okamžitě přivésti Alžbětu a její sirotečky.

Cesta do Kitzlingen byla za tehdejší doby velmi obtížná a nebezpečná. Zima celou mocí se hlásila k svému právu. Kněžna však nastoupila tuto cestu ráda, věduoc, že se bude brzo nalézati v bezpečném a tichém útulku. Vždy tolik toužila po zátiší klášterním, teď mělo býti její přání splněno.

S pláčem přijala ji teta a něžně líbala vypuzené sirotečky, litujíc jich. Abatyše žasla, když jí Eliška ve volné chvíli vypravovala, jak tvrdě bylo s ní od švagrů nakládáno. »Toť se mají věci daleko hůře, než jsem se domnívala, zvolala Mechtildis. Lankraběnka mi jen vše naznačila. Posel sice vypravoval mezi služebnictvem o různých věcech, ale nemohli jsme mu uvěřiti. Avšak Konrád a Jindřich trestu neujdou. Zaslechla jsem již, že si rytířstvo počíná do vlády nového pána stěžovati. Uvidíš, Alžběto, že přijde čas, kdy budou oba švagři státi před tebou jako obžalovaní. Na takové bezpráví nemůže se Bůh dívati beztrestně.«

»Staň se vůle Boží, řekla oddaně Alžběta, co se mne týče, jsem úplně spokojena se svým osudem. Knížecí koruna bez toho byla pro mne příliš těžkou. Uznávám, že jsem se nehodila pro stolec lankraběcí.«

»Tak nesmíš mluvíti, Eliško, přerušila ji teta, ne-jedná se tolik o tebe jako o tvé děti. Až by dospěly, zdaž by nenaříkaly právem na tebe, že jsi jim nepomohla k právu? Jen mě nech jednati. Okamžitě vypíši vše svému bratru Egbertovi. Jako biskup Bamberský jistě se tě ujme. Bezpochyby neví dosud, co se s tebou

stalo, jinak by se tě byl již ujal. Anebo také možná, že nepřátelé tvojí tě u něho vylíčili ve světle takovém, že má teď o tobě špatné mínění.« —

Alžběta cítila se v tichém zátiší klášterním jako znovuzrozena. Panny řeholnice zahrnovaly ji vší možnou pozorností. Obývala s dětmi a oběma družkami pěkný příbytek v bohatém klášteře. Denně se zúčastňovala všech modliteb a kajících skutků řeholních sester. Nebyti dítek, o něž se musila jako matka starati, byla by jistě přijala řeholní roucho a třeba jako nejnižší sestra zůstala navždy v klášterním zátiší. Než Bůh chtěl, aby svým příkladem ještě déle světu zářila.

Brzo po svém příchodu do kláštera pustila se Alžběta ve své milé zaměstknání, posluhujíc nemocným ve špitále a prokazujíc z důchodů, jež jí abatyše vyměřila, hojné almužny.

Dva měsíce strávila v tomto svatém místě. Žila tu jako skromná fialka, skrytá a na pohled nepatrná, ale vydávající líbeznou vůni před Hospodinem. Než tu pojednou dorazil posel z Bamberka s obširným listem biskupa Egberta. Vybízela v něm mimo jiné Alžbětu, aby se vydala k němu. Uváděl, že by její přítomnost s dětmi rušila ticho klášterní a sliboval, že se jí postará o slušné zaopatření. Nabídl jí svůj zámek Bodenstein, kde v skrytosti a nerušeně bude moci žíti jako v klášteře.

Nerada se loučila Eliška s milou samotou klášterní, ale uváživši důvody milého a moudrého strýce, podrobila se. Jak nastaly lepší cesty, vydala se s dětmi — Žofií a Heřmanem — a oběma dívkami na cestu. Gertrudu nechala u tety na vychování v klášteře. Toto dítko svěťice Alžběty zůstalo pak již v klášteře. Gertruda přijala později řeholní závoj, jako řeholnice svatě žila a svatě dokonala život svůj.

Na Bodensteinu žila Eliška osamotě jako dříve v Kitzlingách. Pečovala o dítky a posvěcovala sebe samu. Strýc Egbert jí určil za zpovědníka a zámeckého kaplana kněze moudrého, jenž zcela dobře vyplnil místo mistra Konráda, jenž v tu dobu byl zaměstknán jinde.

Strýc Egbert měl však s Eliškou zcela jiné plány. Mladistvý věk její přivedl jej na myšlenku, že vlastně bude nejlépe, vdá-li se Alžběta znova. O nápadníky nebyla nouze, ba jak se vypravuje sám císař Bedřich II. po smrti své choti Jolandy se vyjádřil, že by Elišku rád viděl po svém boku. Promluvil tedy biskup s mladou vdovou. Ukázal jí na slova písmá svatého, že není dobře člověku býti samotnu. Upozornil ji na vychování dítek, zvláště Heřmana, dorůstá již a tudíž třeba ruky muže, aby kráčel po dráze mu vyměřené.

Alžběta však nechtěla o nových vdavkách ani slyšeti a proto jí připomenul strýc, aby uvážila, co zkusila dříve než se jí ujal. »Hleď, Eliško, dokavád jsem na živu, nebude se ti zle vésti. Ale což kdybych zemřel, kdo se o tebe postará, kdo o tvé dítky? Byla bys znovu vystavena nové bídě a pronásledování.«

Přes všechno domlouvání zůstala světice pevnou ve svém úmyslu. »Můj nebožtík bratr a manžel můj, pravila odhodlaně, miloval mne něžně, měla jsem účast na jeho moci a cti, ale vždy jsem byla přesvědčena o marnostech všeho pozemského. Proto teď po jeho smrti nechci o nových vdavkách nic věděti, ale chci kajícím životem spláceti Bohu dluhy, jež jsem svými hříchy u Boha udělala. Toužím zcela po tom, býti jedině spojenu s milým Spasitelem, jenž se již o mne postará. Prosím jej denně, aby mé dítky vedl po dobrých cestách k věčnému spasení.«

Biskup Egbert z lásky k Alžbětě a v péči o její blaho nepřestal jí domlouvati. Věda, že tak ráda činí dobré skutky, poukazoval na to, co by na př. chudým mohla prokazovati jako císařovna, jak by se mohla státi matkou poddaných a podobně. Poněvadž neustal domlouvati, upozornila jej světice na slib, který učinila. »Bůh, jenž zná nejtajnější myšlenky člověka, dobře ví, že jsem mu zcela dobrovolně slíbila, že po smrti Ludvíkově žádnému jinému muži nebudu přináležeti, ale zachovám čistotu. Doufám v Boží milosrdenství, že mne bude chrániti.«

Biskup Egbert rozmrzele opouštěl Bodenstein. Měl již hotové plány a byl téměř jist, že se zdaří. Nebýti slibu, nebyla by Eliška jeho domluvám snadno odolala.

Obávajíc se nových výpadů a domluv podnikla Alžběta k radě svého zpovědníka několik poutí na různá místa. Neboť jest dokázáno, že takovými poutěmi duch okřeje a obnoví se ve zbožnosti. Tak navštívila Erfurt s jeho památnými svatyněmi. Tu vykonala v klášteře přísných řeholnic kající duchovní cvičení a občerstvila unaveného ducha duchovními hody. Líbilo se jí tu tak, že ještě jednou později město navštívila. Navštívila také Andechs v Bavorsku, rodné sídlo předků po matčině straně, které Jindřich, markrabě Istrijský, proměnil v benediktinský klášter.

VIII.

Jak byla Alžběta dosazena ve svá dřívější práva.

Skorem v témž čase, kdy se přestěhovala Eliška z kláštera v Kitzlingách na Bodenstein, dorazili i poddaní Duriňští do rodné země s tělesnými ostatky zesnulého hraběte Ludvíka. Tane nám na mysli otázka, co toho bylo příčinou, že tělesné ostatky drahého zesnulého po tak dlouhé době teprv se dostaly do rodné vlasti. Než uvažme tehdejší poměry. Rytířové Duriňští spěchali do svaté země a proto byl jejich zesnulý pán prozatímně pohřben v Otranto a teprv na zpáteční cestě byly ostatky vykopány a v pěkné skříni do vlasti vezeny. Tu měly býti v rodinné hrobce uloženy. V každém větším městě, kde přenocovali, dali postavit rakev do kostela, při níž pak bděli buď řeholníci nebo jiné nábožné osoby, modlíce se. Z jitra druhého dne, než se vydali na cestu, byla za zemřelého sloužená mše svatá.

Biskup Egbert sám vyjel vstříc vznešenému příbuznému. V slavném průvodu duchovenstva a nesmírných zástupů lidstva byla rakev odnesena do stoličného chrámu v Bamberku, kde odpočívají posvátné tělesné pozůstatky svatého císaře Jindřicha a jeho choti sv. Kunhuty. Před vystavenou rakví byly pak konány hodinky za zemřelé jakož i jiné předepsané modlitby a obřady církevní.

Druhého dne na to dostavila se Eliška z Bodensteinu s oběma družkami. Na její žádost byla rakev s bělostnými kostmi zesnulého otevřena. Jaká bolest se jí při tomto pohledu zmocnila, dá se spíše vycítiti než popsati. Starý kronikář píše o tom: »Jaká bolest a láska přebývala v tu chvíli v jejím srdci, zná jen ten, jenž prohlédá srdce a ledví lidská.«

V hluboké bolesti vrhla se na rakev a slzami smáčela tělesné pozůstatky drahého manžela. Byla tak dojata, že přítomní pánové zvláště biskup Bamberský uznal za dobré ji těšiti. Byla to však u světice jen chvilková slabost, brzo se vzpamatovala. Polohlasitě se modlila:

»Pane Bože, děkuji Ti, žes mi dopřál spatřiti aspoň kosti mého chotě. Díky Tobě, že jsi potěšil a posilnil mou ubohou duši. Hle, můj drahý bratr Ludvík se Tobě obětoval, já pak jej obětovala Tobě a nyní sebe samu v oběť přináším. Ty víš, o Pane, jak velice jsem jej milovala. Ty víš, že jsem byla odhodlána po jeho boku choditi prah od prahu žebrotou, jen abych mohla býti stále u něho — ovšem kdyby to bývala Tvá svatá vůle, o Pane. Kdybych jej mohla jediným vlasem své hlavy vzbuditi k novému životu proti Tvé vůli, nikdy bych toho, o Pane, neučinila. Jej i sebe odporoučím Tvé milosti.«

Takové síly dodává člověku zvláště křehkému pohlaví pravá láska k Bohu, působí-li člověk velkodušně s milostí udělenou.

Okamžik po slavných obřadech zdál se býti biskupovi Egbertovi nejpříhodnější, vystoupiti na obhájení práv vypuzené kněžny. Rytíř Walter a jiní příznivci

Alžbětiny také čekali na tuto vítanou příležitost. A věru kdo by se nebyl ustrnul nad paní země, obětí lidské závisti a lakoty? Rytíři a pánové tu shromáždění soucitně hleděli na svou kněžnu, na jejichž tvářích bylo lze čísti strádání, zármutek a starosti. Přistupovali k ní a projevovali své paní povinnou soustrast nad ztrátou, která ji tak znenadání potkala.

Slzíc děkovala jim a prosila je za ochranu ne tak pro sebe jako pro opuštěné sirotky. Biskup Egbert objasnil teď panstvu příčinu, proč prosí Alžběta za ochranu. Vylíčil věrně jak nelidsky bylo s ní od věrolomných švagrů Konráda a Jindřicha nakládáno, vybízejí je, aby se ujali utlačované své paní, že to jejich svatou povinností.

Za jeho řeči hrozivě se stáhly tváře rytířstva. Mnozí vložili pravice na meč a dávali nevoli svou na jevo. Hned v chrámě před ostatky zesnulého pána se zavazovali, že pomstí věrolomnost a bezpráví spáchané na opuštěné vdově a bezbranných sirotcích.

»Vznešená paní, volali o závod, zaručujeme se svým rytířským slovem, že tobě i tvým spanilým dítkám dopomůžeme ku právu. Svého v Pánu zesnulého lankraběte doprovodíme do rodné hrobky k odpočinku, tebe pak dosadíme v tvá práva. Běda, nestane-li se dle práva a spravedlnosti. Jsme tím povinni svému pánu, jemuž umírajícímu jsme slíbili, že budeme nad tebou bdíti.«

Den po této rozmluvě vydal se stkvělý zástup panstva s tělesnými ostatky zesnulého pána na cestu do Reinhardsbrunnu, kde byla rodná hrobka lankraběcí. Kdo by se byl nadál, že Ludvík, který odtud před rokem odjížděl zdravím kypě do boje, než rok s rokem se mine bude chladnou mrtvolou.

Nesmírné zástupy poddaných shromáždily se kolem starobylého opatství Reinhardsbrunnského, aby prokázaly svému pánu poslední službu. V četném průvodu se sem také dostavili oba švagrové vypuzené kněžny Konrád a Jindřich, jakož i jejich matka Žofie.

Truchlivá slavnost pohřební trvala několik dní. Lid hlasitě oplakával zesnulého pána. Chudí byli bohatě obdarováni a též klášterní chrám obdařen drahocennými dary.

Hned po skončení svatých obřadů shromáždil rytíř Walter věrné pány kolem sebe a upamatoval je na daný slib. »Nyní, pánové, pravil slavnostně, nyní musíme dokázati věrnost, ku které jsme se přísahou zavázali, svému zesnulému pánu Ludvíkovi a jeho vznešené choti Alžbětě. Ubohá tato paní již mnoho vytrpěla. Nepomůžeme-li jí k právu, obtížíme duši cizím hříchem a zasloužíme si pekelného ohně. Nuže, kdo zachoval věrnost k milé kněžně, vzhůru za mnou.«

Všichni rytířové jako jeden muž se vyslovili pro kněžnu. Všichni byli odhodláni dopomoci Elišce k pozbytým právům. Tušili sice, že oba uchvatitelé Jindřich a Konrád budou se zdráhati vydati svůj lup, ale nehodlali povolit. Buď bude splněna jejich žádost po dobrém nebo poteče krev. Pohled na ztrápenou vdovu a opuštěné sirotky, kteří s pláčem objímali studený kámen hrobky, dodával jim síly k přemožení všech překážek.

Z Reinhardsbrunnu odebrali se s Walterem v čele do Wartburku. Vyžádali si slyšení a pak v půlkruhu obklopili lankraběte Jindřicha. Ten jakoby tušil, oč se jedná, zbledl a třásl se. Zrakem nepokojně tékal po přítomných. S úzkostí pozoroval mezi přítomnými pány, o nichž se domníval, že jsou již dávno pod zeleným trávíkem.

Starý rytíř Walter předstoupil před knížete a ukloniv se, začal: »Pane, přicházíme od hrobu svého pána a jménem vdovy Alžběty. Protož přijmi s trpělivostí slova, jež k tobě jménem shromážděných pánů pronáším, byť nebyla tvému sluchu tuze příjemná. Zlé věci se staly, že se krev prudce žene do tváří nad tím, co se v naší zemi Duriňské stalo. Pych, jaký se u nás stal, dosud neslýchaný. Pane, krutá to byla rána, že

jsme ztratili dobrého knížete, než co jest ztráta proti bolesti a zármutku nad tím, co se stalo po smrti draheho pána? Či snad to měla býti útěcha ubohé vdově, nad ztrátou manžela zarmoucené, že byla hanebně z hradu vypuzena a do bídy uvržena? Zdaž jsi se nezavázal rytířským slovem a přísahou, že budeš brániti vdov a sirotků? Co tě to pane napadlo, vypuditi Elišku, naši jasnou paní, jako žebračku z hradu? Ona dcera královská musila jako nejnuznější žebračka choditi dům od domu, práh od prahu a žebrati o kousek místa a chleba. Nikdo ji nechtěl přijati a pomoci, poněvadž nesměl, poněvadž jsi to pod přísnými tresty zakázal. Ještě větší je, o pane, zločin tvůj na ubohých sirotcích. Což nebylo ani kouska citu v tvém srdci, že jsi mohl vypuditi ty útlé tvory v nejkruší zimě a hleděti na to, jak ve stáji se třesou zimou? Kdyby se nebyli nad nimi slitovali chudí lidé, kteří se nebáli tvé pomsty, byla by ubožátka v bídě zahynula. Tak jsi splnil dané slovo, tak jsi vyplnil svou přísahu, tak jsi dal na jevo lásku k vlastní krvi? Což u tebe, pane, pranic neplatila poslední vůle zesnulého lankraběte, jeho prosby, tvá česť?»

Za této neohrožené řeči byl Jindřich podoben mrtvole. Hlavou mu vířily děsné myšlenky. V prsou burácel vztek a pomstychtivost nad takovou opovázlivostí. Rád by se byl na neohroženého mluvčího vrhl a skolil jej k zemi, ale pohled na zamračené rytíře v plné zbroji a s rukama na jilcích mečů poučil jej, že všeliký odpor by byl marný.

Starý rytíř cítil s ním přes jeho špatnost soustrast. »Pane, začal jemněji, nerač si vykládati poslední slova má nepravým způsobem. Musíš přece nahlédnouti, že jsi Elišce ublížil, ač tato ti nikdy ani stéblo přes cestu nepoložila.«

»Mrhala statky korunní,« vyrazil ze sebe lankrabě vášnivě.

»To není pravda, pane, klidně obhajoval napadenou paní rytíř. Co činila dobrého, činila v souhlasu se svým

manželem. Že rozdávala za doby všeobecného hladu více než jindy, byla jen její svatá povinnost. Za nepřítomnosti svého manžela byla přece paní země a matkou poddaných. Nuže, tato tvá obžaloba postrádá věcného podkladu, uveď tedy jiné věci, jež by aspoň poněkud ospravedlňovaly tvé bídné jednání. . Mlčíš? Dobře máš, neboť marno by bylo smývati hanbu, kterou jsi potřísnil svůj rodný znak. Táže se tě jménem všech poddaných: Hodláš napravit svou křivdu, nebo ne? Či snad chceš čekati, až samo nebe zasáhne tě trestající rukou svou? Měl bys odvahu déle patřiti do ubledlého a sestaralého obličejě Eliščina a na její churavé dítky? Což nemáš svědomí, jež by ti připamatovalo hrozné bezpráví, jehož jsi se dopustil?

»Zadrž, dosti již, zvolal Jindřich. Namáhavě se vzchopil a podíval se sklenným zrakem po přítomných. Pak si zakryl tvář dlaněmi a chvíli byl tak ponořen v myšlenky. Na to několikrát přešel komnatu a zůstal státi před neohroženým rytířem.

S úzkostí pozorovali pánové tento duševní jeho zápas. Některé rty šepotaly tichou modlitbu za něho, aby vinu nahlédl a mírně se podrobil. Jiní v bázni, že dojde k násilí, sevřeli jilce mečů, hotovi jsouce brániti nejstaršího druha. Všichni si radostně oddechli, když lankraběti Jindřichovi vytryskly z očí slzy.

»Jak jsem mohl býti tak šílený, začal bédovati, že jsem si chtěl vinou zakoupiti štěstí pozemské. Těžce jsem se prohřešil proti Bohu a své velitelce. Hledal jsem světskou čest a hle, pokálel jsem ji. Čeká mne opovržení všech poctivých lidí. Ale chci napravit chybu, seč budou mé síly. Dosadím kněžnu Elišku v její svatá práva. Jděte, vyřídte jí to. Až dojdou jejího odpuštění, pak chci snést každý trest, jenž mne stihne.«

»Bud' Bohu chvála!« ozvalo se z úst rytířstva.

»Pane, začal zase Walter, tato tvá řeč tě šlechtí. Málo však znáš svou švagrovou, myslíš-li, že pomýšlí na pomstu a potrestání tebe. Ráda ti odpustí, zapo-

mene na vše a čestně budeš moci po jejím boku ze svého znaku smývati jednu skvrnu po druhé.«

»Myslíš, pane rytíři, že by mi Alžběta odpustila? Nuže, prosím pánové, pospěšte a přiveďte ji, ať duše má najde poklidu.«

Walter jako na perutích chvátal s několika pány do Reinhardsbrunnu, kde Alžběta na ně čekala. Zaplakala radostí, když slyšela, jak kajicně a šlechtně se chová její švagr. Hned sedla na kůň a jela s pány na Wartburk. Děti jely s komornými ve voze za nimi. Na hradě nakvap okrášleném již je očekávali. Lid z Eisenachu a okolí hemžil se po celém podhradí a vrchu. Za všeobecného jásotu, zvuku trub a bubnů vjížděla světice po roce do svého domova. Když si vzpomněla na svá utrpení, zdálo se jí všechno snem.

Na nádvoří sesedla s koně a vedouc děti vcházela do starožitného hradu. Lankrabě Jindřich spěchal jí vstříc. Byl bled a neodvážil se vzhůru pohlédnouti. Chtěl padnouti před Eliškou na kolena, ale světice jej chopila, objala a vtiskla přátelské políbení smíření na tvář. Lid zajásal nad touto velikomyslností Alžbětinou.

Alžběta i Jindřich plakali, ale tentokrát slzy nebyly trpké. Po dlouhém mlčení našel konečně Jindřich slova: »Odpusť Eliško, čím jsem se kdy proti tobě prohřešil.«

»O tom, co se stalo, nemluvme více, švagře, přerušila jej kněžna. Heřmane, zavolala synáčka, který poněkud zaražen hleděl brzo na strýčka brzo na matku, Heřmane, pojď, polib strýčka. Musíš ho míti stále rád, on ti také již neublíží.«

Málokteré oko zůstalo při tom divadle nezaruseno. Alžběta byla na to s dětmi uvedena jako paní do hradu a dosazena ve svá dřívější práva. Bylo ustanoveno, že Heřman dosedne jednou na stolec lankraběcí dle přání otcova; než do jeho zletilosti měl i nadále spravovati zemi Jindřich. Stalo se tak dle výslovného přání Eliščina.

Když bylo vše urovnáno, vrátili se křížáčtí rytíři do svých domovů s radostí v srdci nad vykonaným dobrým skutkem. Nevydobyli sice sv. země, ale dobyli zatvrzelého srdce a dopomohli k právu nevinné kněžně.

IX.

Alžběta zasvěcuje se v chudobě svému Spasiteli.

Lankrabě Jindřich záhy svým chováním k Alžbětě a osiřelým dětem, zvláště k Heřmanovi dokázal, že jeho smýšlení se úplně změnilo, že upřímně želí dřívější své necitelnosti a tvrdosti. Láskou a pozorností snažil se napravit dřívější křivdy. Alžběta požívala nyní všech práv a předností, jež jí jako kněžně přisloušely a také její dobročinnosti a pobožnosti nikdo nepřekážel.

Než brzo se mladistvá vdova přesvědčila, že jí bylo daleko lépe v klášterním ústraní v Kitzlingách než teď na Wartburku, kde jedna návštěva stihala druhou a kde stále byla vyrušována. Neušlo jí také, že někteří z panstva nemohou se s jejím životem smířiti, bylať jim svou zbožností, čistotou a láskou k bližnímu stálou výčitkou. Než nereptala na svůj nynější osud, přijímajíc s oddaností příjemné i nepříjemné z rukou Božích.

Velikou útěchou jí byly také častější dopisy kardinála Hugolina, pozdějšího papeže Řehoře IX., v nichž jí tento vybízel k vytrvalosti na dráze započaté a sliboval jí svou ochranu. Věrně jí stál také po boku mistr Konrád, jenž po napravení křivdy spáchané na Elišce, zase byl jejím zpovědníkem a rádcem.

Její horlivost v lásce Boží stoupala den ode dne. Brzo již jí nedostačovalo, že se částečně odřekla marného světa, srdce jejího se zmocnila touha zcela se odříci světa a v tichu klášterním zcela sloužiti Bohu. O této své touze často přemýšlela klečíc před svatoštánkem a rozmlouvajíc s milým Spasitelem. Čítajíc dopisy kardinála Hugolina, kde jí líčil život sv. Františka Serafínského, patriarchy chudých, často pocítila touhu následovati tohoto velikého světce v jeho přísné chudobě a živiti se jen almužnou a prací vlastních rukou.

Se svým úmyslem svěřila se mistru Konrádovi, než ten uváživ náležitě všechny okolnosti, rozhodně byl proti tomu, ukazuje na její chatrné zdraví. Poslechla jako vždy, zvítězila nad sebou, třeba její srdce sebe více toužilo po zátíší klášterním. Přece však chtějíc se aspoň nějak odškodniti, prosila švagra Jindřicha, aby jí vykázal nějaké osamělé vdovské sídlo, kde by lépe než na Wartburku mohla pečovati o spasení své duše. Lankrabě rád splnil její přání, neboť si svou švagrovou upřímně zamiloval. Ustanovil jí Marburk v Hessesku s okolím a všemi příjmy za vdovské sídlo.

Alžběta ráda se sem z Wartburku uchýlila, provázena jsouc mistrem Konrádem a věrnými služkami. K radě svého zpovědníka a příbuzných nechala své obě dítky na vychování na Wartburku, neboť ve svém zátíší nebyla by jim mohla dáti takového vychování, jakého jejich vznešený rod vyžadoval. Heřmana se ujal otcovsky Jindřich, tchyně Žofie spolu s manželkou lankraběte ujaly se vychování malé Žofie. Takto bylo o všechny dítky dobře postaráno; Alžběta byla zcela klidna, vědouc, že se nalézají v dobrých rukou.

Obyvatelstvo Marburku s láskou vívalo svou paní. Nezůstalo jich tajno, co dříve vytrpěla, znali také velikou dobrotu jejího srdce a nesčetné skutky tělesného a duchovního milosrdenství, jež hlásaly všude její chválu. Dům její ve městě stal se brzo útočištěm všech nuzných a trpících. Eliška i tu v krátké době si zje-

dnala čestného názvu „matky lidu.“ Zbytečných návštěv se vždy vystříhala, milujíc více samotu než hluk světský. Nejednou dala na jevo, jak se jí protiví světácké radovánky a zábavy.

Asi rok setrvala světice v Marburku. Za ten čas velice pokročila v dokonalosti, že sám mistr Konrád se jí podívoval, ba nejednou musil její přílišnou horlivost mírniti, aby si neublížila. Touha po chudém životě však dosud z jejího srdce nevymizela a proto po roce se uchýlila do blízké vesničky Wehrdy, kde si vynašla příbytek, zcela odpovídající její touze po chudobě.

Jako kdysi sv. František, její duchovní otec, zvolila si i ona za příbytek opuštěnou chatrč, jež se nalézala v dosti bídném stavu. Střecha byla děravá, okna vytlučená, místo dveří několik chatrných desek. Po mnohých prosbách dosáhla od zpovědníka Konráda dovolení, že se tu mohla ubytovati, ovšem dříve byla chatrč poněkud opravena, aby se hodila za lidský příbytek.

Tu bydlela vždy nějaký čas se svými družkami. Ač jim tu bylo s mnohým nepohodlím zápasiti, rády vše vytrpěly, poněvadž se tím v chudobě podobaly samému Spasiteli a jeho věrnému následovníku sv. Františku Assiskému. Poněvadž však se brzo ukázalo, že chatrč je tuze vlhká a nezdravá, dala si světice dle rady zpovědníka zbudovati nový domek, zcela prostý ze dřeva a hlíny a sice na předměstí města Marburku. Tu bydlela ne jako kněžna ale jako nejposlednější žena ze všech.

Její obětivité srdce si však žádalo ještě více. Přála si zachovávatí řeholi sv. Františka v původní její přísnosti. Ale v této věci nedal se zkušený mistr Konrád snadno obломiti. Poněvadž chtěla žíti v naprosté chudobě, nařídil jí, aby pozvolna rozdávala jmění své mezi chudé. Naznačil jí také způsob, jak by to činiti měla. Také jí dovolil, aby nosila kající šat dle vzoru druhého

řádu sv. Františka — řeholních sester sv. Kláry — totiž hnědé roucho, opásané prostým provazem.

Tak pozvolna dosáhla světice svou poslušností aspoň částečně toho, po čem tolik toužila. Na Velký pátek, v onen den, kdy Spasitel světa umíral za spásu všeho lidstva na kříži, oblékla povolený jí řeholní šat a zároveň slíbila, že pokud jí to bude dovoleno, vždy bude věrně zachovávatí trojí řeholní slib: čistoty, poslušnosti a chudoby. V tu chvíli právem mohla volati: »Všechny statky toho světa jsou ničím v očích mých. Nad pomluvami a pronásledováním lidí se raduji. Můj Bože, z lásky k Tobě jsem se všeho odřekla. I toho, co mi bylo po tobě na zemi nejmilejšího — dětí svých. Vše obětuji Tobě. Prosím Tě, nakládej se mnou dle svaté vůle Své. Nemiluji nic více na světě, o Bože. Jen Tebe, o Bože, Stvořiteli, Vykupiteli a Posvětiteli můj, miluji z celého srdce svého.«

X.

Způsob života světice Alžběty.

S podivením jsme patřili na oběť, kterou přinesla dvaadvacetiletá kněžna Eliška Bohu. Poslední pásky, jež ji dosud poutaly k zemi, byly strhány. Věru dobře pochopila slova svého Božského mistra: »Přijde-li kdo ke mně a nenávidí-li otce a matku, děti a ženu, bratry a sestru ano i život svůj, nemůže býti mým učeníkem.« Svět ovšem hleděl křivým okem na její oběť, ano byl rozezlen na ni. Nadávali jí bláznů, přemrštěnců, vytýkali jí její příkré jednání k vlastním dětem a celému příbuzenstvu. Ovšem moudrost kříže byla, jest a bude vždy bláznovstvím v očích světa. Svět nikdy nepochopí, že zájmy obyčejného života musejí ustoupiti vyššímu povolání.

»Že svět opovrhne Eliškou, dí krásně Montalembert, a jí se posmívá, nemusí nás naplňovati podivním; neboť jako Kristus, přemohla i Eliška svět, s nímž od kolébky zápasila. Bez bázně zdvihla její něžná ruka rukavici k zápasu, kterou jí svět k nohám hodil. Ne snad z dálky, kde byla bezpečná před jeho nebezpečími, ale v samém středu jeho, obklopená tisícerými jeho nástrahami bojovala s ním. Ve věku, kdy duchovní oko sotva bývá otevřeno a mnohá chyba omluvitelná, přemohla nepravý stud, odstranila předsudky světa, zahabovala lež, popřela práva světa na ni, opovrhla zákony jeho, vzdorovala jeho pomluvám, usmívala se jeho řečem. Ona přemohla svět za všech okolností. Přemohla jej v lesku bohatství a slávy dvoru knížecího, zvítězila nad ním v hořkosti hladu a bídy; přemohla jej v nejsladších a nejnevinnějších náklonnostech srdce, jakož i v dobách krutých zkoušek, v opuštěnosti, osamělosti ba i v smrti. Vše v obět Bohu přinesla: svazek manželský, lásku mateřskou, ba i nejvzácnější statek pozemský, totiž dobrou pověst. I teď kdy se vzdaluje nepříteli svého, činí tak proto, že jako vítězkyně boj svůj nad světem dokonala. Jako dítě již vstoupila na bojiště a neopustila ho dokud nepříteli svého nepřekonala a nezničila. Nyní však když hada nohou zašlápla, nyní již může odložit zbraň a očekávat uprostřed nevýslovných radostí, jakých poskytuje dobrovolná chudoba a poslušenství, den oslavy věčné.«

Teď když byla světice Eliška nejněžnější páskou spojena s milým Bohem, přála si také dobrovolnou chudobu co nejvíce zachovávat. Její celý život měl býti v souhlasu s chatrčí, kde bydlela. Jiní lidé se snaží průběhem doby zlepšiti své postavení a pohodlněji žíti, u Alžběty byl tomu právě opak. Stále více se přičiňovala žíti jako nejchudší ze všech. Všechny roční příjmy, jež z poslušnosti k svému duchovnímu vůdci si musila ponechat, věnovala chudině a dobrým účelům. Poněvadž jí nebylo dovoleno žebrati, vydělávala si i na dále denní chléb prací rukou svých. Jako dříve předla vlnu. Klášter Altenberg, kde byla právě

její dceruška na vychování, dodával jí vlnu a přijímal od ní hotovou přízi.

Vždy se spokojovala se mzdou nejnižší; vydělala přece se svými družkami tolik, kolik měly k výživě zapotřebí. Při své práci byla až úzkostlivě svědomitá, aby ani nejmenší kousek vlny se nezmařil a tím snad bližnímu nebylo uškoděno na majetku. Pracovala neunavně i když bývala churavá. Nejednou se stalo, že jí služby musily vzítí vřetenem z ruky, poněvadž jí předení příliš namáhalo. Než nemohouc přísti, aspoň připravovala vlnu k práci.

Společnou prací vyzískaly často více než jim bylo při skrovných potřebách zapotřebí. To jim však bylo zcela vhod, poněvadž tím více mohly pamatovati na chudé. Jejich denní obživa byla obyčejně zelenina nebo luštěniny obyčejně bez omastku a soli. Časem se dostávalo Elišce od zámožných paní něco lepšího na zub, než zřídka kdy něco z toho pojedla. Dávala vše buď svým komorným, obyčejně však chudým a nemocným. Jakou mívala radost, když viděla, jak si na dobrém jídle pochutnávají.

Dle příkladu sv. Františka zachovávala Eliška často půst, při tom však se vždy řídila pravidly křesťanské opatrnosti. Vždy se tázala zpovědníka někdy i lékaře o radu a dle jejich předpisů se řídila. Byla vždy proniknuta pravdou, že bez poslušnosti ani sebe větší oběť nemůže býti Bohu milou.

Její řeholní šat, jak již známo, byl také velice chudý. Když se někdy roztrhl, sama jej spravovala, neohlížeje se často na to, že nemá právě vhodné záplaty a že vůbec podobnými věcmi se dříve nezabývala. Říkávala žertem: »Dříve jako kněžna jsem vyšívala hedvábím a zlatem, teď se ale časy změnily, musím se učití tomu, co stavu mému přísluší.« — Prostý záplatovaný oděv skytal jí za kruté zimy malé ochrany, ale nikdo ji neslyšel reptati. Za krutých mrazů často ani neměly, čím by se ohřály. Za letní doby ovšem nanosila Alžběta s Isentrudou a Gudou dosti roští a klestí z lesa na

celou zimu, než štědrost světice byla příčinou, že mnohý den v zimě neměly čím zatopiti. Přišel-li totiž někdo prositi Elišku o almužnu a neměla právě, co by mu dala, nabídla mu náruč oklesků, že se mu budou dobře hoditi.

Při svém přísném životě zůstala Alžběta vlídnou a laskavou jako dříve. Obě dívky musili s ní jednati jako se sestrou a jmenovati ji vždy křestním jménem. Často za ně myla nádobí a poklízela. Nedávala si sloužití, ale dle příkladu Božského Mistra sloužila jiným. Někdy schválně poslala své spolusestry někam, jen aby bez překážky mohla za ně vykonati nejnižší práce. Věděla totiž dobře, že by jí to jinak nedovolily.

Obě dívky často se hanbily, že nemohou svou velitelku v její hluboké pokoře zcela následovati. Když viděly, jak s nimi zachází, jakoby jí byly rovny, byly mocně dojaté. »Pro vás, paní, řekla jednou jedna z nich, jest to sice veliká zásluha, že s námi tak zacházíte, ale zapomínáte, že nás tím uvádíte do nebezpečí, že zhrdeme a zpyšníme.« Alžběta však se jen této řeči usmála. Objala hodnou dívku, posadila ji na klín a vinula ji k sobě jako matka dceru.

Láska a trpělivost Alžbětina přestály každou zkoušku. Nic ji nedovedlo popuditi nebo rozmrzeti. Vždy bývala veselá, že se jí časem až služky divily. Tu však říkávala na omluvu: Veselého dárce miluje Bůh. Nikdy však nestrpěla, aby se někdo chtěl pobaviti na úkor lásky k bližnímu. Jak se jí něco nelíbilo, zvolala: Kde je Bůh? a hned zaváděla řeč jinam.

XI.

Blahoslavení milosrdní.

Když se král uherský Ondřej dověděl, co se s jeho dcerou Eliškou stalo a jak bídne živoří, ulekl se velice. Dlouho nemohl uvěřiti, že by něco takového bylo možno. Hned vyslal hraběte Paniana do Duriňska, aby se přesvědčil, jak se věci mají a v případě nutnosti, aby Alžbětu přivedl. Byl také pevně odhodlán pomstíti křivdu Elišce a jeho celému rodu způsobenou.

Šťastně dorazil vyslanec královský do Duriňska. Odjel přímo do Marburku, aby se tu pravdy dopídil. V hospodě, kde se ubytoval, vyptával se po příčinách, proč lankraběnka Eliška žije jako žebračka. »Milý pane, zděloval hovorný krčmář, teď se naší milé paní daří zcela dobře. Žije sice chudě, ale ne snad že by musila jako dříve, ale z lásky k milému Spasiteli, který pro nás se stal chudým. Zvolila si sv. Františka za vzor a toho teď v úplné chudobě následuje. Každý kdo s ní hovoří, bývá dojat její vlídností a pokorou. Celé naše město cítí na sobě požehnání Boží pro její ctnostný život. Marburk je sice její léno, ale což ona se stará o příjmy. Žije ve svém domku a prací rukou svých si vydělává vše, čeho potřebuje pro sebe a chudé, jimž jest matkou.«

Když hrabě prohlásil, kdo je a za jakou příčinou je vyslán, vedl jej krčmář k Alžbětě, aby se na vlastní oči přesvědčil, že slovy svými nepřeháněl. Našli Elišku předoucí vlnu. Hrabě pozoruje její obnošený šat a nesmírnou chudobu v celém příbytku, spráskl ruce a řekl: »Zda svět viděl kdy něco takového.« Když Alžběta povstala a nesměle před sebe pohlížela, představil se jí a krátce naznačil, proč přichází. Usedl na prostou lavici vedle kněžny a uctivě naslouchal líčení dosavadního života. Ač světice líčila svá utrpení v barvách co

možno nejjemnějších, žasl posel nad špatností lidskou. Zcela rozhodně vybídl Elišku, aby se s ním vrátila k otci do Uher, tam že bude moci žít, jak se na královskou princeznu sluší.

Než Alžběta zavrtěla hlavou. »Milý pane hrabě, usmála se vlídně, ani za uherskou korunu nezanechám svého dosavadního, chudého života.« Vyříd' mému laskavému otci pozdravení a díky za všechnu lásku, ale oznam mu také, že zcela dobrovolně jsem se odhodlala vésti chudý život. Přesvědčila jsem se, že takový život dle svatého evangelia jest nejjistější cestou k nebesům a nejmocnější zbraní proti hříchům.«

Aby přesvědčila hraběte, že jí není zapotřebí pracovat, uvedla, že má lankrabětem Jindřichem vykázané roční příjmy, jež se páčily dle našich peněz na sto tisíc korun. Než z těchto peněz nic nepoužila pro sebe, obětujíc vše k dobrým účelům a podpoře chudých. Všeho se tedy odřekla z lásky k Tomu, jenž v chudobě se narodil a v úplné chudobě se rozžehnal s tímto světem. Aby jednou sama milosrdenství dosáhla, byla vždy milosrdnou k jiným.

Nemocnici, kterou dala svým nákladem v městě vystavěti, zasvětila dle rady papeže Řehoře IX. památce sv. Františka z Assisi. V kapli pak umístila v drahocenném pouzdru několik kapek krve, jež se vyprýštila ze svatých ran sv. Františka; drahocenný ostatek poslal jí ze zvláštní úcty sám papež, dřívější kardinál Hugolin. Sama s oběma dívkami denně se zdržovala několik hodin ve špitále, ošetřujíc a těšíc nemocné. Při tom se vždy velice cvičila v sebezapírání a pokání. Její láska k bližnímu a duch kajicností roznícený přemáhaly všechno.

Nemocní, nejhoršími nemocemi zachvácení, těšili se její největší přízni. Jednala s nimi vždy jako pečlivá matka, snažíc se jim uleviti v jejich bolestech. Když se v ní někdy ozvala slabá přirozenost ženská a oškli-vost, potlačovala ji svatá ošetřovatelka, rozjímajíc o utrpení Páně.

Jednoho dne spatřila na cestě z kostela žebráka, kterého hned vzala za ruku a odváděla do špitálu. Chtěla jej ošetřiti, vidouc jej ve stavu zbědovaném. Byl hrozně zohaven a znečištěn, že se až zatřásla oškli-
vostí. Hned však začala sama se slabou přirozeností zápolit. »O ty nečistá nádobo, tobě se pohled na ubo-
žáka protiví! Ne, to nesmí býti. Z lásky k Spasiteli se přemohu. O můj Spasiteli, který jsi pil ocet se žlučí, pomoz mi, abych se přemohla a polepšila.«

Tím způsobem vždy vítězila nad sebou a přemohla všechnu oškli-
vost. Setkala-li se kde s chudými, kteří měli zvláště nároky na její soucit, vzala si je do svého domku, aby jim tu lépe mohla sloužiti. Když jí zpo-
vědník vytýkal tuto neopatrnost, odpověděla: »Ach, dobrý otče, neposuzuj tak mé jednání. Vzpomeň si jen, jak rozmařilý život jsem dříve vedla jako kněžna. Teď musím dřívější svůj neduh hojiti a v pokoře se cvičiti. Ve společnosti s těmi ubožáky mohu si zjednati mnoho zásluh. Nepřekážej mi, abych se jich stala účastnou.«

Mezi jinými přivedla si kdysi hošíka, sirotka nema-
jícího ani otce ani matky. Ubožáček byl od narození schromlý na těle a na jedno oko slepý. Toto ubohé, opuštěné a tolikerým neštěstím sklíčené stvoření našlo v Alžbětě více než matku. Probděla u jeho lože skorem celé noci, prokazujíc mu služby lásky. Láskala se s ním a těšila jej jako vlastní dítě. Když ubožáček za nějaký čas zemřel, vzala na jeho místo dívku sklíčenou málo-
mocenstvím a tak hrozně zohavenou, že jí nikdo ve špitále nechtěl posluhovati, ba ani zdaleka na ni pohlédnouti. Jakmile jí Eliška spatřila, hned se k ní měla s nábožnou uctivostí, jakoby v tom ubohém stvoření viděla samého Krista Pána.

Klekla si k ubohé dívce, umyla a obvázala jí rány a podala předepsané léky. Ošetřovala ubohou málo-
mocnou tak bedlivě, že se její stav v krátkém čase zlepšil. Dlouho však nemocnou nemohla u sebe ponechati. Mistr Konrád choval obavy, aby se kněžna nenakazila.

Přísně jí za to domluvil a za její neopatrnost uložil tak tuhé pokání, že toho později srdečně litoval.

Roznícená pravou láskou k nemocným vzala Eliška později k sobě malé dítě, jež bylo stíženo hroznou nemocí, podobnou málomocenství. Opatrovala je mateřsky až do smrti.

Neobyčejnou zálibu nalézala v ošetřování málomocných, že konečně ani přísný zpovědník nic nenařadil, pozoruje, že jí Bůh zvláště chrání. Prala na ně, upravovala jim lůžka, bez strachu ošetřovala jejich rány. Usmívajíc se říkávala paním, jež na ní hleděly jako na vyšší bytost: »O jak šťastna jsem, že mohu o svého Pána pečovat, jej mýti a šatiti.«

Poněvadž její láska k nemocným byla plodem pravé nábožnosti, proto vždy více jí ležela na starosti duše než tělo nemocných. Majíc na paměti, jak Kristus často uzdravoval duši a pak teprv tělo, proto také nemocným, kdož byli na duchu choří, domlouvala, aby se smířili s Bohem a svátostnou zpovědí očistili od svých hříchů. Již výše jsem uvedl doklady, s jakou neúprosností si světice někdy počínala, jednalo-li se o zbloudilou duši.

Ošetřujíc nemocné, rozmlouvala s nimi vlídně o různých věcech, ale nejčastěji mluvila o věcech duchovních. Upozorňovala své chráněnce, jak Bůh sesílaje na ně nemoc, má při tom své svaté záměry, že je chce odvrátiti od hříchu a přivínouti k sobě, že jim tím poskytuje příležitosti k pokání a zjednání si četných zásluh pro nebe. Proto je napomínala, aby bez reptání, s oddaností nesli svůj kříž a připravili se dle vůle Boží buď na dobrou smrt anebo v případě, že by jim Bůh chtěl dopřáti zdraví, na lepší život.

Jednou napomínala starou nemocnou ženu k pokání, ale tato jí ani nechtěla poslouchati, stavíc se ospalou. Když však Eliška se tím nedávala odstrašiti, vyjádřila se, aby jí dala pokoj, že o knězi ani nechce slyšeti. Tu světice, pozorujíc patrnou zlobu nemocné, odhodlala

se k ráznému prostředku. Chopila se svižného proutku a několikrát přetáhla vzdorovitou ženu přes záda. A hle! lék pomohl. Zastyděla se a brzo na to sama požádala, aby jí zavolali duchovního.

Právě proto, poněvadž v její očích platila nesmrtelná duše více než tělo, neváhala smyslnosti bolest způsobiti, když to bylo duši k prospěchu.

Když jí lankrabě Jindřich vyplatil náhradu za její věno 2000 marek stříbra — velikou sumu za tehdejší doby — ustanovila se na tom rozdělití všechno mezi chudé. V ustanovený den shromáždilo se veliké množství chudých z celého dalekého okolí, také zvědavců dostavilo se dosti. Alžběta vedená křesťanskou opatrností ustanovila dozorce, jež bděli nad pořádkem. Veškerí chudí byli rozděleni v zástupy. Každý z obdarovaných musil zůstat na vykázaném místě tak dlouho, dokavád všichni se zástupů nebyli poděleni. Kdo by byl opustil místo, aby si podvodem dopomohl k dvojí almužně, měl býti potrestán a to tím, že mu na znamení hanby měly býti vlasy ostříhány.

Brzo na to byla dopadena dívka jménem Hildegunda, o níž se rozneslo, ovšem mylně, že se chtěla dopustiti podvodu. Ta však k chudým, jež byli podělováni, ani nenáležela, ale z pouhé zvědavosti se přiblížila k jednomu zástupu. Když jí byl čas dlouhý, chtěla se vzdátiti, ale byla dozorci dopadena a bez rozmyšlení trest hanby na ní vykonán. Krásné vlasy byly jí ustřiženy. Když se světice o tomto přehmatu dověděla, byla nemile dojata. Než když se dívka před ní objevila a rozmlouvajíc s ní se přesvědčila, že je spořádaná a zbožná, hned osnovala v mysli plán.

Tázala se dívky, zda se jí v srdci nikdy neozvalo přání vésti život dokonalejší než jiní lidé na př. v zátíší klášterním. Dívka s uzarděním přisvědčila, že již dávno chovala přání státi se klášterní pannou, ale že ji vždy zdržovalo od provedení úmyslu pomyšlení, že by byla oloupena o své krásné vlasy, jež vždy vzbuzovaly závisť u spoludružek.

»Tak vidíš, zvolala světice radostně, jak dobře to Bůh zařídil, že omylem ti byly ustřiženy vlasy. Věř mi, mám z toho větší radost, než kdyby se můj syn Heřman stal římským císařem.«

Od té chvíle nepustila Hildegundu od sebe. Pozenáhla ji zasvěcovala do jejího příštího povolání. Brzo na to také obětavá dívka zasvětila svůj život jako milosrdná sestra nemocným ve špitále Marburském. Tu zůstala svému povolání věrna až do své svaté smrti.

Netoliko chudým prokazovala světice Alžběta duchovní almužnu ale i bohatým, poněvadž tito jí nejednou potřebovali, ale báli se nebo styděli o ní požádati. S takovými lidmi mohla mluvit bez ohledů, poněvadž v ní stále ctili kněžnu Duriňskou.

Jednou ji navštívila urozená slečna Gertruda z Leimbachu. Přišla s panošem asi čtrnáctiletým, jinochem hezkým, dle mody ošaceným, ale pyšným. Eliška pozorujíc jeho odpornou chybu obrátila se k němu slovy: »Milý synu, ty se příliš řídíš zásadami světa a hoviš pýše. Máš přece sloužiti svému Bohu a Stvořiteli a ne světu, pak se ti lépe povede na těle i na duši. Pamatuj si, že tvůj Pán a Spasitel nenosil se tak pyšně jako ty, ale v pokoře a chudobě prolil za nás svou krev.«

Toto pokárání brzo přineslo žádoucího ovoce. Jinoch — zajisté vroucími modlitbami svaté Alžběty — obrácen, vstoupil do chudého řádu sv. Františka a vedl v něm bohublý život. —

XII.

Na strmé cestě poslušnosti k nebesům.

Domnívali bychom se, že bohulibá Alžběta již dosáhla vytknutého cíle, že milovala z celého srdce Boha a bližní a opovrhovala světem, A přece bylo jí na cestě dokonalosti přemoci nové překážky, podstoupiti nové boje. Když přemohla v hrdinném a ustavičném boji svět, přemohla smyslnost a chtíče lidské přirozenosti, zbývalo jí vydobyti vítězství nejtěžšího ze všech, vítězství nad vlastní vůlí a to slibem svaté poslušnosti. Musila přemoci sebe samu, sebe samu zapřítí, sobě samé odumřítí. Cesta tato byla ovšem strmá, drsná a trnitá, nescházelo ani pokušení, než Eliška kráčela po ní statně až k cíli, následujíc Ježíše Krista, jenž se stal poslušným až k smrti kříže.

Mistr Konrád zpovědník Alžbětín byl, jak již známo, zkušený ale přísný duchovní vůdce. Svým bystrozrakem brzo postřehl různé slabosti u své svěřenky, proti nimž hned započal boj. Vida na př. že Elišce takovou radost působí udělování almužny, zapověděl jí dávatí žebrákům více než jeden haléř. To byla ovšem krutá zkouška pro dobročinnou kněžnu. Než brzo našla pomoc. Dala raziti místo měděných haléřů stříbrné, jež měly dvacateronásobnou cenu, a ty pak rozdávala.

Tato dobře míněná lest však nemálo rozhořčila Konráda. Uložil jí za to přísné pokání, jemuž se světice podrobila z lásky k Tomu, jenž byl na celém těle hrozně zmučen. Vedle toho jí zpovědník zapověděl rozdílení almužny vůbec; jen ošetřujíc nemocné, měla se cvičiti v lásce k bližnímu. Ač světici srdce krvácelo nad lidskou bídou, již nemohla odpomoci, sklonila hlavu pod jeho svaté poslušnosti.

Z toho jediného dokladu patrně, jak Konrád stále rychleji vedl svou duchovní dceru po drsné cestě dokonalosti. Kde mohl kladl jí překážky v cestu, aby se její ctnosti vytříbily jako zlato v ohni, především poslušnost, trpělivost a pokora, a aby si získala hodně mnoho zásluh pro nebe. Svatá kněžna viděla v jeho rozkazech a pokynech zcela zřetelně vůli Boží a proto konala vše, co jí bylo rozkázáno, ať to bylo sebe obtížnější.

Velikou útěchou Alžbětě bylo obcování s oběma věrnými dívkami. Byly její duchovní sestry třetího řádu sv. Františka, byly společnice její chudoby, strádání a svatého života. Něžné přátelství, jež se mezi nimi upevnilo a srdečná důvěrnost osladily jim mnohou trpkou chvílí. I to zpozoroval Konrád a proto uložil Elišce novou zkoušku sv. poslušnosti. I tato poslední páska k světu musila býti roztržena. Nařídil kněžně, aby obě komorné propustila. Aby se oběma řádným dívkám nevedlo zle, dokud by si jiné místo nenašly, poručil jim dáti značné výslužné za jejich věrnost.

Věru nesmírně krušná byla tato oběť, kterou měla Eliška přinést na oltář sv. poslušnosti. Mistr Konrád sám pochyboval, poslechne-li světice i v této věci. Než bez odmluvy ač s rozbolněným srdcem podrobila se kněžna. S pláčem se loučila s Gudou a Isentrudou.

Tím však nebyla zkouška u konce. Konrád dal Alžbětě nové společnice. Jedna z nich, také se jmenovala Alžběta, dívka drzá, nevzdělaná a urputná, a k tomu tak ošklivá, že děti před ní utíkaly jako před strašidlem. Stará hluchá vdova Irmengarda, druhá společnice Alžbětina, milovala svár, byla stále zlostná a v špatné náladě. S nejdokonalejší poddaností odevzdala se světice v tuto změnu. V obcování s nevzdělanou dívkou a svárlivou ženou prospívala stále více v pokoře a trpělivosti.

Obě ženštiny ji denně krutě zkoušely a zahrnovaly hrubostmi. Nejtěžší domácí práce musila konati ano i jim sloužiti. Musila zamétati, mýti podlahu a nádobí, čistiti prádlo a vůbec práce zastávati, jež konávají slu-

žebné. Dopustila-li se někdy při konání svých prací nějaké chyby, byla oběma ženštinami vyplísněna. Kde mohly žalovaly na ní Konrádovi a ten jsa povahy prudké, trestal ji někdy i tělesně.

Světice snášela vše s andělskou trpělivostí. Když jednou byla tělesně za svou chybu trestána, pravila: »Takové tresty musíme trpělivě snášeti, poněvadž se podobáme rákosí, jež roste podle vod. Když se potok rozvodní, rákosí se ohne a voda tekoucí přes ně mu neuškodí; jak voda opadne, narovná se a zdvihne opět a roste tím více. Tak i my lidé musíme býti někdy skloněni, abychom se pak tím spíše s radostí a důvěrností narovnávali a rostli ve službě Boží.«

S předešlými věrnými družkami, jež si v Marburku našly službu, neodvážila se bez dovolení zpovědníkova ani promluvit, tím méně je ve svém domku přijati.—

Než ještě jedna oběť čekala dobré srdce Alžbětino, oběť pro mateřské srdce zajisté nejtěžší. Jak výše pověděno, odloučila se světice Eliška od milých dětí, aby se jim dostalo vzdělání a vychování stavu a rodu přiměřeného, což jí v její ústraní bylo nemožno. Přece však — a kdo by to měl mateřskému srdci za zlé — odloučení toto nebylo dosud úplné a dokonalé. Nepodržela si sice žádné z dětí u sebe, ale často je vidívala; tyto buď samy ji navštěvovaly, nebo k nim přicházela. Jaká to byla útěcha a radost pro ni, jaká rozkoš pro dítky, když se tyto k ní tulily a s ní švitořily, když se s nimi láskala a k srdci je tiskla.

Konrád dobře pozoroval, že tím bývá světice ve své pobožnosti často vyrušována. Upozornil ji tedy, že srdce její nepřináleží dosud celé Bohu, ale je rozděleno. Uvedl slova písma svatého: Kdo miluje více otce a matku, bratry a sestry, dítky a příbuzné než Boha, není schopen dočkat se do království nebeského. Radil jí otcovsky, aby i tuto překážku na cestě vlastního spasení odstranila.

Byla to veliká oběť pro srdce mateřské a Eliška měla k ní zvláštních milostí zapotřebí. Než dosáhla

jich stálým obcováním s Bohem při modlitbě a rozjímání. S pomocí Boží se jí podařilo zvítěziti i v této věci. Ovšem hříšný svět úkosem hleděl na její počínání, nechápaje jejího sebezapírání a cestu tuhého pokání, po níž neunavně kráčela. Někteří lidé horšili se na světici, že jedná přemrštěně, že nemá kouska citu a lásky k dětem, že vidí v podivínském mistru Konrádovi svého pána boha. Ba jiní ještě hůře o ní mluvili, neváhajíce její svatý život pokáleti pomluvou nejhorší a nejbídnejší. Bůh dopustil, že zlolající jazykové napadli její dobrou pověst na nejchoulostivějším místě. Začaly proskakovati o ní řeči, že prý stojí v hříšném poměru k mistru Konrádovi, ten že proto vlákal mladou vdovu do svého rodného města Marburku, aby se měl při ní dobře, aby z její dobroty tyl.

Jak se zdá, roznesli tuto ohavnou pomluvu chudí, kteří byli rozezleni na mistra Konráda proto, poněvadž zakazoval Elišce almužny rozdíleti. Poněvadž svět vždy spíše uvěří zlému než dobrému, hloupému než moudrému, zvláště lidé, kteří jsou oddáni různým nepravostem, nelze se diviti, že pomluva se ujala. Ovšem že ne na dlouho, poněvadž lží a pomluvou se nikdy daleko nedojde. Nežistnost a čistá láska k Bohu a bližnímu byla považována od zlých lidí za pokrytectví a klam.

Alžběta ani netušila, jak hrozná mračna se stahují nad její dobrým jménem. Styků s lidmi nemilovala, starajíc se nejvíce o nemocné. Tito, ač jim bylo dobře známo, co se povídá, nezmiňovali se ani slovem své dobroditelce, aby jí zbytečně nezarmoutili.

Pomluvačné řeči však se donesly k uchu starého přítele Alžbětina, rytíře Waltera. Věrný a opatrný rytíř bez meškání se odebral do Marburku. Oznamil světici vše, co slyšel. »Budiž mi, drahá paní, dovoleno, začal bez okolků, s tebou o důležité věci promluvit. Mně jako svému starému příteli a ochránci to zajisté promineš. Račiž bdíti, drahá paní, nad svou neposkrvněnou pověstí. Upozorňuji tě, že tvá důvěra a poslušnost

k zpovědníku Konrádovi zavdaly podnět k zlým domněnkám a podezřením, ano i neslušným řečem. Obviňují tě, řeknu ti to přímo, vzácná paní, že stojíš v hříšném poměru k němu.«

Poctivý staroch se domníval, že svým dosti šetrným zdělením bude Alžběta pobouřena a zničena. Jak se ale podivil, když mu světice zcela klidně, oči majíc k nebi pozdviženy, odpověděla: »Zveleben budiž ve všech věcech přesvatý a nejdobrotivější Pán Ježíš Kristus, můj jediný přítel, jemuž se zalíbilo, požádati z mých nehodných rukou oběť mé dobré pověsti. Z lásky k němu, chtíc se mu zcela oddati, odřekla jsem se svého vznešeného rodu, opovrhla jsem bohatstvím a pozemskými statky, nedbala jsem sličnosti a mladosti, opustila jsem otce, vlast, dítky, odepřela jsem si všechny radosti vezdejší; stala jsem se jedním slovem žebračkou. Jediný toliko pozemský stateček jsem si ponechala, čest a dobré jméno, ale jak jsi, starý příteli, vypravoval i tento Bůh ode mne žádá. Já jej Bohu zcela ráda odevzdávám. Kéž přijme ode mne oběť dobrého jména a pověsti mé a tímto pohaněním učiní mne líbeznou před svou tváří. Chci od této chvíle platiti v očích světa za ženu nepočestnou. Račič však můj dobrý Spasiteli, mé ubohé dítky, jež jsou nevinny, ode vší hanby světské ostříhati, aby snad k vůli mně jim nebylo trpěti. Zapud', drahý příteli, veliké podezření. Podívej se jen na má zraněná ramena, pravila odhalujíc poněkud svůj šat a ukazujíc známky bičování. Hle, tu máš důkazy oné lásky, kterou prý ke mně chová přísný kněz Konrád, toť způsob, jak mne povzbuzuje k milování Boha.«

Rytíř Walter zcela spokojen odejel. Brzo se také postaral o to, aby zlolajní jazykové nechali dobrou pověst a svatý život světice na pokoji.

XIII.

Kterak Bůh světicí Alžbětou ukazoval svou moc a milost.

Již nebyl dalek čas, kdy Bůh chtěl svou věrnou služebnici odměniti za všechny její dobré skutky, jež vykonala, a protivenství, jež jí bylo na tomto světě zakusiti. Dříve však než ji Bůh povolati ráčil do své slávy, obklopil ji dobrotivě již na zemi svou milostí a mocí. V ruce slabé ženy, jež dovedla v sobě přemoci pokleslou přirozenost, vložil Bůh nadpřirozenou moc, pomáhati lidem od béd a nemocí, následků to hříchu dědičného.

Celou řadou zázraků ukázal Bůh, jak milou je mu pokorná Eliška a jak mocnou její modlitba. O jinochu, jenž zvláště na její modlitbu byl obrácen a stal se duchovním synem sv. Františka, byla již výše řeč. Jednou našla Alžběta na své cestě do špitálu na schodech ležeti chlapce hluchoněmého a zmrzačeného, který jako nerozumné zvíře se musil belhati po čtyřech. Vlastní matka se nechtěla k němu hlásiti. Posadila jej na schody špitálu, aby se sv. kněžna ubožáka ujala. Alžběta cítila upřímnou soustrast s ubohým hochem. Sklonila se k němu a řekla: »Dítě, co tu děláš na chladných schodech? Kdo tě sem posadil?«

Chlapec ovšem jí nedovedl dáti odpověď, ale posuňky dával na jevo, že jí nerozumí a nemůže mluvit. Eliška však zaujatá neštěstím ubohého dítěte, hladila hoča vlídně po tvářích. Znovu se ho tázala: »Ale pověz mi přece, dítě, co ti schází? Či nechceš mi to pověděti?« Když však hoch se zase neozýval, napadlo jí, není-li snad ďáblem posedlý. Hlubokou soustrast s ním majíc, s důvěrou v pomoc Boží řekla hlasitě:

»Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista poroučím ti [a tomu, jenž v tobě jest, abys přerušil své mlčení a pověděl mi, odkud jsi.«

V téže chvíli byl chlapec zbaven všech svých neduhů. Povstal a začal jasným hlasem vypravovati, jak byl od narození hluchoněmým mrzákem, jak nelaskavě s ním zacházela vlastní matka a jak se teď cítí volným a šťastným jako ptáče ve vzduchu. Prolévaje slzy radosti děkoval svatě kněžně.

»Nic jsem nevěděl o Bohu, zděloval důvěrně, smysly mé byly odumřeny. Neměl jsem ani tušení, že jsem vlastně člověkem. Teď teprv poznávám, že mám rozum, dříve jsem byl podoben zvířeti. Teď také poznávám Boha, jenž mne stvořil. O buď požehnaná otázka tvých svatých rtů, jež mi od Boha vymohla tolik milostí.«

Světice ovšem nemálo byla polekána patrným zázrakem, jež Bůh na její modlitbu na ubohém dítěti vykonal. Klesla na kolena a děkovala Všemohoucímu slzy prolévajíc spolu se šťastným chlapcem. Pak jej obdarovala penězi a nařizovala: »Rychle se vrať domů k rodičům a nezděluj nikomu, jak se ti zdraví dostalo. O mně pak vůbec se nikomu nezmiňuj. Nanejvýš řekni lidem, že ti Bůh pomohl. Varuj se smrtelného hříchu, neboť snadno bys mohl v něm zemřítí anebo znovu do dřívější nemoci upadnouti. Nezapomeň, co jsi zkusil. Modli se také k Bohu za mne, také já se budu modlití za tebe. Používej milostí, jichž se ti teď v tak hojné míře dostalo k dosažení života věčného.«

Hošík políbil jí vděčně ruku a jako jelen odběhl. Dovedeme si představití úžas rodičů, když spatřili dítě uzdravené. »Kdo tě uzdravil?« tázali se. »Paní v hrubém oděvu poručila mi ve jménu Pána Ježíše mluvití, poslechl jsem a cítím se úplně zdrav.«

Rozradostněná matka běžela rovnou k Elišce, neboť z líčení chlapcova poznala, že Alžběta vyprosila jejímu dítěti na Bohu uzdravení. Světice však vidouc ji přicházeti, schovala se, aby ušla jejím díkům. Za to však

vypravovala šťastná matka všude patrný zázrak, velebíc Boha a jeho věrnou služebnici Elišku.

Jakmile zvěst o tom se roznesla, přicházeli lidé k Alžbětě odevšad, prosíce, aby i za ně se v jejich nemocech a potřebách u Boha přimlouvala a jim pomoci nebo aspoň úlevy na Bohu vyprosila. V takových chvílích nalézala se ovšem pokora svaté kněžny v prudkém boji. Považovala se přece za nehodnu prositi Boha o tak veliké milosti. Než poněvadž cítila s nebožáky soucit, prosila Boha, aby pro zásluhy a na přimluvu sv. Jana uzdravil nemocné, kteří k ní vzali útočiště.

Četní nemocní dosáhli také kýženého zdraví. Jednou jeden z těchto uzdravených vrhl se Alžbětě k nohám a děkoval jí za její mocnou přimluvu u Boha. Světice však klekla si podle něho a chválila s ním Boha. Tím dokázala netoliko svou pokoru ale poučila přítomné, že Bohu jedině přísluší díky, poněvadž od něho pochází všeliký dobrý dar.

Jiný ubožák, chromý na rukou a nohou, zvolal na Alžbētu, když ji spatřil: »O jasné slunce všech žen, pomoz mi pro duši svého muže. Jsem z Reinhardsbrunnu, kde tvůj muž pochován. Pomoz mi a uzdrav mne.« — Ubožák věděl, jak pohnouti světici k vyslyšení prosby. Udeřil na nejcitlivější strunu jejího srdce. Eliška se zastavila a podívala se vlídně na nemocného. A hle, její svatý, laskavý pohled působil jako kdysi pohled Petřův u chromého žebráka při vchodu chrámovém. Ochablé údy nemocného nabyly nové síly a života. Děkuje Bohu a světici odcházel uzdravený člověk k svému domovu.

Vedle špitálu pro nemocné dala zbudovati Alžběta kostelík a sem skoro denně o polednách docházela, konajíc tu nerušeně své obvyklé pobožnosti. Obyčejně bývala sama v kostele. Jednoho dne spatřila tu žebráka, slepce. Chodil po kostele, hmataje kolem sebe, aby se někde neuhodil. Oči měl sice otevřeny, než chudák byl zbaven zraku. Kněžna se k němu přiblížila a ptala se ho, čeho si přeje.

»Přišel jsem k oné dobrotivé paní, odpovídal slepec, k oné, jež jest útěchou chudých a nešťastných, abych ji ve jménu Božím poprosil o nějakou almužnu. Poněvadž bezpochyby bude u oběda, vešel jsem sem do kostela, abych se tu pomodlil. Chodím kolem, abych se aspoň hmatem přesvědčil, jak je chrámek tento dlouhý a široký, poněvadž ho viděti nemohu.«

»A viděl bys rád tento dům Boží?« tázala se ho světice. »Kdyby to byla vůle Boží ano, ale jsem slepý od narození, nikdy jsem nespatriil slunečního světla. Rád bych pracoval jako jiní lidé, ale tak jsem jen na obtíž každému. Nejednou již nařikám na své neštěstí. Ba nemohu se ani pořádně pomodliti, poněvadž i při modlení mám na mysli své hrozné neštěstí.«

»Jen neztrácej mysl, milý příteli, je to k tvému spasení, že Bůh seslal toto neštěstí na tebe. Hle, jak snadno jsi se mohl svým zrakem dopustiti četných hříchů, jichž jsi nyní prost. Pros však vroucně Pána Boha, aby ti navrátil zrak, já se budu modliti s tebou.«

Z posledních slov seznal slepec, že paní, která s ním tak vlídně rozpráví, jest vlastně Alžběta sama. Vrhł se tedy před ní na kolena, volaje: »Ach, urozená paní, smiluj se nade mnou.« Světice však jej vybídla, aby jen pevně důvěřoval v pomoc Boží a vroucně se s ní modlil za své uzdravení. Opodál vrhla se také na kolena a pohřížila se ve vroucí modlitbu za ubohého slepce. V malé chvíli se žebrák vzchopil. »Bohu díky, volal radostně, vidím. Poznávám i tebe milostivá paní.«

Světice vděčně pohledla k svatostánku, děkujíc milému Spasiteli za vyslyšení prosby. A poněvadž vždy dovedla spojovati lásku a dobrotu s moudrou a obezřetnou péčí křesťanské matky, řekla uzdravenému: »Jelikož ti nyní Bůh dal zrak, hled' mu za to věrně sloužiti. Vystříhej se hřichu; bud' pracovitým a poctivým mužem, zachovej vždy a ve všem pokoru a poslušnost.«

XIV.

Jak často klidila Alžběta za svá dobrodiní nevděk.

Jednou našla Alžběta u cesty ženu zcela opuštěnou, nalézající se v pozeňnaném stavu. Rozumí se, že se ubohé s největší láskou ujala. Nejenom že ji přijala do špitálu, ale když šťastně porodila, stála novorozeňátku kmotrou při svatém křtu, pročez také děvčátko dle kmotry nazváno Alžběta. Světice každého dne navštěvovala šestinedělku, předčítala jí ze zbožných knih, mluvila s ní o věcech svaté víry a postarala se jí o sílící krmě, aby brzo nabyla ztracených sil.

Když žena asi po měsíci nabyla úplného zdraví, darovala jí svatá kněžna plášť a své vlastní střevíce, potravu na cestu do rodné dědiny a něco peněz. Dítěti darovala, aby bylo lépe chráněno před mrazem, kožešinu. Muž uzdravené šestinedělky se dostavil a bylo ustanoveno, že se druhého dne odeberou na cestu k domovu. Večer ještě rozloučila se žena se svou dobrotelkou.

Alžběta byla plná starosti o svou chráněnkou. Druhého dne, když se brala do kostela, řekla k služce: »Dones ještě těchto několik tolarů, jež jsem našla v kapse, ubohé ženě, aby měla na posilněnou pro sebe a dítě.« Než služebná nenašla více matku, ale za to dítě, jež usedavě plakalo. Nevděčná a špatná žena prchla se svým mužem a dítě nechala ve špitále jako nemilou přítěž. Za všechna prokázaná dobrodiní se odměnila tak černým nevděkem.

Když se o tom světice dověděla, ani slova nepro nesla, ale hned byla plná starosti o opuštěné robě.

»Běž rychle, poroučela služce, a přines mi dítě, aby nezůstalo dlouho opuštěné.« — Postaravši se o nemluvně, aby v ničem netrpělo, obrátila se na rychtáře města, aby dal stíhati nehodnou matku. Než po té jako když se zem slehne. Poněvadž tedy nebylo naděje na návrat matky, obrátila se Alžběta v modlitbách k Bohu o pomoc.

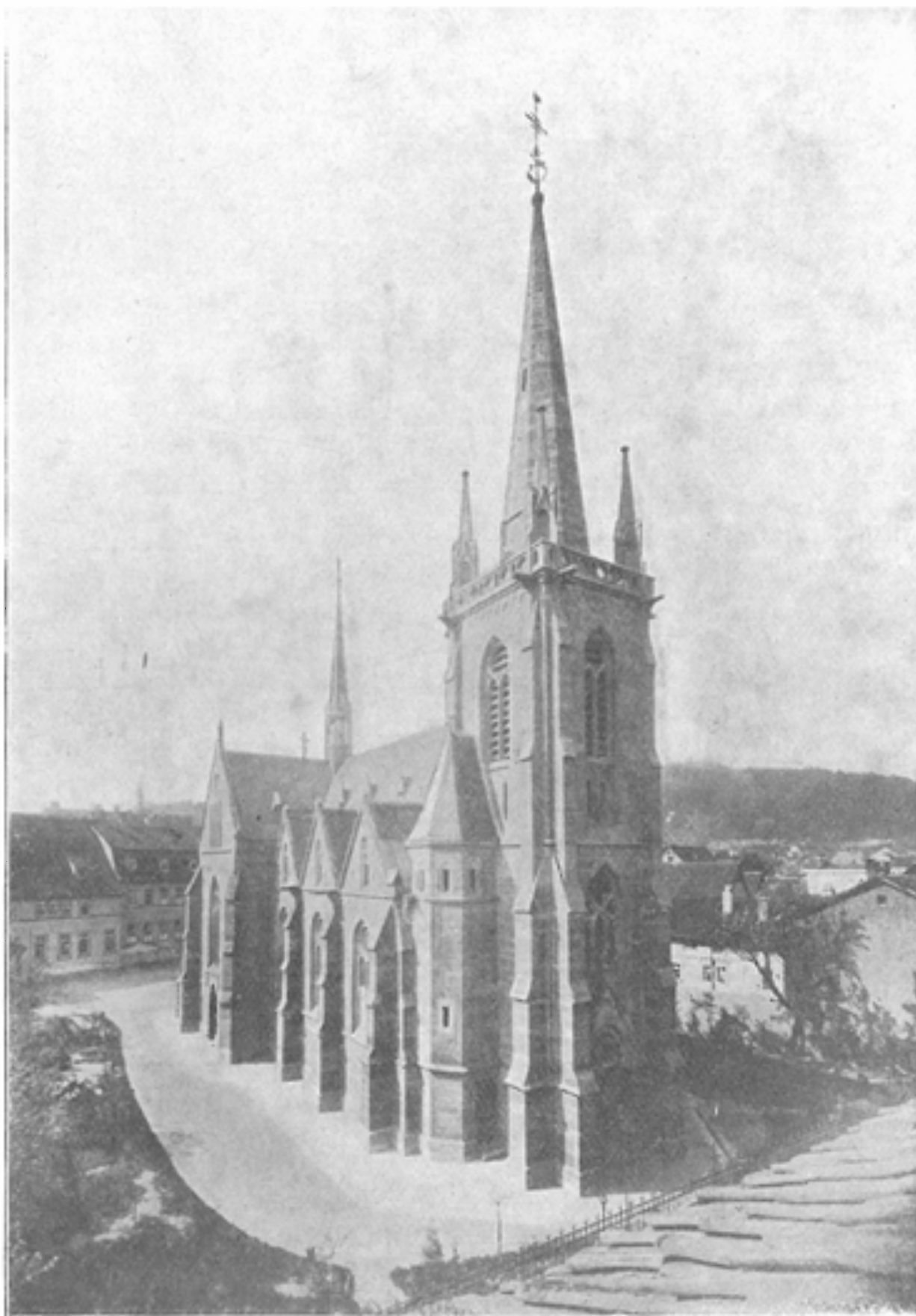
A hle, za hodinu na to přiběhl k ní muž nehodné ženy, vrhl se světici k nohám a prosil za odpuštění. Zděloval, že prchal se svou ženou, aby se co nejdříve dostali za hranice Marburku, aby jich nechytli. Pojednou však jakoby neznámá moc jim bránila v útěku a nutila je k návratu. Když se ho Alžběta tázala, kde má ženu, označil přesně místo, kde ji nechal. Vyslaní poslové ji také brzo přivedli.

Hluboce přestrašená nenadálou příhodou, prosila žena za odpuštění. Úřadové světští však žádali rozhodně potrestání obou vinníků. Než na přimluvu Eliščinu bylo oběma provinilcům odpuštěno, jediný trest, jenž byl nehodné matce vyměřen, byl, že jí byl vzat darovaný plášť a střevíce. Obuv dána jiné chudé ženě a plášť chudé dívce, u níž měl tento dar zvlášť skvělý výsledek. Brzo totiž tato panna se věnovala klášternímu životu.

Když se zahanbené matce dostalo odpuštění, chtěla s dítětem odejít, ale dobrá Alžběta ji jen tak zhola nepropustila. Postarala se jí o nové šaty a střevíce. Pak teprv napomenuvši ji, aby začala spořádanější život, ji od sebe propustila. —

Jiného nevděku se dočkala u ženy, kterou nemocnou vzala do svého bytu k ošetřování. Jakmile se ale tato uzdravila, prchla v noci a odcizila světici všechn její oblek. Když chtěla Eliška vstáti na jitřní do kostela, neměla co na sebe obléci a musila zůstat ležeti. Než srdce její i v tuto chvíli neznalo hořkosti a pomsty. Počala vroucně rozjímati o chudobě Spasitelově.

»Milý Spasiteli, modlila se, děkuji ti, že jsi mne učinil v něčem sobě podobnou. Tys přišel prost všeho

Fotograf. G. Jagemann. Eisenach.

Kostel sv. Alžběty v Eisenachu.

šatu a zcela chud na svět a také tak jsi zemřel. Od-pouštím z lásky k tobě nevděčné ženě a prosím za slitování pro ni za spáchaný hřích.« —

Co činilo modlitbu světice Alžběty tak mocnou, bylo ustavičné se v ní cvičení. Pozorujeme-li její skutky tělesného i duchovního milosrdenství, musíme žasnouti. Avšak hned se tážeme, jak našla čas k modlitbě a péči o vlastní spásu? A přece o ní jisto, že ztrávila několik hodin denně na modlitbách a rozjímáních. Svatí dovedli lépe času použití než my, kteří hledáme jen výmluvy, abychom jimi nějak zakryli svou lhostejnost a vlažnost o spasení vlastní a jiných.

Alžběta se dokonale naučila, což se zřídka kdy komu úplně podaří, spojovati život činný s rozjímavým. Postávajíc se jako Marta s pracnou péčí o potřeby Krista Pána v osobě chudých, posadila se pak jako Maria k nohám svého Spasitele a pohřížila se v rozjímání jeho milosti a lásky.

»Přisahám před Bohem, psal její zpovědník Konrád papeži do Říma, že jsem málokdy viděl ženu, jež by byla rozjímavému životu tak oddána jako Alžběta. Často setrvala několik hodin na modlitbách, majíc oči, ruce a srdce k nebi obráceny.«

Nejraději trávila v kostele část noci, až jí to musil zpovědník zapovědět, maje starost o její zdraví. Nejednou si také vyšla do širého pole, kde pod modrou klentbou nebes, prostřed velebné přírody se modlila ve velkolepém chrámu všemohoucnosti Boží, kde každá květinka, každý strom jí připomínal, jak dobrý jest Hospodin.

Velmi často na těchto zbožných procházkách chodívala k lesnímu praménku v lese asi dvě míle od Marburku nedaleko dědiny Schreku. Poněvadž se jí zátiší toto zalíbilo, dala k němu upravit cestu a u pramene postaviti kapličku. Dosud studna ta nese název. sv. Alžběty. Docházejíc sem, modlívala se cestou, nebo rozjímáním cestu si krátila. Nejednou modlíc se Otčenáš rozjímavým způsobem za celou cestu se ani jeden nepomodlila,

tak důkladně uvažovala pravdy v modlitbě Páně obsažené. Modlitba tato povznáší nás netoliko k Bohu ale mluví také důrazně k naší duši.

Svaté a světice Boží vždy mívala Eliška ve veliké uctivosti. Zmínil jsem se již o sv. Janu a bl. Panně Marii. Ráda čtla nebo poslouchala vypravování z jejich života, svědomitě světila jejich svátky a jich ostatkům prokazovala náležitou úctu. Vedle sv. Jana, miláčka Páně, ctíla též zvláště sv. Máří Magdalenu.

Čím více se schylovala ku konci svého krátkého ale bohumilého života, tím častěji byla u vytržení mysli. Tyto četné milosti byly jaksi sladkým přechodem do slávy věčné. Na sklonku života opouštěla často na několik hodin tento svět, jenž jest plný trampot a běd, aby již předem zakusila radostí nebeských. Za těchto slastných chvil obcovala s Bohem a svatými nebešfany. Výše jsem o tom podal doklady. Ač hleděla všechny tyto vznešené milosti zatajiti, zcela jich ukryti nemohla před očima těch, kdož s ní byli živi. Někdy ji její radost a vděčnost vyzradily.

Andělé Boží bývali obyčejně prostředníky mezi Bohem a touto vyvolenou duší. Nabádali ji k dobrému a těšivali v křížích života. Často se jí zjevil sám nebeský ženich Pán Ježíš tváří v tvář v průvodu svatých a světíc Božích. Po takových zjeveních zářila dle svědectví zpovědníka Konráda její tvář nadpozemskou září, odleskem jasnosti nebeské. Těmi milostmi bývala tak posilněna, že ani ty nejtěžší kříže jí nedovedly zhroustiti. Ba ani tělesného pokrmu nepostrádala, mohouc volati: »Duše má se rozplynula, když můj milý promluvil.«

XV.

Svatá smrt.

Alžběta dosáhla nejkrásnějšího věku 24 let, když jí Pán podobně jako ženich v písni Šalomounově zvěstoval, že pošmurná zima jejího života uplynula a jitřenka nového jara pro ní nastává.

Bylo to roku 1231. Eliška odpočívajíc na svém tvrdém lůžku, modlila se. Tu se jí v nebeské záři objevil Kristus Pán a pravil k ní: »Drahá přítelkyně, na-dešel čas, kdy tvé práce, tvá bída a chudoba, kterou jsi pro mne snášela, bude ti odplacena. Pojd' se mnou do příbytku, ježž ti Otec můj připravil od věčnosti.«

Eliška nepochybovala o pravdivosti toho zjevení. Byla ujištěna, že není dalek okamžik, na který se po celý život připravovala a po němž stále větší touhou práhla. Proto hned činila přípravy k daleké cestě na věčnost. Navštívila všechny své nemocné jak ve špitále tak i v soukromých příbytcích. S dovolením svého zpovědníka rozdělila svůj dosavadní majetek mezi chudé a nařídila též, co se má po její smrti státi.

Jak měla časné záležitosti uspořádány, obírala se zcela záležitostmi své duše. Její zpovědník Konrád ležel v tu dobu těžce nemocen. Poněvadž měl za to, že se brzo rozžehná s tímto světem, dával své duchovní dceři naučení, jak by měla žíti, až ho nebude. Alžběta však s úsměvem jej ujišťovala, že ona zemře dříve, aby tedy o ní neměl starostí. Konrád překvapeně na ní pohleděl, nemoha pochopiti, jak může s takovou jistotou o své smrti mluvit. Když však mu vypravovala o svém zjevení, zaplála jeho tvář radostí, že jeho práce a starosti o Alžbětu nebyly marny, ale brzo že ponesou v nebi nejhojnější ovoce.

Brzo na to byla světice zachváčena horečkou a musila ulehnutí. Bolestí denně přibývalo, ale byla přes to vše veselé mysli. Snášela trpělivě vše, čerpajíc sílu z modlitby a rozjímání.

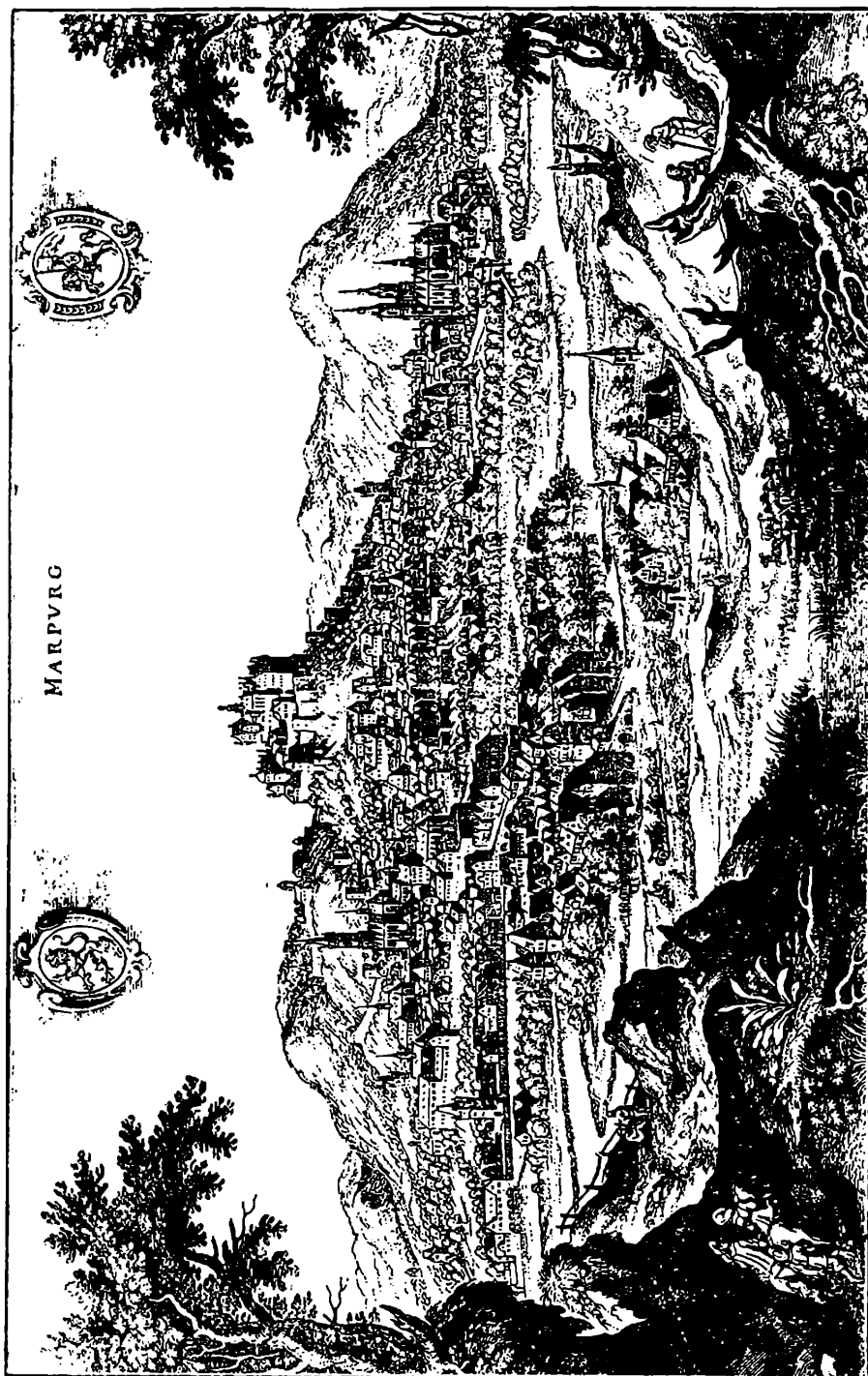
Jednoho dne byla na loži obrácena ke stěně a paním jí obsluhujícím se zdálo, že spí. Za chvíli slyšely však nemocnou líbezně polohlasně zpívati. Podivily se tomu velice, ale nerušily nemocnou, až se k nim Alžběta sama obrátila a začala se služkou u lože stojící hovořiti. »Jak krásně jste zpívala, paní,« divila se dívka. »Tys mne slyšela?« lekala se světice, že její sladké tajemství je vyzraženo. Když služebná přisvědčila, pokračovala nemocná. »Nebyla bych nic řekla, ale poněvadž jste mne všechny slyšely, nuže, tedy vám povím příčinu, proč jsem si prozpěvovala. Byl mi zjeveno, že po třech dnech se rozloučím s tímto světem, proto se tolik raduji.«

Tedy již jen tři dny jí zbývaly na této zemi. Ač Eliška vždy žila jak se na křesťana sluší, přece použila posledních dnů života k náležitě přípravě na svatbu s Beránkem. Projevila přání, aby zůstala ušetřena všech zbytečných návštěv, jež činí ducha roztržitým a odvracejí mysl od Boha. Jenom několika málo nejdůvěrnějším přítelkyním — sestrám III. řádu — bylo dopřáno kochati se šťastnou smrtí svaté lankraběnky.

»Chci býti s Bohem sama, řekla světice, chci přemýšleti o své brzké smrti a přísném soudu, jenž mne očekává.«

Na smrtelném loži rozjímalá nejvážnější pravdy naší svaté víry, oplakávala své hříchy a prosila Boha za slitování. Jak Eliška předpověděla, brzo se mistr Konrád ze své choroby tak zotavil, že mohl v neděli dne 18. listopadu r. 1231 navštívit nemocnou, aby ji naposled vyzpovídal. Světice vyznala se mu ze všech svých hříchů a chyb, jichž se za celý život dopustila, ač již dávno vše srdečnou lítostí a kajicností její bylo smazáno.

Po zpovědi rozmlouvala s duchovním svým vůdcem o záležitostech své duše. Projevovala svou radost nad brzkým spojením s Ježíšem. Dle jejího přání sloužil

Marburg.

Dle staré ocelorytiny.

mistr Konrád v chudém její příbytku mši svatou. Potom poslouženo nemocné svatým přijímáním a posledním pomazáním. Svátosti umírajících přijala Alžběta s takovou vroucností, že přítomní až slzeli. Po přijetí svatého

pomazání ležela nepohnutě na svém chudém loži. Byla jako opojena příchodem Spasitele do srdce svého a nesmírnými milostmi, jimiž ji Bůh v této chvíli zahrnul.

K večeru téhož dne však začala živě se svým okolím hovořiti. Nejmilejší, co měla, totiž plášť darovaný jí svatým Františkem, darovala na památku své věrné družce Gudě. »Odkazuji ti, milá dcero, mluvila světice, tento plášť. Nic si z toho nedělej, že je spravovaný a chatrný. Věř mi, jest to nejdražší klenot, jež jsem z věcí pozemských měla. Chovej ho v uctivosti, poněvadž ho nosil ten, jenž byl obdařen svatými ranami Pána Ježíše.«

Poprosila také přítomné, aby ji pochovali v kostele jež založila při špitále a byl sv. Františku zasvěcen. Poučovala je také, jak mají žíti, aby se jim také tak dobře a lehce umíralo, jako teď jí. Mluvila o z mrtvých vstání lidských těl při posledním soudu, o vzkříšení Lazarově, o slzách Kristových nad nevděčným Jeruselem a slzách, jež prolil na kříži. Mluvila tak ohnivě a přesvědčivě, že přítomní byli dojata až k slzám. Divili se, odkud tak krásné věci zná.

Alžběta hleděla před sebe jako u vytržení, jakoby věci, o nichž mluvila, četla z otevřené knihy před sebou. Sám mistr Konrád s úžasem na ni patřil. Večer Alžběta zase umlkla a zavřela oči, jakoby chtěla spáti. Krátce před půlnocí však začala hlasitě křičeti: »Pryč, zlý duchu, neboť jsem se tě odřekla!« — Hned na to zazářila její tvář, že přítomní ani na ni nemohli pohleděti. Stále větší radost a rozkoš bylo na její svatém obličejí pozorovati.

»Blíží se hodina, upozorňovala kolem stojící, kdy Panna Maria porodila Spasitele. Mluvme tedy o Bohu a jeho Synu. Jest půlnoc, kdy se narodil Spasitel a a odpočinul v jeslích, kdy ve své všemohoucnosti stvořil novou hvězdu, jež před tím nebyla viděna. Teď i mne chce vysvoboditi z hříšného světa. Kéž přijme Kristus mou duši z této pozemské bídy. — Jsem sice nemocna, ale necítím bolesti.« —

Na to se začala hlasitě modliti za přítomné. Kolemstojící slyšeli s úžasem mnohé modlitby, jež jim byly zcela neznámy. Konečně zvolala: »O Maria, přispěj mi ku pomoci — Bůh mne volá ke svatbě — přichází ženich, aby si odvedl nevěstu . Po těch slovech odloučila se její čistá duše od těla a odebrala se do říše světla k Tomu, jemuž od počátku náležela.

Libá vůně se rozšířila po komnatě. Bylo slyšeti krásný zpěv, jakoby kůrové andělští vítali novou nebešťanku do říše nadhvězdny. Právem lze o Alžbětě užití slov: »Říší světa jsem povrhla z lásky k Pánu Ježíši, jež jsem viděla, jež jsem milovala, v něhož jsem věřila.«

Jak krásný byl její život, tak neméně krásnou byla její smrt, ba smrt to ani nebyla, ale spíše krásný přechod do blaženosti nebeské. Bylo to dne 19. listopadu r. 1231. Krátký byl její pozemský život, ale dlouhý jejími ctnostmi a dobrými skutky.

XVI.

Jak Bůh oslavil služebnici svou Alžbětu po smrti.

Oslava vyvolených Božích podobně jako ve většině případů i oslavení osob vynikajících počíná vlastně smrtí těch, kdož žili dokonaleji než jejich souvěkovci. Zdá se, že dobrý Bůh starostliv o své miláčky, aby snad na zemi nezhrdli, ponechává vlastní jejich oslavu až po smrti.

Tak se dělo i s Alžbětou. Sotva se její duše odebrala na věčnost, stalo se její svaté tělo předmětem úcty. Ta, jež byla dříve pronásledována, tupena, v krát-

ké době začala zajímati mysl všech věřících. Tělo její bylo sestrami III. řádu připraveno k pohřbu a oděno chatrným rouchem, jaké zemřelá nosila za života. Stalo se tak po její přání, neboť nechtěla ani po smrti mítí podílu na nádheře, jaká jí jako princezně královské a lankraběnce patřila. Prostá rakev byla její posledním příbytkem na zemi.

Mrtvola byla přenešena do špitálního kostelíka. Slavného průvodu zúčastnilo se netoliko duchovenstvo řeholní i neřeholní, ale i nesčetní zástupové zbožného lidu. Odevšad spěchali lidé do Marburku, aby vzdali poslední poctu drahé zesnulé. Poněvadž byli přesvědčeni o její svatosti, hleděli si opatřiti rozličné památky po ní. Dojímavo bylo, když se ozval pláč a nárek chudých a nemocných nad smrtí drahé dobroditelky a matky. I duchovní synové sv. Františka plakali nad ztrátou duchovní sestry, jež jako matka se o ně starala. »Když si na to vzpomenu, jak jsem stál u jejího hrobu, praví jeden z nich, jenž sepsal životopis sv. Alžběty, raději bych plakal, než psal.«

Poněvadž nával lidu neustával, ano věřících z různých krajín přibývalo, zůstala svatá mrtvola k veřejné úctě vystavena čtyři dny. Tvář zesnulé byla odhalena a krásná, jakoby světice jen spala. Tělo zůstalo jemné a ohebné, že mnozí měli za to, že jejich paní jen spí a snažili se ji lichotnými slovy probuditi.

»Před svou smrtí, praví o ní jeden z jejích životopisců, vypadala jako obyčejně ti, kdož život svůj v hořkosti a žalosti ztrávili. Jak však dokonala, byla tvář její hladká, bílá, velebná a tak spanilá, že nikdo bez podivení nemohl hleděti na tuto náhlou proměnu. Zdálo se, jakoby smrt, jež u jiných všechno ničí, u ní přišla napravit, co bylo porušeno ne věkem a časem, ale mnohým utrpením a tuhým životem. Zdálo se, jakoby stínem a temnostmi smrti, probleskovala část nebeské slávy; anebo lépe řečeno, jakoby její tělo bylo již napřed ozářeno několika paprsky oné oslavy, kterouž jednou zcela bude ozdobeno.«

Svaté tělo vydávalo rozkošnou vůni na důkaz, jak bohumilými ctnostmi byla zesnulá ozdobena a jak mnoho dobrých skutků vykonala.

Čtvrtého dne konečně s velikou slávou byl konán pohřeb. Lidu sešlo se tolik, že nebylo pamětníka. Chválili hlasitě Boha, že jejich milou paní tolika milostmi zahrnul. Všichni byli přesvědčeni, že jest již v nebi, a proto se k ní spíše modlili, než aby se modlili za ní. Ač byla již zima, ptáčkové — zpěváčkové doprovázeli svým zpěvem milou dobroditelku, jež jim za tuhé zimy tolikrát sypala potravu. Bylo jich tolik shromážděno, že lidé v úžasu hleděli na tuto neobyčejnou přítulnost ptactva.

Tito ptáčkové, píše sv. Bonaventura, podali ve své vlastní řeči důkaz o nevinnosti Eliščině. Ten, jenž použil úst oslice, aby potrestal zpozdilost proroka, zvěstoval zpěvem ptačím nevinnost světice. Brzo také ukázal Bůh, že služebnici svou pokornou, jež nad málem byla věrna, nad mnohým ustanovil a že ji jaksi učinil svou nebeskou almužnicí, aby mohla dle dobroty svého srdce rozdávat mezi své ctítely nebeské poklady.«

Hrob její brzo se počal stkvíti zázraky. Mnich z řádu Cisterciáků byl její přímluvou uzdraven od nemoci tělesné i duševní, kterou byl dlouhou dobu trápen. Jiný zase byl trápen duchem nečistým a byl sláb jemu odporovati. Často klesl do hříchu nečistoty, ale sv. Alžběta mu na Bohu vyprosila síly, že začal život kající a čistý. Mnoho hříšníků dosáhlo přímluvou zesulé světice milosti odpuštění a polepšení.

Světice pomáhala v nemocech duchovních a tělesných. Jako kdysi za života ošetřovala nemocné a zmrzačené, tak nyní je uzdravovala. Uzdravila na př. v klášteře Reinhardsbrunnu bratra laika, jemuž mlýnská lopatka roztříštila rámě. Hluší, slepí, chromí, choří na duchu, málomocní hledali a nalézali u jejího hrobu pomoci.

Čím více se šířila pověst o zázracích, tím více přicházelo k hrobu světice těch, kdož toužili její prostřednictvím dojíti pomoci. Malý špitálský kostelík byl

denně svědkem četných milostí. Caesarius dějepisec píše: »Já sám jsem tam byl v té době a za svého života neviděl jsem tolik lidí, kolik jich bylo tehdá v Marburku a okolí. S největší námahou bylo možno dostat se do kostela k hrobu světice Alžběty.« —

XVII.

Alžběta prohlášená za svatou.

Mistr Konrád obšírnou zprávu poslal papeži o posledních okamžicích své duchovní dcery Elišky. Vylíčil její svatou smrt, nadšení a úctu lidu, zmínil se též o zázracích, jimiž se stkví její pokorný hrob v špitálním kostelíku v Marburku. Papež Řehoř IX., jemuž Bůh dopřál té radosti, že mohl jak svého přítele sv. Františka Serafínského, tak velikého divotvůrce Padovského Antonína za svaté prohlásiti, zaradoval se velice nad tím. Rád se chopil dané příležitosti, aby i milé přítelkyni, kněžně Duriňské, brzo se dostalo místa na oltářích.

Konrádovi bylo papežem nařízeno, aby spolu s arcibiskupem Mohučským a opatem Eberbachem prozkoumali život a působení zesnulé lankraběnky, jakož i zázraky, jež se na její přimluvu udály. Svatý otec jim přesně označil, jak si mají počínati, aby se vše dělo dle dosavadních zvyků církve svaté.

Trojice vzdělaných mužů horlivě se dala do díla, aby brzo splnili naděje hlavou křesťanstva v ně kladené. Povolán k svědectví každý, kdo něco o světici slyšel a přísežně musil potvrditi, že co praví, je svatá pravda. Když bylo vše sepsáno, odeslán protokol do Říma. Třicet sedm zázraků bylo v něm označeno a stvrzeno přísahou četných svědků.

Než to byl teprv počátek svatořečení. Jest dostatečně známo s jakou obezřelostí si církev svatá počíná v této velice důležité věci. Na základě předloženého protokolu bylo v jednání pokračováno. Na neštěstí však zemřel mistr Konrád a tím také záležitost svatořečení Alžbětina hrozila usnutím. Než tu vzbudil Bůh muže, jenž se s novou horlivostí věci uchovil, muže, na nějž by byl nikdo ani nepomyslíl. Byl to švagr zesnulé Konrád.

Konrád vedl život pustý a byl k hanbě celému rodu, ale Bůh konečně obměkčil zatvrzelé jeho srdce. Zhýralec šel do sebe. Za pokání vykonal pouť k hrobům svatých knížat apoštolských, aby si tu vyprosíl odpuštění svých hrozných hříchů a prominutí církevních trestů, jež na sebe uvalil. Po vykonaném pokání odebral se do své vlasti a tu vstoupil do řádu německých rytířů. Dvacet šest jiných šlechticů následovalo jeho příkladu. Lze se domnívati, že světice Alžběta prosila za svého příbuzného u Boha a vymohla mu milost pokání.

Tento Konrád stal se nástrojem, jež si prozřetelnost Božská vyvolila, aby pracoval o prohlášení své švagrové Elišky za svatou. Již za svého pobytu v Římě uvedl v záležitost nový život a prosadil u dvora papežského, že jednání o svatořečení vzato na denní pořádek. Nařízeno nové šetření, jež svěřeno biskupu Hildesheimskému a dvěma opatům. Výsledek pak zase byl do Říma poslán.

Konečně když bylo předpisům církevním učiněno zadost, svolil papež, aby se přikročilo k svatořečení. K velkolepé slavnosti ustanoven Boží hod svatodušní, jenž roku 1235 připadal na den 26. května. Papež dlel toho času v Perugii. Kníže Konrád z radosti, že záležitost šťastně skončena, převzal na se starost o uspořádání celé slavnosti.

V hod svatodušní ubíral se staříčkový Řehož IX. do kazatelského kláštera v Perugii. Po příchodu do kostela a vykonání předběžných obřadů, předčítal jáhen jasným

hlasem věřícímu lidu zprávu o svatém životě a zázracích Alžběty. Lid při tom plesal a hlasitě provolával slávu. Mnozí slzeli radostí, že mají opět o jednu mocnou přímluvkyni v nebi více. Na to vzýval papež se shromážděnými biskupy a duchovenstvem Ducha sv. za osvětlení. Pak slavně prohlásil papež jakožto nejvyšší hlava církve a náměstek Krista Ježíše na zemi Alžbětu za svatou slovy:

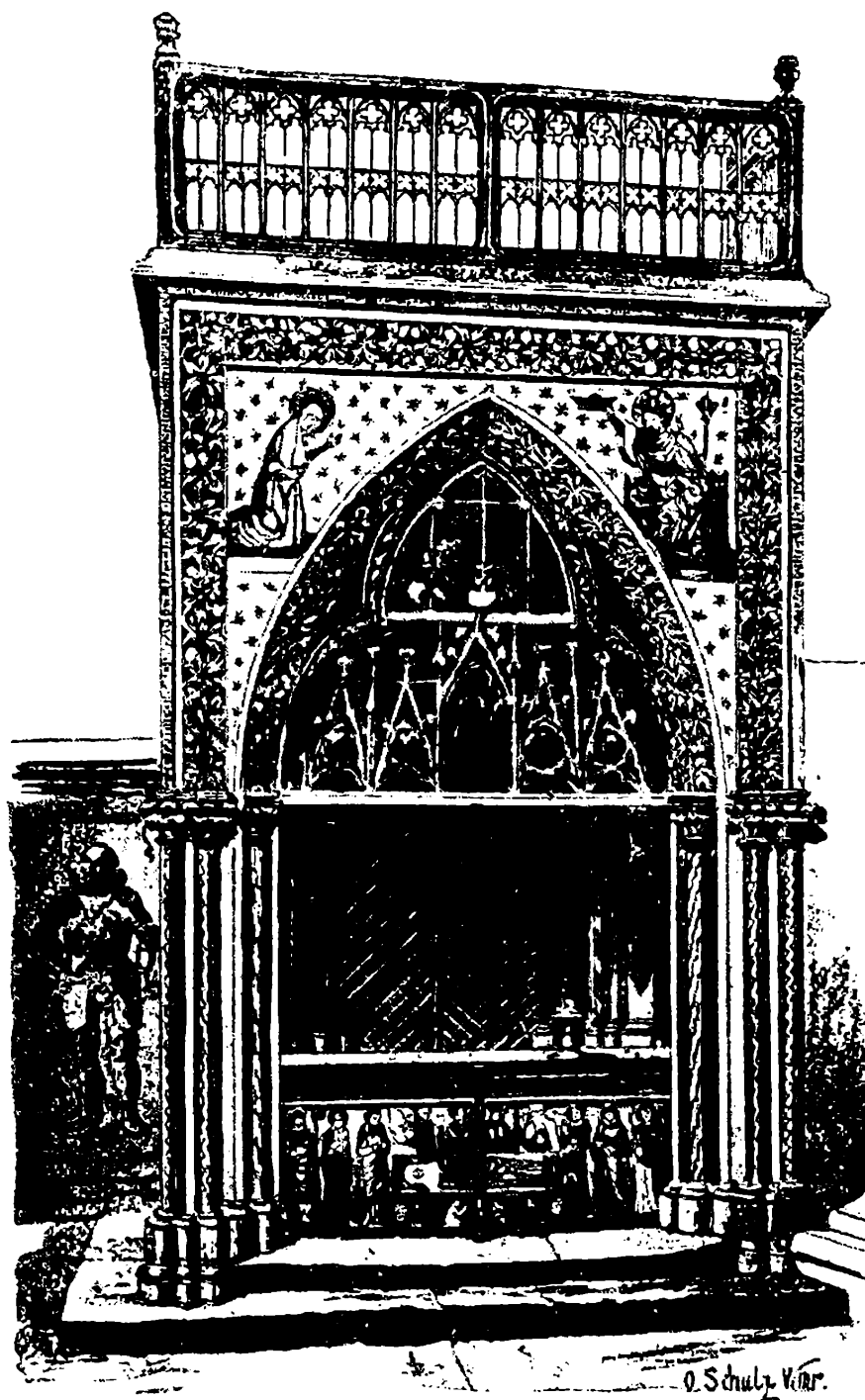
»Ke cti Boha všemohoucího, Otce, Syna a Ducha svatého, ku povznesení víry katolické a rozšíření křesťanského náboženství, mocí téhož Boha všemohoucího, blahoslavených apoštolů Petra a Pavla, jakož i mocí nám propůjčenou a na radu svých bratří (t. j. kardinálů): prohlašujeme Alžbětu, slavné paměti kněžnu Duriňskou, za svatou. Přijímajíce ji do seznamu svatých, nařizujeme, aby její památka každoročně v celé církvi slavně a nábožně se konala v den jejího úmrtí dne 19. listopadu. Vedle toho udělujeme toutéž mocí všem věřícím, kteří po vykonané zpovědi téhož dne její hrob navštíví, odpustky jednoho roku a čtyřiceti dní.«

Po těchto slovech papež zapěl slavné »Tě Boha chválíme« a v celém městě zazněly zvony. Jaký byl rozdíl mezi tímto »Te Deum« a oním, jež prozpěvovala Alžběta s otcí františkány o půlnoci v Eisenachu!

Když chvalozpěv skončen, zazpíval jeden z přítomných kardinálů: Oroduj za nás, svatá Alžběto. Alleluja, načež papež odříkal modlitbu ke cti nové světice, kterou sám složil. Pak teprv byla sloužena slavná mše svatá.«

Prvního června toho roku uveřejnil papež list, kterýmž byla Alžběta za svatou prohlašována a její svátek věřícímu lidu celého světa ohlašován. Po celém Německu, nejvíce ovšem v Duriňsku a Hessensku byly slavnosti několik dní trvající. V Erfurtu na př. konala se slavnost k počtě sv. Alžběty deset dní, při čemž mnoho chudých bylo obdarováno. Arcibiskup Mohučský

pak nařídil, aby 1. května roku následujícího ostatky světice byly vyzdviženy a k veřejné úctě znovu vystaveny.

Náhrobek sv. Alžběty v Marburku.

Když nadešel ustanovený den, sešlo se do Marburku lidu skorem na jeden million. Netoliko ze všech krajin německých, ale i z Uher, Čech, Francie a jiných

zemí přispěchali sem zbožní poutníci. Vedle četného duchovenstva řeholního i neřeholního přišli sem mnozí biskupové a arcibiskupové. Sám císař Bedřich II. se dostavil s četným komonstvem.

V noci před slavností otevřel velmistr německých rytířů u přítomnosti sedmi bratří hrob svěťce. Jak zdvihli kámen, zarazila je líbezná vůně. Podivili se tomu, poněvadž mrtvola svěťce nebyla balsamována a již několik let odpočívala v hrobě. Na to byla mrtvola oděna v púrpurové roucho a vložena do nové nádhernější rakev zhotovené z olova.

Hned za časného jitra bylo kolem kostela jako na mraveništi. Císař s nemalou námahou si proklestil s průvodem cestu. Vešel do hrobky a políbil rakev. Pak spolu s biskupy ji vyzdvihl; vynesli ji ven a postavili na veřejné místo k tomu účelu okrášlené, aby rakev byla lidu přístupna.

Jak dojemné to bylo divadlo! Lid s úctou hleděl na císaře, jak s korunou na hlavě a v kajícím rouchu nese rakev té, jež na zemi doznala ústrků nejohavnějších. Vůně líbezná vycházející ze svatého těla Alžbětina šířila se na všechny strany. Lid propukl v jásot. Jeho city vyjadřuje očitý svědek slovy:

»O svaté, nanejvýš požehnané tělo, jež u Boha tolik platíš a u lidí zázračné moci požíváš. Ta, jíž opovrhovali, zahanbila svým bláznovstvím svět. Často navštívili andělé její hrob; nyní sem spěchají národové, nejznamenitější knížata, sám císař. Přicházejí se jí poklonit, ji uctít. Ta, jež v životě slávou toho světa opovrhovala, jež se vznešených společností stranila, nyní jest zvelebována vzdáváním pocty nejvyšší hlavy křesťanstva a císaře. Ta, jež si vždy vyvolovala poslední místo, jež sedala na zemi, jež chudá a opovržená spala v prachu, nyní jest knížecíma rukoma povznesena k takové cti. A věru si toho zasloužila; neboť učinila se chudou a všechno prodala, co měla, aby si za to zjedнала drahocennou perlu věčnosti.«

Po slavném vystavení mrtvoly sloužil mohučský arcibiskup slavnou mší svatou za přísluhy četného duchovenstva. Při obětování přistoupil císař k rakvi a vložil na rakev světice svou zlatou korunu se slovy:

»Poněvadž jsem ji nemohl na zemi korunovati jako císařovnu, chci ji teď poctíti korunou jako věčnou královnu v říši Boží.« Po něm šli příbuzní světice obětující skvostné dary. Mladistvého syna svaté zesnulé vedl sám císař. Císařovna pak obě její dcerušky Žofii a Gertrudu. Slavnosti se také zúčastnila staříčká lan-kraběnka Žofie se svými polepšenými syny Jindřichem a Konrádem. Slavnost trvala velmi dlouho. Rakev světice jakož i prostora kolem pokryta byla dary, jež přinesli věřící, aby dali na jevo úctu a příchýlnost k té, která zanechavši tělesnou schránu na zemi, odebrala se do své pravé vlasti do nebe.

XVIII.

Jaké úctě se těšila a těší dosud sv. Alžběta.

Jakmile Řím rozhodl, že věřící mohou uctívati sv. Alžbětu a vzývati ji ve všelikých potřebách těla i duše, šířila se úcta její a sláva po celém křesťanském světě. Lidé stále přicházeli k jejímu hrobu, a výsledkem pravé křesťanské důvěry, s jakou věřící v různých potřebách na cestu se vydali, bylo množství zázraků, jež se stále na jejím hrobě děly. V dalekých Uhrách, rodné její zemi, vzbudily zprávy o jejím svatém životě a její prohlášení za svatou upřímnou radost.

Řád německých rytířů ujal se hned, jak byla Eliška za svatou prohlášena, spolu s rytíři Duriňska a Hessenska úkolu, postavit ke cti světice nádherný chrám v Marburku. Dne 14. srpna r. 1235 byl knížetem Konrádem položen základní kámen. Stavba dlouho trvala, než přece byla dne 1. května r. 1283 slavným posvěcením kostela korunována.

Již mnoho století přešlo přes památný tento gotický chrám a stále hlásá slavnou památku svaté Alžběty. Její tělo odpočívá v nádherném náhrobku a stále je středem úcty zbožných věřících.

Také jinde se šířila úcta světice. Na př. v Trevíru, Štrasburku, i u nás v Čechách a Belgii. Byla brána za patronku nemocnic, chudobinců a vůbec ústavů, kamž útočiště brávají ti, kdož na těle nebo duchu jsou choří a potřebují pomoci jiných. Celé řeholní rodiny se utvořily pod její jménem a ochranou, jichž členové povzbuzeni její vznešeným příkladem pečují o nemocné a chudé. Uvádím na př. ctihodný řád Alžbětinek, jehož vznešeným úkolem jest ošetřování nemocných. Vedle něho jest mnoho spolků a bratrstev, jichž členové se cvičí v skutcích křesťanského milosrdenství. Po celém křesťanském světě rozšířený III. řád sv. Františka ctí svatou Alžbětu jako zvláštní patronku a snaží se dle jejího příkladu vésti křesťanský život.

Z nařízení svaté Stolice konala se každoroční památka sv. Alžběty v Německu s velikou slávou. Aby věřící byli k tím větší horlivosti povzbuzeni, udělovali papežové na návštěvu hrobu Alžbětina svaté odpustky. I křesťanská liturgie se postarala o její uctění. K její počtě skládány záhy písně a chvalozpěvy. Mnohé řehole, zvláště řeholní rodina bratří Menších, mají zvláštní církevní hodinky.

Nešťastná lžireformace v Německu zasadila i úctě svaté Alžběty krutou ránu. Lutherovi se podařilo získati lankraběte Hessenského Filipa, potomka nejstarší dcery sv. Alžběty.*) Lankrabě Filip od lichotníků nazván vel-

*) Její syn Heřman zemřel v nejkrásnějším věku jinošském.

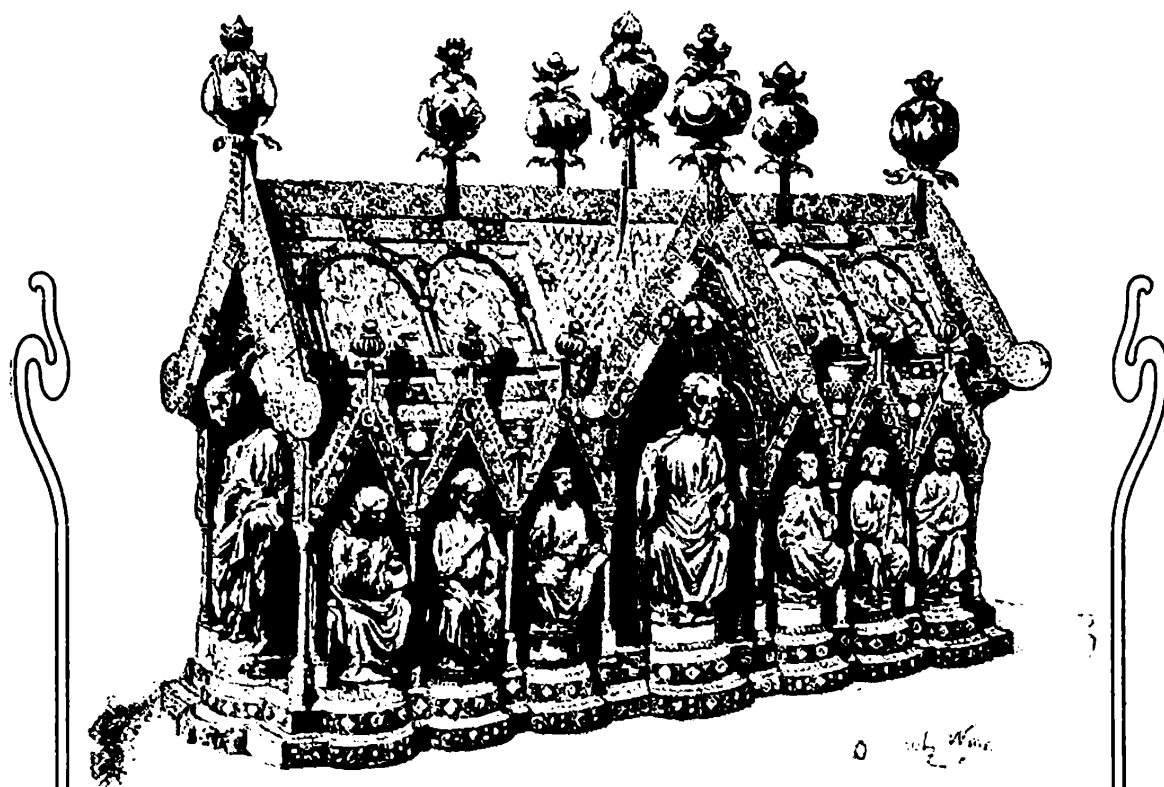
komyslným, tak se spustil, že s dovolením Lutherovým si vzal dvě manželky, ano prohřešil se i na svatých ostatcích své příbuzné Alžběty. Skříň chovající svaté ostatky byla bohatě zlatem ozdobena a posázena drahými kameny, chrám pak obdařen drahocennými poklady, jež věřící složili u hrobu světice. Filip zmocnil se všech těchto pokladů a vlastní rukou vyhodil svaté ostatky ze skříně, ďábelsky se chechtaje. V pytli byly odvečeny. Lankrabě omlouval svůj hrozný skutek tím, že modlářství a pověra není dovolena.

Řád německých rytířů s ustrnutím hleděl na toto bezbožecké jednání, ale nemohl než protestovati; musil ustoupiti násilí. Když se císař Karel V. o pustém skutku dověděl, nařídil, aby uchvácené svaté ostatky Alžběty byly vydány německým rytířům. Než teprv na druhé důraznější vyzvání dodal Filip část ostatků. Němečtí rytíři schovali je v kostele sv. Alžběty na tajném místě, jež průběhem bouřlivých dob vypadlo z paměti. Dá však Bůh, že jednou budou odkryty. Než třeba není hrob světice přístupný jako dříve, přece stále žije v památce lidu.

Celá řada osob z rodiny sv. Alžběty byla její příkladem povzbuzena k svatosti. O její dceři Gertrudě jsem se již zmínil. Její bratr Bela po smrti svého otce, krále Uherského, dal ke cti své svaté sestry vystavěti kostel a sám vstoupil do III. řádu sv. Františka. Jiný její bratr Kolumbán složil se svou nevěstou, polskou vévodkyní Salome, slib čistoty a oba žili v manželství jako bratr a sestra. Po jeho smrti založila Salome klášter Klarisek a v něm pak také svatě žila. Neteř Markéta byla tak dojata příkladem své svaté tety, že zamítla návrhy nejznamenitějších knížat a v klášteře dokonala svatý život. Jiná neteř Kunegunda, zasnoubená polskému vévodovi Boleslavovi, žila s ním čtyřicet let v zdržlivosti. Jako vdova vstoupila se sestrou Jolandou do II. řádu sv. Františka. Teta sv. Alžběty Hedvika, vévodkyně slezká, veliká světice, umírajíc, žádala, aby ji zaobalili hlavu do závoje sv. Alžběty. Anežka, naše česká kněžna, neteř sv. Alžběty, stala se chudou řeholní sestrou

v kajícím řádu sv. Františka. A kdo by neznal jinou příbuznou její sv. Alžbětu Portugalskou, jež jest známa pod jménem »matka míru«?

Věru mnoho bylo a jest křesťanských duší, spřízněných s Alžbětou ne sice krví ale duchem, které vstoupily do její svatých šlepějí! Život pokorné služebnice Boží Alžběty stal se tudíž hořčičným semenem, z něhož mocný strom vyrostl, jenž požehnání šíří nad celým křesťanstvem a denně přináší plody spasení. —

Skříň s ostatky sv. Alžběty.

O. A. M. D. G.

OBSAH:

	Str.
Předmluva	5.
ODDĚLENÍ PRVÉ.	
I.	
O tom, jak Alžběta uzřela světlo světa	7.
II.	
Malá Alžběta zbožně matkou vychovávána	9.
III.	
Poselstvo odvádí Alžbětu do Duriňska	13.
IV.	
Jak Alžběta v dětství Bohu sloužila	16.
V.	
Alžběta činí stále větší pokroky ve svatosti	20.
VI.	
Bohabojná dívka záhy trpí pro Ježíše Krista	23.
VII.	
Lilie mezi trnám	26.
VIII.	
Útěcha s nebe	29.
IX.	
Ludvík běře sobě Alžbětu za manželku	34.
X.	
O manželu bohumilé kněžny Elišky	41.
XI.	
Jak lankrabě Ludvík svatě žil s Alžbětou	45.
XII.	
O tom jak Alžběta kajicně živa byla	47.
XIII.	
Veliká dobročinnost Eliščina	52.
XIV.	
Láska a péče sv. Alžběty k nemocným	59.
XV.	
Pravá pobožnost sv. Alžběty	64.
XVI.	
Jak se cvičila kněžna Eliška v pokoře	68.
XVII.	
Alžběta stává se hodnou duchovní dcerou sv. Františka	71.
XVIII.	
Matka země	78.
XIX.	
Ludvík vždy věrným manželem	83.

	XX.	
Lankrabě Ludvík odchází na křížové tažení		87.
	XXI.	
Smrti, kde vítězství tvé?		94.
	XXII.	
Veliký zármutek a bolest bohumilé Alžběty		97.

ODDĚLENÍ DRUHÉ.

	I.	
Do nebe volající bezpráví		103.
	II.	
V bídě a zármutku		108.
	III.	
Útěcha v soužení		115.
	IV.	
Ve škole protivenství		121.
	V.	
Jakým způsobem těšil Bůh Alžbětu v soužení		125.
	VI.	
Jak vyznamenávala b. Panna Maria Elišku		128.
	VII.	
Pomoc v nouzi		134.
	VIII.	
Jak byla Alžběta dosazena ve svá dřívější práva		140.
	IX.	
Alžběta zasvěcuje se v chudobě svému Spasiteli		147.
	X.	
Způsob života světice Alžběty		150.
	XI.	
Blahoslavení milosrdní .		154.
	XII.	
Na strmé cestě poslušnosti k nebesům		160.
	XIII.	
Kterak Bůh světicí Alžbětou ukazoval svou moc a milost		165.
	XIV.	
Jak často klidila Alžběta za svá dobrodiní nevděk		169.
	XV.	
Svatá smrt		175.
	XVI.	
Jak Bůh oslavil služebnici svou Alžbětu		179.
	XVII.	
Alžběta prohlášena za svatou		182.
	XVIII.	
Jaké úctě těšila se a těší dosud sv. Alžběta		187.